

БЕЗ РЕФОРМИ ПЕНСІЙНОЇ
СИСТЕМИ ЕКОНОМІКА
КРАЇНИ ЗБАНКРУТУЄ **16** СТОР

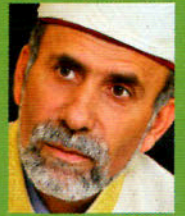
УКРАЇНЦІ – ПІДДОСЛІДНІ
КРОЛИКИ СВІТОВИХ ФАР-
МАЦЕВТИЧНИХ КОМПАНІЙ **28** СТОР

ВАЖКИЙ МЕТАЛ: СТОР
ВІТЧИЗНЯНІ **56**
МОНСТРИ РОКУ

Тиждень

український www.ut.net.ua

МУФТІЙ
МУСУЛЬМАН КРИМУ
ЕМІРАЛІ АБЛАЄВ
стор. 36

№ 32 (93), 7-13 СЕРПНЯ 2009 р.

اوكرانيا المسلمة*

***УКРАЇНА МУСУЛЬМАНСЬКА**

Стор. 36

ISSN 1996-1561

9 771996 156002

32 >

СВІТОВИЙ БЕСТСЕЛЕР виданий 17 мовами

Якщо Захід не почне вигравати нову «холодну війну», поки може, в майбутньому йому доведеться набагато сутужніше...

Згодом ціна буде вищою – можливо, такою високою, що Захід уже не зможе сплатити її...

Едвард Лукас

Тільки в мережі книгарень «Є»

м. Київ, вул. Лисенка, 3, (м. «Золоті Ворота»), тел.: +38 (044) 235 88 54

м. Володимир-Волинський, вул. Ковельська, 6, тел.: +38 (03342) 2 19 57

м. Івано-Франківськ, вул. Незалежності, 31, тел.: +38 (0342) 72 25 02

Малюнок Михайла Шляфера.

Деякі публіцисти заганяють життя в пастку своїх забобонів. Така поведінка передусім асоціюється зі способом мислення сучасних мусульманських фундаменталістів. Але ж хіба наші моралісти, що ностальгують за кавбасою по 2,20, захищають ніс гранітного Леніна й борються з «порнографією», чимось кращі?

Тижень

Засновник ЕСЕМ Медіа ГмХ
Видавець ТОВ «Український Тижень»
Шеф-редактор Юрій Макаров
Головний редактор Сергій Литвиненко
Заступник головного редактора Наталя Васютин
Редактори Анатолій Астаф'єв, Вікторія Герасимчук, Дмитро Губенко, В'ячеслав Дарпнянц, Ігор Кручик, Андрій Лаврик, Катерина Липа, Мар'яна Олійник, Вікторія Поліненко
Журналісти Анна Бабинець, Жанна Безп'ятчук, Богдан Буткевич, Василь Васютин, Інна Загородня, Роман Кабачій, Олександра Киричук, Валентина Кузик, Наталя Петринська, Олена Чекан
Літературні редактори Олександр Григор'єв, Лариса Міщенко
Контент-редактор сайту Таня Овчар

Генеральний директор Микола Шейко
Виконавчий директор Роман Чигрин
Фінансовий директор Андрій Решетник
Відповідальний секретар Віталій Столига
Арт-директор Андрій Єрмоленко
Дизайнери Юрій Довбах, Ганна Єрмакова, Тимофій Молодчиков
Художник Павло Ніц
Більд-редакція Олександр Чеменьов, Валентина Бутенко
Фотограф Андрій Ломакін
Кольорокоректор Олена Шовкопляс
Коректори Марина Петрова, Ірина Павленко
Директор зі збуту Олександр Грищенко
Директор з реклами Світлана Єгорова, (097) 962-55-42, e-mail: yes69@ut.net.ua
Відділ ПРОМО та PR Наталя Сап'ян
Відділ маркетингу Ганна Кашеїда

Голова редакційної ради Роман Цуприк
 Свідоцтво про державну реєстрацію КВ №13005-1889Р від 13.08.2007 р.
 Друк ТОВ «НОВИЙ ДРУК», Київ, вул. Магнітогорська, 1 № зам. 095055
Наклад 30 700
Адреса для листування 03067, Київ, а/с №2
E-mail: office@ut.net.ua
Телефон (044) 351 1300
 Виходить щоп'ятниці
 Розповсюджується в роздрібній торгівлі та за передплатою
Ціна договірна
 Передплатний індекс 99319

МАТЕРІАЛИ, ПОЗНАЧЕНІ ЛІТЕРОЮ «Р», ПУБЛІКУЮТЬСЯ НА ПРАВАХ РЕКЛАМИ. РЕДАКЦІЯ ЗАЛИШАЄ ЗА СОБОЮ ПРАВО НА ЛІТРЕДАГУВАННЯ НАДІСЛАНИХ МАТЕРІАЛІВ БЕЗ УЗГОДЖЕННЯ З АВТОРОМ. РУКОПИСИ НЕ ПОВЕРТАЮТЬСЯ Й НЕ РЕЦЕНЗУЮТЬСЯ. ЗА ЗМІСТ РЕКЛАМНИХ МАТЕРІАЛІВ ТА ЛИСТІВ, НАДІСЛАНИХ ЧИТАЧАМИ, РЕДАКЦІЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НЕ НЕСЕ

Життя має сенс!

ПЕРЕДПЛАТИТЬ ТА ОТРИМУЙТЕ ЩОП'ЯТНИЦІ
 передплатний індекс – 99319

Україна наша мусульманська...

ЮРІЙ МАКАРОВ
шеф-редактор

Наші стосунки довгий час описувалися в термінології: «який ти в чорта лицар, коли голою ср...ю їжача не вб'єш». Дотепно, нічого сказати. Це зі знаменитого листа запорожців турецькому султанові. Про історію відомого апокрифа ми ще поговоримо в **Тижні** найближчим часом, але тему цього числа він і без того ілюструє якнайкраще. Йдеться про мусульман.

Доки Україна усвідомлювала себе як frontier, як територію свободи між ляхами, москалями та бусурманами, ця система координат була адекватною. Всі народи колись жили за принципом «свій-чужий» (здебільшого, якраз чужий), іншого не існувало. Нині настав час усвідомити: «вони» – це також «ми». Інакше кажучи, ми – це, зокрема, й наші історичні сусіди, наші колишні вороги, частина нашої історії не лише в тому сенсі, що ми відважно били їх, а вони не менш відважно нас. Виявляється, в перервах між чищенням одне одному пик ми встигли в них щось запозичити, а вони в нас, не кажучи вже про «близькі контакти третього ступеня». Звідси кількість тюркізмів в українській мові, звідси й, можливо, оспіваний у фольклорі фенотип «чорні брови, карії очі» – хто зна, треба антропологів політати чи влаштувати, як тепер модно, експертизу ДНК... Але, за великим рахунком, тепер це не має жодного практичного сенсу, бо всі ми співвітчизники й відповідаємо одне за одного. Мали б відповідати.

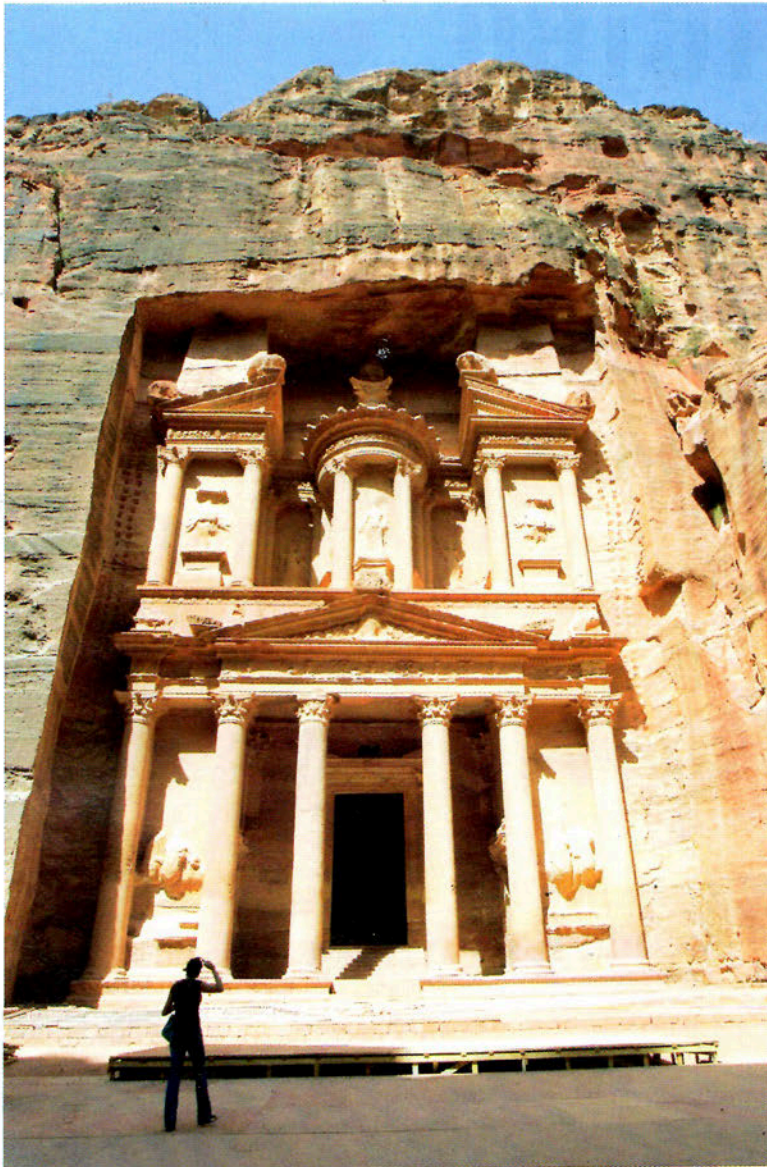
Буквально минулого четверга кілька десят молодиків спортивної зовнішності серед ночі влаштували погром у таборі кримських татар, які під стінами Кабміну

вже 80 днів намагаються буквально достукатися до влади. Тобто стукають у металеві діжки, а ще махають транспарантами й голодують... Бачите, хочуть повернути свою землю. СВОЮ! Міліція цього разу була з народом – тобто молодикам не заважала. Жоден телеканал, жодна газета ані на бійку, ані на сам 80-денний пікет не відгукнулися, я спеціально перевіряв. А кого хвилює чуже горе? З одного боку – ласа кримська земля, а з іншого – якісь злиденні нібито аборигени, з яких нічого взяти. А право власності, загалом якісь незрозумілі права людини – з цим або до Гааги, або до того, вусатого, що спочиває біля Мавзолею.

А потім, коли заходить мова про проблеми кримських татар, чуєш: та з ними не все так просто, вони ж там геть усі ісламісти. Це правда, що ставлення до ісламу взагалі й мусульман зокрема в більшості нашого населення, скажімо так, обережне. Припустімо, генетичний атавізм. Але в цьому випадку оцінка має бути протилежною: а ви б що робили, якби з вас знущалися з особливим цинізмом упродовж 20 років після того, як публічно було визнано всі ваші права? Пішли палити сільраду? І якщо справді з-поміж кримськотатарської молоді реально лише одиниці шукають відповіді на свої безнадійні питання в радикальних ісламських рухах, то треба визнати, що це середовище – взірець поміркованості. Я б особисто вже від безвиході, від чужої байдужості та цинізму під той Кабмін (а ще й під парламент, а до того ще й під свої, місцеві осередки влади) вибухівки підклав –

прошу не сприймати як підбурення до тероризму, це я так, гіпотетично... Бачити мусульманський світ виключно через призму 11 вересня – зверхність і легковажність. Те, що сучасний (а тим більше, історичний) іслам має чимало облич, знає кожен, хто бодай трохи ним займався. Є іранські конспірологи й божівельні з Сектору Газа, а є – квітуча толерантна Туреччина. Ми не маємо приводу для того антиісламського психозу, який із частково зрозумілих причин охопив Західну Європу, адже ми стикаємося не з погано вихованими юними чорнявими зайдами-неробами, а переважно зі своїми – повторю це зайвий раз, щоби не було спокуси вирішити, що мене неправильно зрозуміли – братами, з якими нас пов'язала історія й доля. І, я переконаний, стосується це не лише кримських татар.

Європейських обивателів кілька років тому почали лякати картинками футурологічного жакливчика: приміром, паризький собор Нотр-Дам, до якого прибудовані мінарети. Їхні фобії частково виправдовують реальні пейзажі передмість, населених переважно вихідцями з арабських країн, де чужим навіть удень не рекомендовано з'являтися. Ми поки що не доросли до того добробуту, щоби до нас добувалися біженці з третього світу. Чи хочу я мечетей замість православних храмів, які набували на кожному розі? Не переконаний, що я до цього морально готовий. Але в будинку напроти мого нещодавно оселилася родина азербайджанців, і відтепер під моїм вікном знову чути дитячий сміх, від якого я вже відзвичаївся. Відверто кажучи, мені це подобається.

52 ТРОЯНДА ПУСТЕЛІ
У Йорданії **Тиждень** ходив слідами біблійних пророків, оглядав старовинне печерне місто й потроху перетворювався на соляний стовп

40 МУСУЛЬМАНИ В УКРАЇНІ
Історія та сучасний стан однієї з найвпливовіших релігійних громад у картинках і датах

16 СОЛІДАРНА БЕЗВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ
Через 40 років кожен працюючий українець буде змушений забезпечувати двох пенсіонерів

НА ЧАСІ

- 3 **КАРИКАТУРА ТИЖНЯ**
Малюнок Михайла Шлафера
- 4 **ОСОБИСТА ДУМКА**
Юрія Макарова
- 6 **ФОТО ТИЖНЯ**
Марнотратство
- 8 **ТЕНДЕНЦІЯ ТИЖНЯ**
Шанси на війну Росії з Грузією — 50 на 50
- 12 **КУРС НА МОСКВУ**
Візит Патріарха може призвести до подальшого обмеження самостійності УПЦ МП
- 14 **В ОЧІКУВАННІ ЗМІН**
Чи вдасться молдовській опозиції встояти перед комуністами й обрати свого президента?

ВПРИТУЛ

- 18 **ЗАМКНУТЕ КОЛО**
Пенсійна система України безнадійно застаріла. Однак її реформа в умовах кризи може підірвати й без того хиткий бюджет пенсійного фонду
- 20 **ПЕНСІЙНА ФУТУРОЛОГІЯ**
Лише інноваційні моделі можуть врятувати пенсійні системи від колапсу, спричиненого старінням населення
- 24 **ВОГНЕМ І М'ЯЧЕМ**
Якими видамищами «годуватимуть» виборців майбутні кандидати у президенти
- 28 **ЕКСПЕРИМЕНТ**
Десять тисяч українців випробують нові ліки на власному здоров'ї
- 32 **ПІСЛЯ ГРИ**
Родичі ігроманів радіють закриттю казино та гральних автоматів, а залежні від гри українці впадають у депресію і вчаться грати в покер
- 36 **НЕ ПОТРІБНО НАС УТЯГУВАТИ В ПОЛІТИКУ**
Муфтії мусульман Криму Емірالی Аблаєв про ісламський радикалізм та діалог із православ'ям

МИ

- 42 **ХАНСЬКА УКРАЇНА**
Українські селяни шукали в ханських володіннях порятунку від закріпачення
- 46 **ІСЛАМСЬКА СПАДЩИНА**
Перелік пам'яток мусульманської архітектури України не вичерпується загальновідомими туристичними атракціями
- 48 **СТЕПОВІ БОЙКИ**
Село Зміївка, знане в Україні як шведсько-німецьке, насправді розмовляє ще й гірською говіркою

НАВІГАТОР

- 56 **ТАК ГАРТУВАВСЯ МЕТАЛ**
Або парадокси української важкої сцени
- 60 **ШОВКОВІ ВІДБИТКИ**
Живопис — не тільки нашарування фарби на полотні
- 61 **СВІРЖ, ЯКИЙ МИ ВТРАТИЛИ**
Найамбітішій фестивальний проект країни завчасно завершився фінансовим скандалом
- 62 **ВІДГУКИ**
Вистави, фільми, виставки, книжки, записи
- 64 **КУЛЬТУРНІ ПОДІЇ**
- 66 **КІЛЬКА СЛІВ ВІД ЖУРНАЛІСТІВ ТИЖНЯ**

МАРНОТРАТСТВО

Пане вчителю, мені б ваші турботи! Америка шукає способи подолати рецесію, стимулюючи споживання. Урядова програма «Готівка за драндулет» передбачає грошову субсидію на купівлю нової, екологічно досконалої автівки кожному, хто здасть в утиль стару, менш економічну. Сенат уже асигнував на це з бюджету \$2 млрд. Здавалося б, США йдуть шляхом, який прямо привів їх (і нас разом із ними) до кризи. Водночас економіка – це коли споживають, інакше – «соціалізм» порожніх полиць. І споживають не 5% населення, а широкі народні маси. Попередні наслідки: продаж нових машин у липні сягнув піка, що дасть змогу цього року збути додатково півмільйона нових автомобілів. А старі підуть під ніж. Добре, що нині в Детройті не палять збіжжя, як під час кризи 1929 року в Чикаго. Фото: Reuters.

Гарячі голови

Російсько-грузинська війна може розпочатися попри будь-які логічні застереження

Річниця російсько-грузинської війни, бойовничі висловлювання Міноборони Росії та південно-осетинських сепаратистів на тлі трижовних повідомлень про щораз частішу стрілянину в зоні конфлікту схиляють до роздумів про можливий вибух нової війни.

Перед тим як увяйти собі цьогорічний в'їзд російських танків до Грузії, варто з'ясувати спершу одне питання. Якщо торік конфлікт розпочався з грузинської атаки на Цхинвалі, то нині спроби Грузії повернути контроль над Абхазією чи Осетією є виключеними. Реакція Москви не обмежилася б тимчасовою окупацією грузинської території. Росіяни залишилися б тут

надовго, скинули б президента Саакашвілі (за прикладом Мілошевича чи Хусейна) та встановили б у Тбілісі маріонеткову владу. Грузинські керівники чудово це розуміють. Себто у випадку нової грузинської атаки ми мали б визнати Саакашвілі та весь грузинський уряд за шаленців або ж російських агентів. У такій ситуації варто думати лише над тим, чи росіяни прагнуть нової війни (те, що вони спроможні її розпочати, сумніву немає).

50% НІ

Логічно міркуючи видається, що ймовірність нової війни невелика. На Грузію варто дивитися не лише як на країну, котра намага-

ється вибратися з-під російського впливу, але й як на поле російсько-американської конкуренції за вплив у Каспійському регіоні. Тому ймовірність нового конфлікту лежить на лінії відносин Москва — Вашингтон. Атмосфера цих стосунків зараз краща, ніж рік тому, що є наслідком не лише політики Барака Обами, але й кроків російської сторони (приміром, згода Росії на транзит американських військових до Афганістану). Окрім того, американці мають розуміти помилки, допущені під час тогорічної війни. Тодішня запізніла реакція США на російську агресію була сприйнята на Кавказі як слабкість. Коли б у випадку чергової війни США повелися аналогічно, образ Вашингтона на пострадянському просторі серйозно постраждав би. Тож важко увяйти, щоб американці, навчені минулорічним досвідом, не послали Москві сигналів застереження. Рішення про початок нової війни означало б

готовність Росії до гострої конфронтації зі США. Також на невелику ймовірність початку силового протистояння вказує заангажування Росії на інших фронтах у межах СНД, передусім туркменському (газовий

П'ЯТЬ ОБЛИЧ

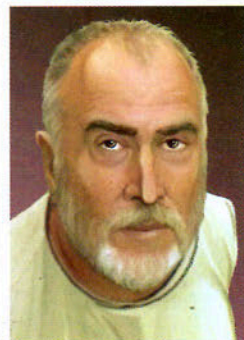
СЕРГІЙ КУЗЬМИНСЬКИЙ
пішов з життя

Лідера «Братів Гадюкіних» називають батьком українського року. Пісні Кузі вибухнули на всю Україну 1988 року й відтоді багато в чому визначали й досі визначають її обличчя. Сергій помер від раку у віці 46 років.

ОЛЕКСІЙ ПУКАЧ
знайшов мотузку

У камері экс-генерала МВС, за повідомленнями ЗМІ, було виявлено півтораметрову мотузку. В Генпрокуратурі інформацію про можливі спроби допомогти замовкнути ймовірному вбивці Георгія Гонгадзе заперечують.

АНДЕРС ФОГ РАСМУССЕН
очолив НАТО

Колишній прем'єр-міністр Данії оголосив свої пріоритети на посаді генерального секретаря НАТО: війна в Афганістані та налагодження відносин із Росією. Україна і Грузія ще не відповідають критеріям Альянсу.

ОЛЕКСАНДР ГРАЧОВ
залишиться в Одесі

Українське МЗС відмовилося від висилки генерального консула Російської Федерації в Одесі за діяльність, несумісну з дипломатичним статусом, після погроз Росії вислати у відповідь генконсула України в Санкт-Петербурзі Наталію Прокопович.

ВІТАЛІЙ КЛИЧКО
битиметься в США

Чемпіон світу у надважкій вазі за версією WBC Віталій Кличко уклав контракт на бій з американським претендентом Крісом Арреолою. Поединок відбудеться 26 вересня на арені Staples Center у Лос-Анджелесі.

2008 року дискусійні: з одного боку, як Захід, так і колишні радянські республіки злякалися російського «кулака», з іншого — війна зміцнила емансипаційні прагнення останніх (Туркменістан, Узбекистан, Білорусь, Таджикистан і навіть Вірменія). Невідома, однак, кремлівська оцінка тих подій. Якщо люди, котрі ухвалюють рішення в Кремлі, вважають минулорічну війну успіхом, спокуса повторного удару в сподіванні на повний контроль у регіоні та блокаду грузинського нафтопроводу каспійської сировини може бути досить сильною. Не можна також виключати провокацій із боку російських силових структур, інтерес яких полягає в дестабілізації Кавказу, що підносить їхню вагу в державі та додаткове фінансування з бюджету. До того ж, силовики незадоволені квітневим рішенням президента Медведєва про скасування режиму

антитерористичної операції в Чечні, що обмежило їхній вплив на користь властей республіки. На увагу заслуговують і воєнничі заяви президента Південної Осетії Едуарда Кокойти, який нещодавно висунув територіальні претензії до Грузії. Можливо, загострення ситуації в регіоні йому на руку у власній грі з Москвою. У політиці, особливо в російській, тим більше щодо такого складного регіону як Кавказ, варто зважати й на чинник непередбачуваності. Російські вершители доль не обов'язково будуть дотримуватися виважених рішень, а прийматимуть поспішні, реагуючи на поточні події. Чимало аналітиків звертає також увагу на особисту ненависть Путіна до Саакашвілі та емоції, які в російсько-грузинських стосунках відіграють не останню роль.

**Мацей Фальковський,
Центр східних досліджень, Варшава**

конфлікт), білоруському (напруження у відносинах Мінська й Москви) та узбецькому (зросли антиросійські настрої Ташкента). Розв'язання війни з Грузією означало б серйозні ускладнення для російської закор-

донної політики на пострадянській території.

50% ТАК

Утім, російське керівництво не зобов'язане дослухатися до наведеної вище логіки. Результати війни

ЦІНА ПИТАННЯ

У кого забезпечена старість

«Спецпенсіонери» обходяться державі у понад 1,75 млрд грн на місяць

Майже 1 млн українських «спецпенсіонерів», чия пенсія визначається окремими законами, коштують платникам податків 21,1 млрд грн на рік. Бюро журналістських розслідувань

«Свідомо» підрахувало: якби ці люди отримували звичайну пенсію, держава заощаджувала б щороку 11 млрд грн. Дефіцит пенсійного фонду в Україні цього року становитиме 13 млрд грн.

За яку роботу отримали спецпенсію	Середній розмір спецпенсії, грн	Скільки їх	Скільки на це витрачається щомісяця, млн грн
Народні депутати	15 443	893	13,8
Урядовці	10 105	103	1
Прокурори	5678	5222	29,6
Судді	5637	1016	5,7
Митники	4432	236	1
Працівники НБУ	4285	765	3,3
Помічники народних депутатів	3374	770	2,6
Журналісти державних та комунальних ЗМІ	2800	3801	10,6
Державні службовці	2718	96 580	263
Службовці з органів місцевого самоврядування	2495	12 796	31,9
Судові експерти	2151	230	0,5
Науковці	1903	79 862	152
Військовослужбовці	1703	614 620	1 047
Чорнобильці	1403	75 903	106,5
Рядові та сержанти строкової служби	1061	84 120	89,3
Усього		976 917	1757,8

на стор. 16
про стан пенсійної системи України

ЗА ІНФОРМАЦІЄЮ УІНАН

ФОТО: АР. УКРНІОРИ, ОКСИКАНДР-ЧЕМЕНЬОВ, МІРОНОК, ГРАЙКА, АНДРІЙ ЕРМОЛЕНКО

Родовід Банк повертає вклади

Після липневої націоналізації Родовід Банк розпочав поетапне повернення вкладів та виплату відсотків за ними. У першу чергу депозити можуть зняти особи віком понад 70 років, а також ті, хто потребує коштів на лікування. За інформацією тимчасової адміністрації фінустанови, близько третини депозитів вкладники переоформлюють як новий вклад. Проте збільшення капіталу банку на 2,8 млрд грн цілком покриває його депозитні зобов'язання (2,2 млрд грн).

Порятунок ціною в трильйони

В \$10,8 трлн уже обійшлася світовій економіці боротьба з глобальною кризою, вважають у Міжнародному валютному фонді. Наслідком урядових видатків для підтримки платників податків стане зростання дефіцитів державних фінпланів та зовнішніх боргів деяких країн у кілька разів. Водночас аналітики фонду вважають, що не всі заходи з порятунку національних економік будуть ефективними. Зазначимо, що \$10,8 трлн еквівалентні 360-річним бюджетам України.

Молоді надії Євро-2012

Молодіжна збірна України з футболу (до 19 років) стала чемпіоном Європи, впевнено обігравши в фіналі англійців з рахунком 2:0. Гравці української «молодіжки» мають усі шанси стати обличчям нашої збірної на Євро-2012, фінал якого

відбудеться в Україні. Звісно, якщо держава підготується до нього на належному рівні.

Чавес запровадив цензуру

Національна комісія з телерадіомовлення Венесуели відкликала ліцензії 34 приватних радіостанцій, і ще 200 можуть припинити

мовлення в найближчим часом. Опозиція назвала дії влади замахом на свободу слова та звинуватила президента Уго Чавеса в прагненні встановити контроль над медіа-простором.

Наші пілоти на свободі

Нігерія відпустила український вантажний

літак АН-12, який 17 червня був затриманий нігерійською службою безпеки на півночі країни. На борту літака, який летів з України до Екваторіальної Гвінеї, було знайдено 18 ящиків зброї. За словами голови Служби зовнішньої розвідки України Миколи Маломужа, вантаж належав Хорватії.

Тіні густішають в кризу

Рівень тіньової економіки в Україні за підсумками I кварталу становив 36% ВВП, або 65,96 млрд грн у грошовому еквіваленті, тоді як затверджений дефіцит бюджету — 28,5 млрд грн. У мінекономіки делегалізацію пояснюють реакцією бізнесу на кризу та неефективною політикою уряду з підтримки реального сектору. Натомість план боротьби з тінно вже склали податківці: додаткові перевірки проводять на підприємствах галузей, готівковий обіг у яких перевищує 50% (насамперед у закладах роздрібною торгівлі та громадського харчування).

Керівництво Arcelor Mittal б'ють

Тривають напади на менеджерів найбільшого в Україні підприємства гірничо-металургійного комплексу «Arcelor Mittal

Кривий Ріг». У зв'язку з цим його керівництво звернулося до МВС, СБУ та місцевої влади. В компанії впевнені, що напади скоїли злочинці, причетні до розкрадання майна комбінату. Натомість голова Дніпропетровської ОДА Віктор Бондар пропонує власникам компанії залагоджувати справи без втручання правоохоронців, інакше обіцяє «серйозно розібратися й розслідувати, як працюють керівники підприємства».

ФОТО: РНЛ, АНДРІЙ ПОМАКОН

ПОГЛЯД

Курс на Москву

Візит Патріарха показав: автокефалістські настрої серед священників не схвалюватимуться. Не виключено, що в перспективі це може призвести до обмеження самостійності УПЦ МП

АВТОР: Тарас Антошевський, директор Релігійно-інформаційної служби України

Важко собі уявити Ісуса Христа, який говорить про любов, але при цьому агресивно махає кулаками. Проте за 2000 років багато що змінилося, й дехто з нинішніх верховних душпастирів уміє поєднати такі не поєднувані за своєю суттю речі. Коли Патріарх Кирил під час промов у Києво-Печерській чи Святогірській лаврах, говорячи про необхідність любові, вимахував кулаками, мені чогось згадалося путінське «принужденіє к міру». А коли говорив про спокуси споживачього суспільства – в очі впадав годинник на його руці, який коштує \$30 тис. Український православний люд сьогодні особливо потребує хорошого душпастирського слова: як залишатися християнином в умовах зубожіння суспільних цінностей і моральної деградації. І хоча про це Патріарх говорив багато, проте навіть у розмовах на ці теми йому не вдалося уникнути політичного підтексту. Так, проповідуючи християнську любов, він сам не виявляв її до людей, які мають інші погляди на долю української церкви, називаючи їх «розкольниками». А критикуючи ідеологію споживачтва та соціальної нерівності, чомусь відносив їх виключно до рис західного суспільства, протиставляючи йому так звану східнослов'янську православну цивілізацію. Насправді, що не дуже й приховується, за такою проповіддю (нібито на теми моралі) криється бажання побудувати нову завісу, яка мала би відгородити східнослов'янські народи від решти Європи. При цьому вірянам чітко дають зрозуміти: Захід, НАТО і т.п. – зло, а Росія, православна цивілізація – добро. Звичайно, що для зміцнення відірваності такому «злу» необхідно бути разом,

якщо й не в одній державі, то хоча би в тісному політичному союзі. Тому про відокремлення Української православної церкви в помісну автокефальну чи хоча б автономну канонічну одиницю за грецьким зразком і мови не може бути. Це твердження в устах Патріарха прозвучало доволі твердо та однозначно. Воно ще до візиту було аргументовано тим, що в УПЦ ніхто не хоче відділятися

Донецькі ієрархи, вітаючи Патріарха Кирила, навіть не помічали поруч із ним митрополита Володимира

від МП, хіба що кілька політиків та журналістів. Але ніхто й не проводив жодного плебісциту. Серед єпископату лише одна людина каже про це відверто, інші, які дотримуються таких же поглядів, просто не сміють/бояться про це відкрито говорити. З іншого боку, вже під час візиту Патріарх відзначив «туди» таких осіб, які твердо відстоюють уже згадану східнослов'янську цивілізацію, тобто російську неоімперію – історика Петра Толочка та журналіста Василя Анісімова. Це є чітким сигналом, що в УПЦ МП Патріарх підтримує проросійські тенденції, які провід церкви намагається пом'якшити чи усунути. Ще в часи, коли Кирил був митрополитом, він нагородив лідера провокаційного «Союзу православних громадян України» Валерія Карова (якого Синод УПЦ МП засудив за політизацію православної церкви). Згадаймо також, як Москва спонукала у

2004 році провід УПЦ стати на боці її кандидата в президенти. Як і тоді, коли восени 2004 року УПЦ підтримала Віктора Януковича, так і тепер, коли Патріарх виголошує всі ці ідеологічні промови, предстоятель УПЦ митрополит Володимир виглядає ніби не в своїй тарілці, але все ж смиренно. Стати хоча б у найменшу опозицію до цього курсу він не зможе, але чи підтримує його? На

відміну від гостя, митрополит живе в Україні й бачить українські реалії, тож напевно знає про автокефалістські настрої в середовищі УПЦ. На початку цього року, напередодні патріарших виборів, він чітко наголосив, що хоче залишатися митрополитом Київським і не претендує на патріаршество Московське. Багато хто побачив у цьому акт своєрідного патріотизму.

Приїзд Патріарха значною мірою активізував проросійські сили в її середовищі, з оточення митрополита Одеського Агафангела знову почали писати доноси в Москву на діячів українського крила, донецькі ієрархи, вітаючи Патріарха, навіть не помічали поруч із ним митрополита Володимира – чи не є це знаком чергових спроб піднести ідею окремої південно-східної митрополії? Варто очікувати, що знову в публіцистиці звучатиме ідея про необхідність обмежити самостійність УПЦ. Натомість для прихильників канонічної самостійності УПЦ візит став знаком, що не варто очікувати згоди з Москви, а треба діяти далі. І це також чергове випробування для митрополита Володимира.

Оля
«... а ми це проковтнули»
Пане Макаров, що мається на увазі, хто ті МИ. Я нічого не ковала, слухати — слухала, але. Є велика різниця між слухати-розуміти і слухати-сприймати. Бо, як на мене, любить він свою РОДИНУ і часто забуває, що Україна — не Росія, бо каже «наш народ, наша страна, наша история». Я його як релігійного дядя — не сприймаю, він — політик, і говорить часто завченими фразами (слухала різні його прес-конференції, вухо таки ріжуть стандартні завчені речення), він носить дорогущі речі, а проповідує бути скромним і зватися та те, що земля гонити споживої не витримає, він протиставляє РОСІЮ — Західній Європі.

Таня
Ощущение от этого визита неприятное: приехал «барин» показывать «хлопам», кто в доме хозяин.

Іван
А ви що, хотіли томос на блюдечку з золотим контуром? Чи щоб Кирило до Володимирського собору молитися пішов? Зрештою нічого нового і антиукраїнського у його словах немає. Навпаки, багато в чому він значно демократичніший та більш проукраїнський, ніж офіційна влада Росії чи Олексій II. Так, у Парку Слави він згадував про Поволжя. А ви що, хотіли слова «геноцид»? Його б за таке позбавили російського громадянства. Сам факт його відвідин монумента Голодомору є значним проривом у цьому напрямку, адже досі ніхто з російської еліти не клав квіти до цього пам'ятника.

4 ОСОБИСТА ДУМКА
Бубни та петарди
Пане Макаров, що мається на увазі, хто ті МИ. Я нічого не ковала, слухати — слухала, але. Є велика різниця між слухати-розуміти і слухати-сприймати. Бо, як на мене, любить він свою РОДИНУ і часто забуває, що Україна — не Росія, бо каже «наш народ, наша страна, наша история». Я його як релігійного дядя — не сприймаю, він — політик, і говорить часто завченими фразами (слухала різні його прес-конференції, вухо таки ріжуть стандартні завчені речення), він носить дорогущі речі, а проповідує бути скромним і зватися та те, що земля гонити споживої не витримає, він протиставляє РОСІЮ — Західній Європі.

Найбільш дискусійні матеріали №31 (92), 31 липня – 6 серпня 2009 р.
Бубни та петарди. Авторська колонка Юрія Макарова про візит Патріарха Кирила в Україну
Переклади мене через паркан. Про проблеми перекладу зарубіжної літератури українською мовою
Брунівський рух. Колонка Наталки Петринської про заборону фільму «Бруно» в Україні
Піднесення свразійців. Аналітична стаття Андреаса Умландта про дугінський фашизм у Росії
Оцінювання матеріалів проводилося за кількістю коментарів на сайті www.ut.net.ua та відгуків, які надійшли на адресу редакції

Богдан
Если уж критикуете патриарха Кирила за то, что не дает добро на автокефальную православную украинскую церковь, то покритикуйте и Папу Римского — ведь он так же не поддерживает идеи разделения католической церкви. Будьте уж объективны.

Галина
Пане Макаров, ви пишете: «Я був би готовий почути гірку правду: що ми всі наразі не християни, ми

язичники». Навіть не сумнівайтесь, ми в масі своїй дикун з хрестами на шії. Приклад: деякі кийські маршруткі схожі на пересувні каплички, бо салони, а особливо кабінки водіїв обклеєні образками найрізноманітніших Святих. Деякі надто «побожні» навіть вивішують тексти «Отче наш» на лобовому склі. При цьому в маршрутці, зазвичай, лунає попсовий «радіоблатняк», а водії не цураються у розмовах масних «матюків».

Олександр
Почати я хочу із заперечення факту, що робота перекладача настільки низкооплачувана: рівень оплати залежить від того, наскільки сам церекладач зможе про нього домовитися. Я сам перекладач, щойно зі студентської лави, тож мене обурює погляд на ситуацію Вікторії

Поліщук. Боюся, що я отримав освітньо-кваліфікаційний рівень «Бакалавр» саме в одному з університетів, які так тепер не люблять власники дрібних перекладацьких агенцій. В університеті прямим текстом говориться: «перекладач або імітує автора в усьому, зберігаючи стиль тексту, або ж передає його суть, водночас адаштуючи текст для середньостатистичного

громадянина, що читатиме цей переклад». Як бачимо, у статті описані випадки другого застосування. Щодо мене, то я навіть отримую певну насолоду, знаходячи помилки в перекладах книг, як українських, так і російських. Однак найчастіше помилки пояснюються низькою компетенцією перекладача у сфері, якої торкається та чи інша книга, а не його злим умислом.

Володимир
А стосовно Мокровольського — ви неправі. Його переказ Толкина просто геніальний (саме як переказ). У трохи гіпертрофованому вигляді він демонструє те, що може дати читачеві український переклад, і чого НЕ МОЖЕ дати російський. У питанні з передачею аргю — надто суб'єктивно, як на мене...

Елена
ПІДНЕСЕННЯ СВРАЗІЙЦІВ
ТЕОНАЛІСТИ

Это просто ужасно!!!! Русские что, совсем с ума сошли, водки перепили!!!! Какой национализм или фашизм!!!! Что, других способов нет страну в порядок привести!!!! Так теперь и революции им надо, еще б и за пределы России!!! А этот Дугин еще и профессор в МГУ. Нет, ну просто слов нет. Отличная статья, автор держался хладнокровно. Что делать? Как это все остановить? А можно у этого ненормального Дугина интервью в следующем выпуске дать? Чего он хочет? А молодежь конечно неопытная, бездарная, «Вехи» не читала. Вот и попала на крючок. Жутко...

Вакула
У Москві нині мешкає всього лиш 3 млн слов'ян, із майже 11 млн жителів. «Фашизм» — лише ностальгія пролетаризованих дегенератів та старих партфункціонерів + спосіб нагнати страху на своїх же громадян та сусідів... В реальності ВОНИ такі ж «страшні», як якась там Нігерія чи Руанда — вони вмюють лише збивати літаки під Севасом та під час маневрів у Балтиці Виборг обстрілювати — все інше — бутафорія. Вони не такі страшні, як самі намагаються намалювати!!!

Офотграфія дописувачів зберігається

ПОГЛЯД

В очікуванні змін

Чи вдасться молдовській опозиції встояти перед комуністами і вибрати свого президента?

АВТОР: Петро Андрусечко, журналіст

«Дозволу на ваш проїзд територією Придністров'я немає, тому повертайтеся в Україну», – почули ми з колегою на кордоні з Придністров'ям, коли зізналися, що є журналістами. Оскільки найкоротша дорога з Одеси до Кишинева виявилася для нас закритою, довелося їхати в об'їзд. Приводом відвідати Кишинів стали дострокові парламентські вибори. У зв'язку з брутальною розправою влади над протестувальниками у квітні ця маленька і дещо забута країна на короткий період стала об'єктом зацікавлення закордонних ЗМІ. Дострокові вибори 29 липня – наслідок неспроможності парламенту обрати президента.

У Кишиневі агітації на білбордах практично не було. Молдовська опозиція представлена Ліберальною партією, Ліберально-демократичною партією та Альянсом «Наша Молдова». Чорною конячкою виборів виявилася Демократична партія, до лав якої приєднався, покинувши компартію, экс-прем'єр Маріан Лупу. Цей посткомуніст намагається справити враження сучасного європейського політика. Наприклад, після голосування він спілкувався з журналістами молдовською, російською, англійською мовами і давав інтерв'ю французькою.

Люди, з якими ми розмовляли після голосування, відповідали дуже охоче. Ніхто не розповідав, за кого саме віддавав голос, але одне було точно: всі очікують покращення.

Увечері, після завершення голосування, лідер комуністів Владімір Воронін звинуватив організаторів екзит-полу у відмиванні €300 тис. Йшлося також про румунських інспіраторів. Уся ця справа з румунським впливом здається пере-

більшеною. Молдовський політолог Влад Лупан пояснює переконливо: «Жодна опозиційна сила не зацікавлена в обмеженні суверенітету Молдови, оскільки це означає обмеження їхніх власних політичних впливів і влади. Та й поміж звичайних людей, зокрема молодих антикомуністично налаштованих виборців, я не побачив бажання об'єднатися в межах «Великої Румунії».

Серед прихильників опозиції помітний потужний оптимізм, який вони пояснюють потребами змін. Це дещо нагадує ситуа-

Поміж звичайних людей, зокрема молодих антикомуністично налаштованих виборців, я не побачив бажання об'єднатися в межах «Великої Румунії»

цію після виборів в Україні 2004 року. На запитання, чи не бояться вони розчаруватися в опозиції, відповідають, що іншої альтернативи просто немає. Очікування від виборів молодий таксист визначає коротко: «Аби тільки не комуністи». Але й прихильників старого порядку все ж багато. Інший таксист, який везе нас на аеровокзал, каже: «У світі є лише три політичні лідери, які справді служать своєму народу: Уго Чавес, Фідель Кастро й Аляксандр Лукашенко. Воронін – це наволоч, а його син контролює значну частину бізнесу». Проте наш таксист все одно голосував за комуністів, адже вони принаймні «свої». Експерти пояснюють таку підтримку перевагою компартії у медіа-просторі. Тепер ситуація має змінитися.

Опозиція отримала більшість, необхідну для вибору керівництва парламенту та уряду, однак вона не має потрібної кількості голосів для вибору президента. Ігор Мунтяну, виконавчий директор позаурядового Інституту розвитку та соціальних ініціатив Viitorul із Кишинева, підкреслює: «Комуністична партія усвідомлює, що втратила владу. Розпочнуться конфлікти всередині самої партії, оскільки її члени довго не витримають втрати комуністами влади». Маріан Лупу – підтвердження цього. Можливо, лави комуністів покинуть

кілька депутатів, які, будучи незалежними, зможуть голосувати спільно з ліберально-демократичною більшістю. Чи реалізують молдовани такий сценарій, побачимо у другій половині вересня.

На виїзді з Молдови знову виникли проблеми. Цього разу з боку молдовських прикордонників. Важко навіть зрозуміти, про що йшлося, адже ми мали дворічні акредитації, видані МЗС Молдови. Через годину затримки всього автобуса нам стало вкрай незручно. Врешті-решт один із пасажирів поцікавився, що відбувається. Виявилось, що це Іон Варта, колишній депутат, який здав мандат після квітневих подій. Після його втручання нам віддали документи і випустили з країни. Звичайно, ми поцікавилися, що такого він наговорив прикордонникам. «Я сказав, що влада змінюється, а вони ганьблять свою країну! За таке можна й відповісти!» – розповів Варта.

GDAŃSK

Гданськ

7-10.08

2009

ЛЬВІВ

Lwów

21-24.08

СЛІДАМИ ІСТОРІЇ

міська гра | gra miejska

ŚLADAMI HISTORII

Антикомуністична опозиція у Львові та Гданьську
Opozycja antykomunistyczna w Gdańsku i we Lwowie

www.polinst.kiev.ua | www.ecs.gda.pl | www.lvivcenter.org

Під патронатом мера Гданська Павла Адамовича | Patronat honorowy Prezydenta Miasta Gdańska Pawła Adamowicza

СОЛІДАРНА безвідповідальність

Через 40 років кожен працюючий українець буде змушений забезпечувати не тільки себе, а й двох пенсіонерів. Без екстрених реформ пенсійну систему країни очікує крах

АВТОР: Вілен Веремко
ФОТО: Олександр Чекменьов

Близько 14 млн пенсіонерів України – найактивніша частина електорату, тому напередодні президентських виборів тему своєчасної виплати пенсій експлуатують і глава держави, і прем'єр-міністр, і лідери опозиції. Так, Юлія Тимошенко з періодичністю раз на два тижні заспокоює людей похилого віку, запевняючи, що криза не позначиться на їхніх доходах. Мовляв, за підсумками січня – червня доходи пенсійного фонду перевищили планові на 21%. Чиновники із Секретаріату президента звинувачують урядових колег у корекції бюджетних планів заднім числом. А Партія регіонів перманентно блокує трибуну Верховної Ради, вимагаючи негайного підвищення пенсій. Поки що пенсійний фонд (далі – ПФ) примудряється виплачувати пенсії без затримок і в повному обсязі, його дефіцит покривають у ручному режимі, проте робити це стає дедалі складніше.

ПРИРОДА ДЕФІЦИТУ

Видатки ПФ зростають з кожним роком. Наприклад, якщо в 2004-му вони становили 36,2 млрд грн, то нинішнього сягнули 164 млрд грн. Водночас збільшуються і дотації, які ПФ отри-

мує з держбюджету, — з 5,9 млрд грн (16,3% доходів фонду) у 2004-му до 48 млрд грн (29,8%) у 2009-му. Причому цього року дефіцит бюджету ПФ перевищив 13 млрд грн, а його виплати сягнули рекордної позначки — 84,6% доходів держбюджету (16,5% ВВП). За словами віце-президента компанії «КІНТО» Віталія Мельничука, за дватри роки бюджет ПФ може зрівнятися з бюджетом держави.

При цьому акумулювати доходи ПФ стає дедалі складніше. За даними Держкомстату на 1 січня 2009 року, в Україні на 1000 працездатних осіб припадало понад 650 непрацездатних, зокрема близько 400 пенсіонерів (майже 40% населення). Причому якщо зараз кількість 18-річних майже на 120 тис. перевищує кількість чоловіків віком 60 років і жінок віком 55 років, то в 2010-му пенсіонерів буде на 20,7 тис. більше, ніж молоді, в 2011-му — на 114 тис., в 2014-му — на 168 тис. До того ж пенсії в Україні отримують практично всі громадяни, які досягли пенсійного віку, але не кожен працездатний працює офіційно. За даними Держкомстату, з 20,5 млн працюючих українців лише близько 15,5 млн сплачують внески до ПФ.

Проблеми з виплатами пенсій можуть виникнути вже наприкінці нинішнього року. Причина тривіальна: прожитковий мінімум, заморожений у зв'язку з економічною кризою, напередодні президентських виборів може бути збільшено, що призведе до автоматичного зростання пенсій. Нагадаємо також, що рік тому пенсії підвищили, а точніше здійснили їх перерахунок на новій зарплатній базі зі збільшенням оцінки кожного року стажу. «Останніми роками в Україні нестримно зростали зарплати, а разом із ними надходження до пенсійного фонду. Вибори в нашій країні відбувалися чи не щороку, й під них збільшували пенсії», — каже провідний науковий співробітник Інституту демографії та соціальних досліджень НАН України Лідія Ткаченко.

ВІДБІЛЮВАННЯ ФОНДІВ

Очевидно, що надалі навантаження на ПФ зростатиме, при цьому вже неможливо збільшити його доходи за рахунок підвищення ставки відрахувань із фондів оплати праці підприємств (основне джерело надходжень фонду). Ця ставка і без того є однією з найвищих у світі — 33,2%,

що провокує «конвертацію» зарплат. Президент Віктор Ющенко зазначив, що цього року фонд оплати праці підприємств становитиме в найкращому разі 276 млрд грн, тоді як у розрахунках Кабміну фігурує інша сума — 313 млрд. Наслідок урядового оптимізму — прихований дефіцит ПФ у розмірі близько 13 млрд грн. До речі, за даними ПФ, третина найманих працівників щомісяця декларують доходи, що не перевищують мінімальної зарплати, відповідно вони та їхні працевластці платять мінімальні внески.

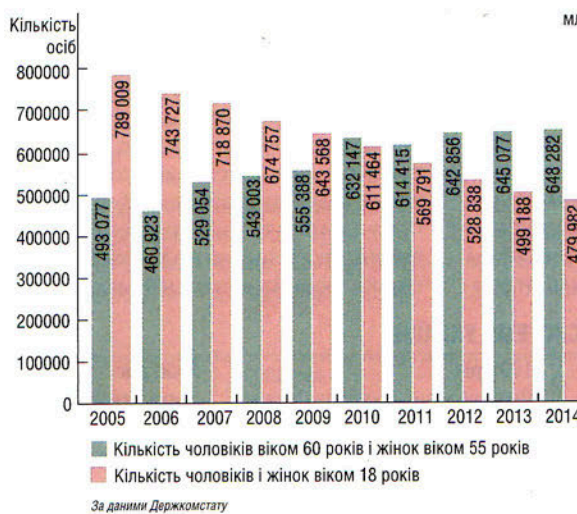
Вирішити проблему наростаючого дефіциту ПФ можна двома шляхами: стимулювавши зростання зарплат або підвищивши рівень зайнятості. «Передусім потрібно забезпечити адекватну оплату праці, вивести зарплати з тіні, скоротити категорії працівників, які мають право на достроковий вихід на пенсію», — каже директор соціальних програм Центру імені Разумкова Людмила Шангіна. Тим часом Кабмін намагається мінімізувати розрив між доходами і видатками ПФ за рахунок спрощення і трудових мігрантів. Нагадаємо, постановою № 366 від 14.04.2009 року уряд зобов'язав підприємців, які користуються спрощеною системою оподаткування, здійснювати додаткові відрахування до ПФ. А іншою постановою (№ 236 від 05.03.2009 року) роз'яснив, як стати платниками внесків до ПФ трудовим мігрантам. Однак обидва ці документи мають рекомендаційний характер.

Та навіть за умови підвищення зайнятості та легалізації зарплат без сис-

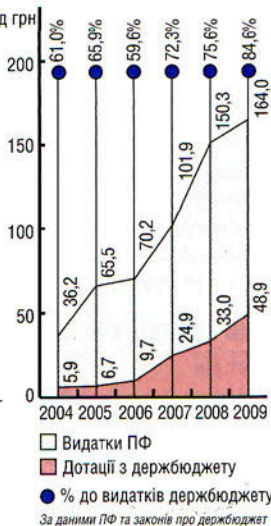
темних реформ у середньостроковій перспективі пенсійній системі загрожують перманентні кризи аж до краху. За даними Інституту демографії та соціальних досліджень НАН України, зараз на десять українців, які працюють, припадає дев'ять пенсіонерів, а через 40 років їх буде 14. У Євросоюзі проблему вирішили введенням трирівневої пенсійної системи: солідарної, обов'язкової накопичувальної та добровільної накопичувальної, органічно перерозподіливши відповідальність за забезпечену старість людини між державою, роботодавцями та самими найманими працівниками. У нашій країні пенсійна реформа заблокована, зате з подачі Міжнародного валютного фонду розглядаються варіанти підвищення пенсійного віку, зокрема для жінок.

«Щороку Кабмін збільшує дотування пенсійного фонду з держбюджету. Проте робити це потрібно не тільки для чергового підвищення виплат, а й щоб увести другий і третій рівні пенсійної системи, що сприяють припливу інвестицій в економіку», — каже Віталій Мельничук. За словами експерта, запровадження обов'язкової накопичувальної складової системи підвищить довіру громадян до третього рівня — недержавних пенсійних фондів. А Лідія Ткаченко вважає, що обов'язкове страхування стимулюватиме легалізацію зарплат: «Молодь рідко думає про пенсію. Та якщо частина відрахувань з фондів оплати праці накопичуватиметься на персональних рахунках, молодь буде зацікавлена в отриманні білої зарплати». ■

ДЕМОГРАФІЧНА КРИЗА.
Кількість пенсіонерів збільшується

ЛАВИНА ВИПЛАТ.
Видатки пенсійного фонду зростають

НАПІВРЕФОРМА. Для шахтарів можуть створити професійний пенсійний фонд

Замкнуте коло

Пенсійна система України безнадійно застаріла. Однак її реформа в умовах кризи може підірвати й без того хиткий бюджет пенсійного фонду

АВТОР: Вілен Веремко
ФОТО: Олександр Чекменьов

Трирівнева пенсійна система (солідарна, обов'язкова накопичувальна і добровільна накопичувальна) дала розвиненим країнам змогу вирішити проблему матеріального забезпечення громадян похилого віку в умовах старіння населення і чітко розподілити відповідальність за гарантування гідної старості між державою, роботодавцем і самим найманим працівником. В Україні пенсійну реформу проводять уже добрий десяток років і поки що практично безрезультатно.

ТРИ ГОРІШКА

Система пенсійного забезпечення в нашій країні на 99,99% солідарна. Схожу придумав канцлер Німеччини Отто фон Бісмарк ще в 1889 році. Суть цієї системи полягає в тому, що наймані працівники та їхні роботодавці здійснюють обов'язкові відрахування на забезпечення осіб, які досягли пенсійного віку. Пропорції працездатного населення і пенсіонерів у Німеччині того часу дали змогу зробити ставку внесків до пенсійного фонду (ПФ) на рівні 1,5% заробітної плати. Пізніше солідарну систему ввели більшість країн світу. Довгий час ставки відрахувань залишалися незначними, проте поступово кількість пенсіонерів зростала, а чисельність працездатного населення зменшувалася.

Проблему дефіциту пенсійних коштів спочатку вирішували, збільшуючи пенсійні відрахування. У 1980-х роках ставки внесків до ПФ у деяких країнах сягнули 30% і бізнес почав відходити в тінь. Щоб зменшити навантаження на підприємців, влада почала підвищувати пенсійний вік, але це допомогло лише на деякий час. У 1990-х роках стало очевидно, що пенсійна система у вигляді лише солідарної складової існувати не може. Було придумано нову, трирівневу систему. Відповідальність за пенсійне забезпечення першого рівня (солідарного) взяла на себе держава, гарантуючи людям поважного віку мінімальний обсяг виплат. Другий рівень — обов'язковий накопичувальний — передбачав акумуляцію коштів на персональних рахунках найманих працівників у спеціальній держустанові (зокрема, за рахунок роботодавців). А добровільну накопичувальну складову системи (третій рівень) було створено для охочих самостійно відкладати гроші в недержавні фонди. У тій чи іншій формі трирівнева система працює майже у всіх розвинених країнах.

ВІХІ РОЗВИТКУ ПЕНСІЙНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

1991 рік
Створено Пенсійний фонд, запроваджено сплату страхових внесків на виплату пенсій

1999 рік
Розмежовано джерела фінансування пенсій за різними програмами між бюджетом ПФ та держбюджетом

2000 рік
Започатковано персоніфікацію відомостей про сплату страхових внесків

2004 рік
Набрав чинності Закон «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», яким передбачено створення трьох рівнів пенсійної системи

В Україні запровадженню такої системи мало сприяти ухвалення Закону «Про обов'язкове державне пенсійне страхування» (набрав чинності 1 січня 2004 року), що передбачав уведення другого рівня з 2007 року. Проте досягти цього на практиці не вдалося. Зокрема, закон передбачає, що на особові рахунки найманих працівників має перераховуватися до 7% коштів від фондів оплати праці підприємств. При цьому ставка відрахувань до пенсійного фонду (солідарна складова) повинна була зменшитися з 33,2 до 26,2%, але держава відмовилася від цієї ідеї, щоб остаточно не підірвати бюджету ПФ.

Щоправда, є низка моделей поступового і менш болісного для ПФ введення другого рівня пенсійної системи. Пропонується, зокрема, на першому етапі ввести особові рахунки лише для громадян віком від 25 до 40 років. Також розглядається можливість зниження ставки відрахувань на обов'язкове пенсійне страхування з 7% до 3–4%. «Якщо наступного року ввести другий рівень тільки для сорокарічних (ім ще 20 років до виходу на пенсію, і вони зможуть накопичити кошти) й затвердити ставку на рівні 1%, то доходи ПФ зменшаться лише на 700 млн грн. Такі втрати для ПФ з бюджетом 164 млрд грн мізерні, але це зрушило б реформу з мертвої точки», — каже віце-президент компанії «КІНТО» Віталій Мельничук.

ЗАРУЧНИКИ СИТУАЦІЇ

Експерти стверджують, що введення другого рівня пенсійної системи сприяло б розвитку третього. Діяльність недержавних пенсійних фондів (НПФ) легалізована вже протягом шести років. Проте українці НПФ не довіряють — частка таких фондів у загальному обсязі пенсійних відрахувань не перевищує 0,01%. У країні зареєстровано 108 НПФ, з яких працюють лише половина. Учасниками цих фондів є 489 тис. громадян, активи НПФ за підсумками I кварталу 2009 року становили лише 661 млн грн. Щоправда, недержавні фонди вже здійснюють виплати: з 2005 року до кінця I кварталу нинішнього виплачено 40 млн грн пенсій —

Країна	Вік виходу на пенсію, років		Середня тривалість життя, років	
	чоловіки	жінки	пенсіонери	пенсіонерки
Британія	65	60	15,7	23,0
Італія	65	60	16,9	24,9
Німеччина	65	65	16,8	20,9
Польща	65	60	14,0	22,0
Словаччина	62	62	15,0	18,0
США	67	67	15,2	17,7
Угорщина	62	61	16,0	20,0
Україна	60	55	14,0	25,0
Франція	60	60	20,0	26,0
Чехія	63	63	15,9	19,2
Швеція	65	65	17,4	20,0
Японія	65	65	18,2	23,0

ЗА ДАНИМИ АНАЛІТИЧНО-ДОРАДНОГО ЦЕНТРУ БЛАКІТНОЇ СТРИЧКИ

крапля в морі. «Слід урахувати, що 96% внесків у НПФ роблять роботодавці. Навряд чи можна говорити про популярність таких фондів поміж населення», — зауважує провідний науковий співробітник Інституту демографії та соціальних досліджень НАН України Лідія Ткаченко.

Перешкоджає роботі НПФ і нерозвиненість вітчизняного фондового ринку. Так, експерт проекту USAID Джон Краулі вважає, що завершення пенсійної реформи приведе до припливу інвестицій в економіку, але ринок цінних паперів до цього не готовий. «НПФ буде складно вибрати якісні інструменти інвестування», — каже експерт.

Хай там як, а поки що Кабмін розглядає можливість підвищення пенсійного віку для жінок з 55 до 60 років. Зазначимо, що п'ятирічну різницю між виходом на заслужений відпочинок чоловіка і жінки придумав Бісмарк для того, щоб не виникало ситуацій, коли чоловік вийшов на пенсію, а дружина працює (середньостатистична різниця у віці подружжя становила п'ять років). «Сучасні жінки живуть довше, ніж чоловіки. У середньому представниці прекрасної статі працюють 25 років, а пенсії отримують 23 роки. При цьому у зв'язку з більш раннім виходом на заслужений відпочинок розміри їхніх виплат менші, ніж у чоловіків», — каже Лідія Ткаченко.

Утім, про різке підвищення пенсійного віку не йдеться. У своєму листі до Міжнародного валютного фонду президент Віктор Ющенко, прем'єр-міністр

ПОДАТКОВЕ НАВАНТАЖЕННЯ. Внески на пенсійне страхування першого та другого рівнів, %

Країна	Працівник	Роботодавець
Австрія	10,25	12,55
Бельгія	7,8	8,86
Болгарія	10,15	18,85
Британія	11*	12,8*
Греція	6,67	13,33
Італія	8,89	21,81
Канада	3,5	3,5
Казахстан	10	0
Литва	2,5	22,5
Нідерланди	17,9	6,95
Німеччина	9,75	9,75
Польща	16,26	16,26
Румунія	12	23*
Словаччина	6,4	21,6
США	6,2	6,2
Туреччина	9	11–13
Угорщина	8	18
Україна	2	33,2
Фінляндія	5,55	19
Франція	6,55	8,2
Чехія	7	21
Швейцарія	4,9	4,9
Швеція	1	19,03
Японія	8,7	8,7

* 23% — У НОРМАЛЬНИХ УМОВАХ ПРАЦІ,
28% і 33% — ВІДПОВІДНО У СКЛАДНИХ ТА НАДСКЛАДНИХ УМОВАХ ПРАЦІ.

Юлія Тимошенко і голова НБУ Володимир Стельмах зобов'язалися підвищувати пенсійний вік поступово, не більш ніж на шість місяців на рік і тільки для певних категорій працівників.

Ще один напрям пенсійної реформи в Україні — перегляд пільг щодо дострокового виходу на пенсію, наприклад, чоловіків у віці 45 років. Якщо ж ці пільги зумовлені важкими умовами праці, експерти рекомендують державі не просто скасувати їх, а створювати професійні пенсійні фонди, які забезпечуватимуть дострокову виплату пенсій, приміром, шахтарям. ■

2006 рік

Чисельність учасників НПФ збільшилася вдвічі рік до року, сума активів НПФ зростає суттєво — до 128 млн грн

2007 рік

Запроваджено коефіцієнт підвищення пенсії у зв'язку зі зростанням середньої заробітної плати в галузях економіки

2008 рік

Збільшено вартість одного року страхового стажу, відновлено диференціацію пенсій для більшості пенсіонерів

2009 рік

Призупинено підвищення прожиткового мінімуму, що безпосередньо впливає на розмір пенсій

Пенсійна ФУТУРОЛОГІЯ

АВТОР: Жанна Безп'ятчук
ФОТО: Олександр Чекменьов

Літні люди з простягнутою рукою — це картина, знайома жителям навіть найбагатших країн світу. До сьогодні людство не винайшло жодної пенсійної моделі, яка стовідсотково виключала б феномен бідності серед літніх людей.

КРИЗОВЕ ВТРУЧАННЯ

Старіння населення є головним викликом для реформування пенсійних систем не лише в розвиненому світі, а й у країнах так званого третього світу. Додала проблем національним пенсійним системам і глобальна економічна криза. У першу чергу внаслідок неї постраждали пенсійні фонди, що інвестували свої кошти в акції приватних підприємств. За оцінками консалтингової фірми McKinsey, з початку кризи приватні пенсійні фонди у всьому світі втратили близько 18% своїх капіталів.

Зіткнувшись із патовими ситуаціями в національній економіці, деякі країни були змушені вжити невідкладних заходів. Так, уряд Ірландії використав на гасіння короткостроко-

вих фінансових зобов'язань майже половину активів Національного пенсійного резервного фонду. Уряд Аргентини взагалі націоналізував приватні пенсійні фонди, а британський парламент прийняв рішення про поступове підняття пенсійного віку. Сьогодні у Великій Британії чоловіки виходять на пенсію у 65, а жінки — у 60 років. У 2020-му пенсійний вік зрівняється для обох статей, а в 2046-му підніметься до 68 років.

Економічні катаклізми спонукають реформаторів пенсійних систем переосмислювати набутий досвід і рухатися далі. Ще до початку кризи експерти Світового банку вказували країнам з нерезформованими пенсійними системами на перспективність так званої нефінансової пенсійної моделі з визначеним внеском (notional defined contribution model). У поєднанні з персональними накопичувальними рахунками ця система може бути вдалою відповіддю на обидва нинішні виклики: і старіння населення, і періодичні кризи на фінансових ринках, що ставлять під удар приватні пенсійні фонди. Польща, Німеччина, Латвія, Італія, Чехія — усі ці країни встигли запровадити різні варіанти цієї моделі ще до кризи, на початку 2000-х.

Лише інноваційні моделі можуть врятувати пенсійні системи від колапсу, спричиненого старінням населення

ПЕНСІЙНІ
СИСТЕМИ
СВІТУ

Велика Британія

Рік запровадження нової пенсійної системи: 1988.

Вік виходу на пенсію: 65 років для чоловіків, 60 років для жінок.

Сумарний коефіцієнт заміщення* (перший і другий рівні): від 21% до 87%.

Особливості: пенсійна система Великої Британії є чи не найскладнішою з усіх наявних і ґрунтується на пенсійних планах. Солідарну систему тут було введено ще в 1908 році, й сьогодні навіть для першого рівня є велика кількість схем накопичення та отримання пенсії. Загалом у країні діє понад 2700 пенсійних схем. Вкладники обирають фонди не лише за характеристиками компаній з управління їхніми активами, а й за такими критеріями, як етичність, вплив на екологію та соціальна відповідальність підприємств, у які інвестовано кошти фондів. Щороку спеціальні організації, як, наприклад, Ethical Investment Association, створюють рейтинги найкращих фондів.

США

Рік запровадження нової пенсійної системи: 1975.

Вік виходу на пенсію: 67 років.

Сумарний коефіцієнт заміщення*: 58%.

Особливості: пенсійна система в США, як і у Великій Британії, ґрунтується на пенсійних схемах. Пенсійні плани в США дають змогу оптимізувати оподаткування й обираються залежно від того, яким чином робляться пенсійні внески. Спочатку майбутній пенсіонер створює приватний пенсійний рахунок, на який потім нараховуватимуться пенсійні внески. Такий рахунок можна відкрити навіть для немовлят. Далі він обирає пенсійну схему і приймає рішення щодо інвестиційної схеми, за якою будуть вкладені пенсійні кошти. І лише потім обирає недержавний пенсійний фонд (НДФ), інвестиційна стратегія якого збігається з його побажаннями.

ОБЛИЧЧЯ СТАРОСТІ. Є країни, в яких воно радісне й життєтвердне. Як-от, скажімо, у Швейцарії

Швейцарія

Рік запровадження нової пенсійної системи: 1992.

Вік виходу на пенсію: 65 років для чоловіків, 64 років для жінок.

Сумарний коефіцієнт заміщення* (перший і другий рівні): від 60%.

Особливості: перший рівень покриває базові потреби людини, другий дозволяє їй підтримувати звичний рівень життя, а третій – заощаджувати додаткові кошти. Учасники третього рівня пенсійної системи отримують податкові пільги від держави. Третій рівень має два види. Перший – фіксоване недержавне пенсійне забезпечення, що надає значні переваги в оподаткуванні й не дозволяє користуватися коштами до досягнення пенсійного віку. Другий – гнучке недержавне пенсійне забезпечення, що дозволяє користуватися коштами у будь-який час, але не дає податкових переваг.

Німеччина

Рік початку пенсійної реформи: 1992.

Вік виходу на пенсію: 65 років.

Сумарний коефіцієнт заміщення* (перший і другий рівні): до 75%.

Особливості: перший НПФ у Німеччині було створено у 1966 році, однак популярності ці фонди набули лише у 1990-х, коли внаслідок приєднання східної частини Німеччини соціальна захищеність у країні ослабла і населення відчувало гостру потребу подбати про своє майбутнє завчасно.

Польща

Рік запровадження нової пенсійної системи: 1999.

Вік виходу на пенсію: 65 років для чоловіків, 60 років для жінок.

Сумарний коефіцієнт заміщення*: 63%.

Особливості: пенсійна система Польщі дуже схожа на українську і ще перебуває в процесі реформування. Починаючи з 2009 року заплановано поступовий перехід від солідарної пенсійної системи до тривірневої. Кількість НПФ у Польщі є невеликою і водночас люди переважно обирають відомі фонди: на середину 2004 року три найбільших фонди мали 65% усіх активів НПФ.

* Коефіцієнт заміщення – величина, що показує, скільки грошей у вигляді пенсії порівняно із середньою зарплатою в країні отримує людина.

ПЛЮРАЛІЗМ І БЕЗПЕКА

Нефінансова модель із визначеним внеском є модернізованим варіантом традиційної солідарної державної системи пенсійного забезпечення, що фінансується з податку на фонд заробітної плати. Цей податковий тягар ділять між собою працедавці, наймані працівники та державні службовці. Але, на відміну від традиційної системи, модель із визначеним внеском передбачає персоналізований підхід до встановлення пенсій. Останні прив'язані до розміру сукупних внесків працівника на свій персональний рахунок, які він робив упродовж усієї кар'єри. Що більше років працюватиме і що кращу заробітну плату отримуватиме людина, то вищою буде її пенсія. У такій формулі неодмінно враховується тривалість життя після виходу на пенсію, тобто пізніший вихід на пенсію гарантуватиме вищу виплату. Пенсії пенсіонерам при цьому виплачують їхні сучасники, які працюють.

У 1999 році в Польщі уряд Єжи Бузека провів реформу під назвою «Безпека через плюралізм». Її результатом стала тривірнева пенсійна система, що складалася з трьох стовпів: нефінансових персональних рахунків, фінансових персональних рахунків та добровільних накопичувальних рахунків. Усі три стовпи взаємно доповнюють і перестраховують один одного. Визначений внесок працівників на перший персональний рахунок у Польщі становить 12,22% заробітної плати, внесок на другий персональний рахунок — 7,3%. За прогнозами польських демографів, у період з 2002 по 2050 рік співвідношення між кількістю працівників та пенсіонерів у країні може зменшитися з 4 до 1,5. За таких змін державна система пенсійного забезпечення навіть у її інноваційній пер-

соналізованій формі не зможе убезпечити літніх людей від бідності. Тому з кожним наступним поколінням все більшої ваги набуватимуть другий і третій стовпи пенсійної системи.

БОРІТЬБА ЗІ СТАРІННЯМ

Німецька багатокомпонентна пенсійна система, як і польська, пропонує працівникам, крім державного пенсійного забезпечення, ще й можливість відкрити власний накопичувальний рахунок. Та якщо в Польщі відкриття таких рахунків є обов'язковим для всіх, хто народився після 31 грудня 1968 року, то в Німеччині це справа добровільна. Наразі вони все ще не вельми популярні поміж німців, які звикли покладатися на

свою найдавнішу в світі державну пенсійну систему. Однак вона почала помітно розладнуватися. Ще наприкінці 1980-х років німецькі економісти підрахували, що в разі збереження тодішніх темпів старіння населення у 2035-му внески до пенсійного фонду мають сягнути 40% зарплати (якщо уряд не знижуватиме гарантованих пенсійних виплат).

Німецькі фахівці почали бити на сполох, як наслідок — 1990-ті й початок 2000-х пройшли в цій країні під знаком пенсійних реформ. Фактично німецька система державного пенсійного забезпечення є еквівалентом нефінансової моделі з визначеним внеском. У чинній формулі розрахунку пенсії німці беруть до уваги співвідношення між кількістю працюючих та кількістю пенсіонерів, обсяг внесків і стаж. У німецькій моделі розмір пенсії залежить від кількості набраних умовних балів, які нараховуються відповідно до стажу й щорічного доходу працівника. Загалом німецька пенсійна

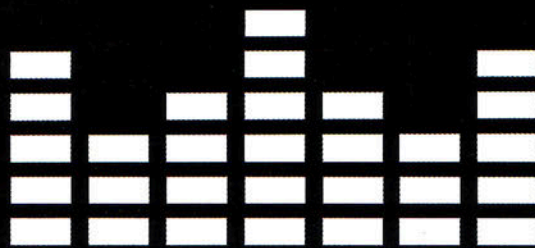
система проектувалася таким чином, щоб утримувати в певному коридорі як коефіцієнт заміщення (зарплат пенсіями), який до 2022-го мав би не перевищувати 67%, так і розмір встановленого внеску, що до цього самого року мав би сягнути 22% зарплати. Та навіть за оптимістичними прогнозами Світового банку, ні те, ні інше не є реальним у країні, населення якої невпинно старіє.

Досвід і Німеччини, і Польщі вчить головного: серйозне реформування пенсійної системи можливе лише в довгостроковій перспективі. Цей процес потрібно цілковито звільнити від політизації та популізму. Польща взялася за реформування своєї пенсійної системи, коли остання вже цілком збанкрутіла і кожен рік її функціонування у нерезформованому стані невпинно збільшував дефіцит пенсійного фонду. Однак за допомогою Європейського Союзу та Світового банку їй вдалося виплутатися з цієї скрути. Україні зробити це буде значно важче. ■

СИСТЕМНИЙ ЗБІЙ. Частки рівнів пенсійної системи в деяких країнах

Країна	Солідарна система, %	Обов'язкове страхування, %	Добровільне страхування, %
США	45	13	42
Швейцарія	42	32	26
Нідерланди	50	40	10
Франція	51	34	15
Україна	99,99	0	0,01

ЗА ДАНИМИ ВІДКРИТИХ ДЖЕРЕЛ

KISS FM

РАДІОСТАНЦІЯ №1

*Згідно бази даних маркетингового агентства ТНС Україна DAR Kiev 2009 - 5-12 (30.03 - 07.06)

*Згідно бази даних міжнародного маркетингового агентства Broadcasting Programming & Research (Київ, квітень - травень).

ВОГНЕМ І М'ЯЧЕМ

Якими видовищами «годуватимуть» виборців майбутні кандидати в президенти

АВТОР: Наталія Гейчук

Обіцянка підвищити заробітні платні та пенсії давно вже стала золотим ключиком, за допомогою якого політики відмикали серця

виборців. Проте в нинішні кризові часи скористатися ним буде важче. Скільки б не блокували депутати від Партії регіонів парламентську трибуну з вимогою прийняти закон про підвищення соціальних стандартів, гроші в бюджеті на це навряд чи найближчим часом знайдуться. Тому майбутнім учасникам перегонів доведеться, певно, приділити

формі своїх кампаній не менше уваги, ніж змісту.

Свіжий приклад: не уникла схожості з виборчим шоу зустріч Юлії Тимошенко з вкладниками Родовід Банку, що відбулася, до речі, в тому ж виставковому павільйоні, де зо два тижні тому святкували 10-річчя створення партії «Батьківщина». Цього

Видовища замість хліба

Тиждень проаналізував здібності майбутніх кандидатів, їхній попередній досвід як «шоуменів», а також розробив для них кілька рекомендацій: у кожному жарті, як кажуть, лише частка жарту...

ВІКТОР ЮЩЕНКО

Зимова виборча кампанія – подарунок для президента. Йому є що показати: Віктор Ющенко кожної зими катається на лижах, іноді в товаристві грузинського колеги й друга Михайла Саакашвілі, а також щороку пірнає в ополонку на Водохрещу.

Не цурається глава держави спілкування й з іншими стихіями. Очоче очищається вогнем у Купальську ніч і вправно бореться з ним під час лісових пожеж.

Систематично організовує толоки для впорядкування території «Мистецького Арсеналу» й газонів біля президентського Секретаріату. Справжнім захопленням є висаджування калини – загальна кількість посаджених кущів уже перевищила 2,5 тис. Навіть у липні саджає, коли приїздить хтось поважний – такий, як віцепрезидент США Байден.

За кермом трактора президент допомагав сіяти озиму пшеницю на Черкащині. Випробовував також маневрені можливості танка та винищувача. **Рекомендації:** З огляду на гарну спортивну підготовку та схильність до символізму Віктор Андрійович може ще стрибнути з парашутом. Кандидат, що спускається з неба, – це дуже видовишно й символічно

ЮЛІЯ ТИМОШЕНКО

Бігає по 10 км зранку, щоправда, фотосесії в спортивному костюмі ще не було, але ніколи не пізно зробити. Очолити Кабмін у 2005 році, ризикнула стати на ковзани й вивела найсміливіших міністрів на ковзанку.

Наважилася спуститися до шахти й провела там близько двох годин, після чого порадила міністрам робити те саме щотижня для профілактики забудькуватості щодо боргу працівникам галузі. Коли прем'єр змінює традиційну зачіску, весь політикум завмирає в очікуванні надзвичайних подій. Як відбувається розплітання коси, телеглядачі вже бачили, можливо, побачать і зворотній процес. Очоче ділиться зі співгромадянами родинними радіощами. Восени 2005 року гучно видала заміж єдину доньку. Про подію навіть зарубіжні ЗМІ написали, а для самої Тимошенко весілля стало чудовою нагодою для ефектної появи на публіці після місячного мовчання з часу відставки з прем'єрської посади.

Рекомендації: Зважаючи на схильність до ризику й різного роду експериментів, Юлії Володимирівні варто взяти участь у шоу «Танці з зірками». Коли прем'єр з'явиться на екрані у відвертій сукні й почне танцювати румбу чи сальсу, до телевізорів прилигнуть навіть чоловіки, зазвичай байдужі до подібних програм. Жодні теледебати не матимуть такого успіху

ФОТО: АНДРІЙ ПОМАХІН, МИХАЙЛО ГЕНАДІЄВ, ОТЕКСАНДР ЧЕРКЕНЬОВ

ВОЛОДИМИР ЛИТВИН

Двічі на тиждень грає у футбол і власним прикладом заохочує молодь до спорту. Щодня плаває в басейні, але до створення умов для розвитку плавання в країні рук поки що не доклав.

Єдиний із політиків вищого ешелону, хто особисто, хоч і в супроводі численної охорони, купує книжки на столичній «Петрівці».

Минулого літа був помічений за кермом комбайна, а цього року вже випробовував танк вітчизняного виробництва й почувався в ньому не гірше, ніж у парламентській президії. А ще академік Литвин уміє доїти корів та поратися по господарству.

Рекомендації: Щоб довести, що країні справді «потрібен Литвин», спікерів варто тимчасово стати, скажімо, працівником гарячого цеху на металургійному виробництві. Політик не лише набуде нового досвіду, а й зможе довести свою спроможність створювати реальні цінності

понеділка «шоу» тривало — вже у вигляді натовпів біля відділень Родовід Банку, які почали, як і обіцяла прем'єрка, видавати людям депозити.

Утім, фахівці зауважують: відсутність конкретних позитивних результатів діяльності того чи іншого політика здатна зіпсувати враження від найяскравішого влаштованого ним видовища...

Стандартний передвиборчий шоу-набір кандидата включає: партійний з'їзд, де відбувається висування в кандидати; турне регіонами з організацією зустрічей, мітингів, концертів тощо; виступи в ЗМІ та участь у теледебатах.

Партійні з'їзди є швидше формальністю: якщо організатори не ви-

думають чогось на кшталт приходу кількох тисяч делегатів у білих футболках, як це було на з'їзді БЮТ 2007 року, подія пройде майже непоміченою. До Америки, де з'їзди тривають кілька днів і перетворюються на національне свято, нам ще далеко.

Передвиборчі тури регіонами фактично вже розпочато. Криза зробила спонсорів біднішими, й кандидати, вочевидь, будуть змушені заощаджувати на гучних концертах — саме ця стаття видатків, за оцінками експертів, з'їдає 30% виборчого бюджету. Проведення масових мітингів ускладнить погода, адже активна фаза кампанії припаде на листопад — грудень. А в січні й поготів буде сутожно: витягти співгромадян з-за

святкових столів можна буде хіба що на якесь видовищне дійство.

За даними опитувань, більшість українців очікують приходу до влади «сильної руки», тому претендентам потрібно буде демонструвати мужність, силу й гарну фізичну підготовку, щоб переконати в здатності вивести країну з кризи рекордними темпами. Вони намагатимуться стати ближчими до співгромадян, демонструючи, що шанують традиції, поважають батьків і з любов'ю виховують дітей та онуків. Ходитимуть у вишиванках, співатимуть українських пісень і, можливо, навіть відмовляться від появи на публіці в занадто дорогих костюмах та прикрасах. Аби тільки вирок виборця не виявився за Станіславським: «Не вірю!..» ■

АРСЕНІЙ ЯЦЕНЮК

Хвалився, що спокійно тисне штангу в 80 кіло. Чекати фото- й відеодоказів, мабуть, доведеться недовго.

Минулого Нового року привозив до Києва Йоуупуки — «справжнього» Діда Мороза з Лапландії. Дітям сподобалося, хоча дорослі українські політики, вочевидь, здебільшого співпрацюють зі Святим Миколаєм.

Нещодавно допомагав аграріям Кіровоградщини збирати врожай, вправно керуючи комбайном. Прогнозуємо, що кандидат не уникне майстер-класу з доіння корів та копання картоплі, через який пройшли старші за віком лідери опитувань громадської думки.

Рекомендації: Спробувати відійти від камуфляжно-фронткової риторики, принаймні в святковій новорічній дні. Можна зібрати групу співочих соратників і поколядувати перед Різдвом, а зібрані кошти роздати як різдвяні подарунки співгромадянам. На підкуп виборців буде зовсім не схоже

ВІКТОР ЯНУКОВИЧ

Грає у великий теніс та гольф — саме час організувати якийсь турнір, наприклад, із іншими претендентами на президентську посаду. Регулярно відвідує церкви та храми, важливі політичні рішення приймає зазвичай лише після цього. Під час візиту на Донеччину Московського Патріарха Кирила Янукович ходив за ним по п'ятах, напевне, в очікуванні благословення на президентство.

Іноді користується послугами громадського транспорту — напередодні позачергових парламентських виборів відкривав тролейбусну лінію в Керчі, поїздом залишився задоволений.

Загалом під час проведення масових заходів із лідером Регіонів постійно трапляються прикрі казуси, завдяки чому ці події, власне, й запам'ятовуються: українці дізнаються про поетесу Анну Ахметову, стають свідками замаху на життя яйцем і отримують можливість оцінити спів дружини головного регіонала.

Рекомендації: На відміну від інших майбутніх кандидатів, Віктор Федорович ще не демонстрував свої здібності водія, тож варто взимку сісти за кермо снігозбиральної машини після снігопаду, який, зазвичай, застає комунальні служби знецінька. Майже мільйон столичних автомобілістів і вдвічі більше киян, що користуються наземним транспортом, безумовно, оцінять намагання кандидата поліпшити їхнє життя ще до виборів.

СЕРГІЙ ТІГІПКО

Має чудову спортивну форму, яку нещодавно продемонстрував в Одесі — бігав узбережжям, підтягувався й відтискався на спортмайданчику. Хвалився, що вмів чудово готувати все, окрім супу, й робить це з задоволенням.

Не байдужий до бджіл. Дід та батько були професійними бджоліварами й залишили в спадок пасіку, щоправда, зараз Тігіпко особисто нею не займається, але мед їсть свій. Дивно, що нікого ще не частував — скоро Спас, потрібно терміново це виправити.

Рекомендації: Зважаючи на кулінарний талант та заявлену ставку на жіночий електорат, Сергій Леонідович може взяти участь у кулінарному телешоу на будь-якому з рейтингових каналів

ПЕРШИЙ ПІШОВ УГОРУ

18 червня Віктор Ющенко здійснив традиційне сходження на Говерлу. Проте головним було не чергове підкорення вершини, а слова Ющенка, що прозвучали біля її підніжжя: «Я йду в президенті!» Дівчі він починав виборчі кампанії з Говерли (парламентську 2002-го року та президентську 2004-го) й дівчі здобував перемогу. Чи допоможе цей ритуал утретє? Наразі питання риторичне

КАНДИДАТ НА ДРОТІ

1 серпня стартував проєкт «Пряма лінія Сергія Тігіпка», за допомогою якого громадяни матимуть змогу поставити претендентів запитання телефоном або через інтернет. Відповіді обіцяють публікувати в пресі та на сайті. Будемо сподіватися, що, на відміну від схожої акції, яку проводили для президента Віктора Ющенка, найбільш гострі й актуальні запитання по дорозі до відповіді не загубляться

ПОКАЗОВІ ВИСТУПИ

Хочуть вітчизняні політики того чи не хочуть, але надбанням громадськості стають подробиці навіть їхніх сімейних свят...

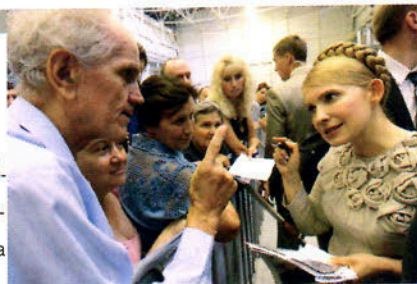

ФУТБОЛ – ЦЕ НЕ ТІЛЬКИ ГРА

Наприкінці червня в Рівному футбольна команда Володимира Литвина зіграла зі збіркою Здолбунівського району. Команда спікера перемогла молоде покоління футболістів із рахунком 6:5. Задоволення від влаштованого дійства отримали всі. Наочна агітація за здоровий спосіб життя й захоплення молоді до спортивних занять – гарна мета. Оскільки спікер парламенту грає у футбол двічі на тиждень, до виборів побігати з ним на одному майданчику встигнуть майже 50 команд із різних куточків країни

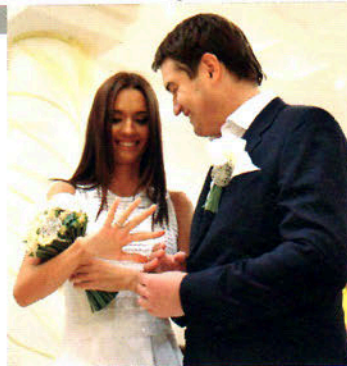
БАНК-ШОУ

31 липня Юлія Тимошенко зустрілася зі вкладниками «Родовід банку», в якій держава увійшла як основний власник. За даними уряду, на зустріч прийшло близько 15 тис. вкладників, стурбованих подальшою долею своїх коштів. Присутні отримали не лише заспокійливе у вигляді обіцянок, що з понеділка гроші можна буде вільно зняти, а й додаткову інформацію, як воно буде, коли президентом оберуть Тимошенко: злочинні схеми банкрутства банків розкриють, винних покарають, гривню стабілізують. Залишилося тільки зробити «правильний» вибір. Із наступного тижня прем'єр пообіцяла зайнятися «Укрпромбанком» і банком «Надра», отже, шоу триватиме

ВЕСІЛЬНИЙ БУМ

Син Віктора Ющенка Андрій днями одружився, весілля планують зіграти згодом. Син Віктора Януковича також планує найближчим часом узяти шлюб. Гучних церемоній діти політиків поки не обіцяють, проте ще можуть передумати. Тим часом у комуністичному таборі активно готуються до одруження свого лідера Петра Симоненка. Схоже, якщо вже так збіглися обставини, час влаштовувати конкурс на найкраще передвборче весілля. Політикам, серед родичів яких немає наречених, можна порадити публічно позмагатися в оригінальності подарунків і привітань конкурентам

У.Т.: Чому для кандидатів настільки важливий «візуальний ряд»?

— Більшість громадян сприймають владу швидше емоційно, аніж раціонально. Влаштовуючи шоу, політики

«Зміни не повинні робити

Виборця не слід перегодовувати враженнями, вважає соціальний психолог Лідія Смола

прагнуть створити спільну з суспільством систему почуттів, продемонструвати близькість із великою групою людей: «Я такий як ви, а разом ми – сила».

Вага політика сьогодні значною мірою визначається його інформаційним статусом у комунікаційних потоках. Для створення певного образу використовують не лише вербальну інформацію. З'являються літаки, комбайни, якими керує політик, інші театралізовані видовища. Спра-

цьовує принцип «краще я шокую чимось, аніж про мене не згадуватимуть».

У.Т.: Зважаючи на кризові часи, які свої якості кандидатом варто підкреслювати? Чим зараз можна прихилити виборців, а чим – відштовхнути?

— Відповідь на ці запитання – один із ключів до перемоги на виборах... Що завжди відчуває виборець, так це фальш.

Слід уникати не демонстрації певних якостей,

а передозування інформації в комунікаціях, бо спрацює ефект бумеранга й захисні психологічні механізми. Політика – це певне гральне поле. Цей простір витканий із випусків телевізійних новин, політичних шоу, газетних статей. Сучасний телеглядач, перегодований інформацією, здатний повстати проти «телекратії» та політиків, які вона нав'язує: спочатку він їх тихо, мовчки ненавидить, потім відмовляє їм у довірі під

ВІД РЕПУ ДО СУПЕРНЯНІ

Західні політики теж вдаються у своїх виборчих кампаніях до шоу, які відрізняються хіба що професійнішою організацією

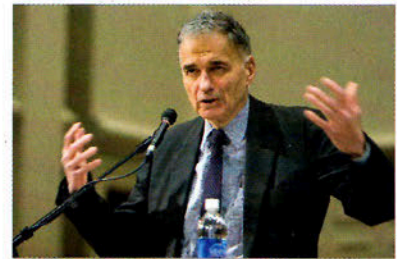

ОБАМА-РЕПЕР

Під час президентської кампанії в США Барак Обама взяв участь у записі нового альбому «Ренесанс» хіп-опера Q-Tip'a. Джонатан Девіс на прізвисько Q-Tip є читачем так званого прото-репу – музики найкримінальнішого району Нью-Йорка, не дуже відомої широкому загалу. Талант Обама вимовляти речитатив журналісти помітили ще на старті кампанії – й кандидат знайшов можливість вдало його реалізувати. Він намагався заручитися підтримкою всіх соціальних груп і національних громад країни, й запис пісні в тандемі з популярним у жителів бідних районів співаком, безумовно, додав йому голосів. А залучення до агітаційної кампанії Обама відомої телеведучої Опри Уінфрі, за оцінками експертів, підвищило його рейтинг на 15%

ЗАПРОСИЛИ НЯНЮ

У Німеччині восени відбудуться вибори до Бундестагу, й партії зараз завзято змагаються за увагу й голоси виборців. Соціал-демократична партія запросила взяти участь у агітаційній кампанії відому телеведучу реаліті-шоу «Суперняня» Катаріне Заальфранк – професійного педагога й психолога, яка вже 5 років допомагає неблагополучним сім'ям. Катаріне Заальфранк як обличчя соціальної кампанії СДП відвідуватиме школи, дитячі садки, зустріне з вчителями й батьками. Журналісти вдосталь покепкували з приводу рівня агітатора, а самій телеведучій довелося перекопувати, що вести політичну агітацію в школах вона не збирається. Німеччина – не Америка, залучення до лав агітаторів телеведучих там не сприймають

НЕ ДОТЯГНУВ ДО РЕКОРДУ

Інший претендент на посаду президента Америки, 74-річний незалежний кандидат Ральф Недер намагався встановити рекорд із публічних виступів. Він заявив, що за день виступив у 21 місці штату Массачусетс, загальна тривалість промов, за його підрахунками, склала 255 хвилин, і цього, мовляв, достатньо, щоб занести його прізвище до Книги рекордів Гіннеса. Представники видання пізніше оголосили перелік вимог до претендента на нове досягнення в галузі ораторської витривалості: за день оратор повинен виступати не менше 150 хвилин, кожна промова мусить тривати не менше 10 хвилин, а аудиторія – складати не менше 10 осіб. Із виконанням останньої умови в Недера виникли проблеми

БАБУСІН ОНУК

Син нинішнього президента Франції Жан Саркозі, який лише починає політичну кар'єру, в березні 2008-го в межах передвиборчої кампанії в південному окрузі паризького передмістя Нейї-сюр-Сен вирішив навідатися до своєї бабусі. Захопивши з собою представників ЗМІ: Бабуся живе в будинку для старих, і Саркозі-молодший мав можливість не лише випробувати свої ораторські здібності перед літніми людьми, але й «обкатати» власну соціальну програму

ПОХІД У НАРОД

Під час президентських виборів у Франції кандидат від соціалістів Сеголен Руаяль відвідала Клішві-субуа – бідне передмістя Парижа, з якого восени 2005 року почалися масові молодіжні заворушення у Франції. Вона зустрілася з батьками двох юнаків африканського походження, чия загибель спровокувала безлад, і навіть поклала квіти до трансформаторної будки, де підлітків, яких переслідувала поліція, вилоо струмом. Акція мала на меті здобути прихильність іммігрантів, чия політична активність після подій 2005 року значно зросла. Були всі підстави очікувати, що голоси некорінних французів на виборах можуть стати вирішальними

з політика блазня»

час соціопитувань, у результаті голосує проти них.

У.Т.: До якої межі кандидатам варто «розкриватися»?

– У період перебудови на телебаченні показали цикл передач-сповідей політиків, які викликали неоднозначну, переважно негативну реакцію в населення. Тому розкривати темні закутки власної душі кандидатам усе ж не варто, навіть якщо вони прагнуть продемонструвати повну відкритість.

Образно кажучи, душу треба залишити Богові, а виборцю слід показати свій варіант раю. Чим чіткішими будуть його контури, чим зрозумілішими для виборця будуть інструменти його побудови, тим адекватнішою стане його реакція.

У.Т.: Чи варто політикові зі стажем, образ якого в свідомості виборця вже чітко сформувався, експериментувати, демонструючи невідомі до цього часу «таланти»?

– Зміни можливі й часто необхідні, проте вони не мають руйнувати цілісний образ і робити з політика блазня. Зміни не повинні викликати відторгнення. До прикладу, в Росії виборці свого часу негативно сприйняли косметичне коригування обличчя Григорія Явлінського, однак перетворення Юлії Тимошенко на блондинку з косою знайшло підтримку в українців.

Найголовніше – не нові таланти: політик повинен досягти на час виборів

якихось відчутних результатів і при цьому демонструвати здатність досягнути більшого за більших владних повноважень. Відсутність таких характеристик робить здебільшого непривабливим для виборців навіть найяскравіший образ. Згадайте: кандидата в президенти Віктора Ющенка у 2004-му році позиціонували як «прем'єр-міністра, який виплатив велику заборгованість по зарплаті», а яскраві шоу «Озимого покоління» були сприйняті індиферентно...

Десятки тисяч українців
випробують нові ліки
на власному здоров'ї

ЕКСПЕРИМЕНТ

АВТОРИ: Наталія Франчук (СТБ),
Богдан Буткевич,
Андрій Лаврик

340 досліджень нових лікарських препаратів триває сьогодні в Україні. Близько 35 тис. наших співвітчизників зголосилися випробувати на собі медикаменти, побічні ефекти яких ще не відомі. І це не лише в ім'я науки, адже, наприклад, сертифікований курс хіміотерапії у «безплатній» державній клініці коштує щонайменше 10 тис. грн, тож зубожіле населення, особливо не вагаючись, хапається за рятувну соломинку експериментальних ліків. Після скандалу в Луганському онкодиспансері **Ідив. Тиждень, № 29, 2009** ця проблема знову привернула увагу.

«ЛІСОПОСАДКИ ТУТ ВЕЛИКІ, БАЛКИ ГЛИБОКІ»

«Я не хочу розповідати вам, журналістам, нічого! — з погано прихованою агресією каже Андрій. — Ви все перебрешете у своїх інтересах, та ще й бабла зіб'єте з тих, хто справді винен. Мені ж потім відповідати, а посадки в нас біля міста великі, балки глибокі». 40-річний (виглядає він на всі 60) мешканець Запорізької області погодився розповісти **Тижню** свою історію лише після багаторазових завірянь, що редакція не розкриє ані його справжнього імені, ані місця проживання.

Одного ранку чотири роки тому Андрій, зазирнувши у дзеркало, побачив, що білки його очей геть жовті. «Гепатит», — промайнуло в голові. Але правда виявилася страшнішою. «У вас рак підшлункової залози, — повідомив головний онколог районної лікарні. — Пухлина вже на тій стадії, коли різати запізно, — метастази перекинулися на жовчну протоку». І запропонував вибір: пройти хіміотерапію або сертифікованим препаратом вартістю 10 тис. грн за курс, або експериментальним, але безплатно. Андрій грошей не мав, тож погодився на другий варіант.

Кожного третього дня він приходив до лікарні, де йому робили ін'єкцію. За тиждень його стало постійно нудити, причому так сильно, що він іноді цілий день не їв — боявся не втриматися просто на вулиці. Почалися постійні болючі висипи на шкірі, страждав від безсоння, потім додалися нервові зриви. Лікар заспокоював, мовляв, не хвилюйся, таке в усіх буває. Через три місяці Андрію стало настільки зле, що він ледве доповз до лікарні. «Боюся, що наш препарат тобі не допомагає, — із сумом у голосі промовив ескулап. — Тож виписую тобі направлення до обласного онкодиспансеру. І ще ось, підпишись, що ти добровільно виходиш із дослідження». Лише потім Андрій дізнався, що добровільний вихід із дослідження означає втрату права на страховку. Наступного дня він заклав останню материну коштовність і поїхав до міста.

В обласному онкодиспансері з'ясувалося, що на момент, коли Андрій вступив у дослідження, у нього насправді була лише друга та цілком операбельна стадія раку. А досліджували на ньому насправді хіміотерапію — один із неперевіраних різновидів протипухлинного препарату адриаміцин.

Чоловіка таки врятували: пухлину видалили, метастази пригасили сертифікованими препаратами. Однак експерименти не минули без наслідків — зараз Андрій має II групу інвалідності через ураження печінки і порок серця.

Софії Розсосі пощастило менше — участь у дослідженні стала для неї фатальною. 70-річній жінці запропонували випробувати

на собі препарат для розрідження крові ривароксабан — виплід всесвітньо відомої компанії «Баєр». Пенсіонерці він так розрідив кров, що в неї сталася значна кровотеча. Її зупинили, водночас довелося усунути всі кроворозріджувачі. Як наслідок — тромб, потім інсульт і смерть.

ПРЕЗУМПЦІЯ ЗГОДИ

«За першу половину 2009 року ми отримали 68 сигналів про серйозні побічні реакції, — розповідає заступник начальника департаменту клінічних і доклінічних випробувань Державного фармацевтичного центру України Валентина Ніколаєва. — В 43 випадках знадобилась госпіталізація досліджуваних або її подовження. Причому тільки у чотирьох випадках із 43 доведено зв'язок із препаратом, що досліджувався на пацієнтах. Також зафіксовано один летальний випадок, коли такий зв'язок було доведено».

«Зв'язок із препаратом, згідно з Указом №66 Міністерства охорони здоров'я, встановлюється, навіть якщо у нас виникає найменша підозра у тому, що саме препарат спричинив погіршення стану», — додає Анатолій Морозов, заступник директора Фармцентру.

«Якщо в процесі досліджень у пацієнтів виникають серйозні побічні ефекти, то Центр обов'язково інформують про це, — продовжує він. — На сьогодні в Україні проводиться 340 клінічних досліджень — як міжнародних багатокентрових, так і вітчизняних. У них беруть участь приблизно 460 клінічних баз. Запланована кількість пацієнтів — 35 тисяч».

Кожен доброволець перед початком випробувань має дати інформовану згоду. У цьому документі поміж іншого вказується, які властивості експериментального препарату досліджуються та які можливі побічні ефекти. Та якщо пацієнт ставить підпис на такому документі, це не завжди означає, що він усвідомлює, на який ризик іде. Більшості українців якісна медицина недоступна, тож вони, як згаданий вище Андрій, опиняються перед непростим вибором: або смерть, або випробування. У випадку із Софією Розсохою 70-річну жінку переконали вживати експериментальний препарат, фактично не потрібний їй.

Натомість фармацевтичні компанії, що замовляють тестування своїх новинок, не зацікавлені в маніпуляціях із добровольцями і самі стежать за дотриманням протоколу досліджень. Якщо помічають порушення, доповідають контролюючому органу. В першому півріччі 2009-го до Державного фармацевтичного центру надійшло дев'ять таких повідомлень.

«Слід зауважити, що під час проведення випробувань усі досліджувані перебува-

«Конфліктів мало, оскільки багато пацієнтів не знають, що вони беруть участь у клінічних дослідженнях і мають якісь права. Приховують це дуже просто: ось вам безплатна пігулка, ми вас лікуватимемо... Хочете, щоб було безплатно, — підпишіть ось тут»

ють перед постійним високопрофесійним наглядом лікарів, дії яких суворо відповідають скрупульозно прописаному і затвердженому протоколу клінічного випробування, — зазначено у відповіді Державного фармцентру на запит **Тижня**. — Можливо, з цим пов'язаний набагато нижчий показник смертності внаслідок побічних дій та лікарських помилок під час клінічних випробувань порівняно з таким самим показником у клінічній практиці — п'ять випадків на 100 тис. у процесі досліджень проти 51 на 100 тис. під час звичайної практики».

Проте у Всеукраїнській раді захисту прав та безпеки пацієнтів переконані, що порушень значно більше. «Конфліктів мало, оскільки багато пацієнтів не знають, що вони беруть участь у клінічних дослідженнях і мають якісь права, — впевнений голова ради Віктор Сердюк. — Приховують це дуже просто: ось вам безплатна пігулка, ми вас лікуватимемо... Хочете, щоб було безплатно, — підпишіть ось тут. Ось так підписують так звану інформовану згоду». І пригадав випадок,

Обов'язкова сума страховки, передбачена Кабінетом Міністрів, не перевищує \$1,5 тис. — якраз на похорони, сума ж страховки в країнах ЄС може сягати €500 тис.

коли вагітну жінку схилили до вживання препарату, вплив якого на майбутніх мам був невідомий, щоб дослідити, чи можна його вживати вагітним.

Усі учасники таких досліджень, згідно із законом, мають бути застраховані замовником випробувань на випадок побічних дій препарату. Обов'язкова сума страховки, передбачена Кабінетом Міністрів, не перевищує \$1,5 тис. — якраз на похорони (сума ж страховки в країнах ЄС може сягати €500 тис.) Зі зрозумілих причин фармкомпанії не страхують українських добровольців на більші суми — навіщо платити більше? «На жаль, ці питання законодавчо досі не врегульовані, тому нерідко страховки не виплачують, або виплачують просто сміховинні суми, або намагаються страхувати не всіх пацієнтів», — зітхає Анатолій Морозов. «Страхові випадки трапляються не так часто, — каже Світлана Шаль з СК «Панатія — 1997». — Побічні дії бувають, але їх прописують з боку дослідників, тому говорити, що це страхові випадки, не можна. У

ЯК ГАРТУЮТЬСЯ ЛІКИ

Фази випробувань лікарських препаратів

ДОСЛІДЖЕННЯ НА ЗДОРОВИХ ДОБРОВОЛЬЦЯХ**Мета:** отримати дані щодо засвоєності та безпеки препарату; визначити діапазон доз, у межах якого препарат добре засвоюється; відсіяти засоби-кандидати**ДОСЛІДЖЕННЯ НА ХВОРИХ****Мета:** довести клінічну ефективність; визначити терапевтичну дозу; схеми дозування; відсіяти засоби-кандидати**ДОСЛІДЖЕННЯ НА ХВОРИХ В УМОВАХ НАБЛИЖЕНИХ ДО РЕАЛЬНОГО ЗАСТОСУВАННЯ****Мета:** вивчити особливості дії препарату за різного перебігу захворювання; відсіяти засоби-кандидати**ВИПРОБУВАННЯ ПІСЛЯ РЕЄСТРАЦІЇ****Мета:** отримати детальнішу інформацію щодо ефективності та безпеки**ПРОВОДЯТЬ В УКРАЇНІ***

Загалом 340 клінічних досліджень

I – 0%

II – 28%

III – 71%

VI – 1%

*ЗА ДАНИМИ ДЕРЖАНОГО ФАРМАЦЕВТИЧНОГО ЦЕНТРУ СТАНОМ НА 1 ПІВРІЧЧЯ 2009 РОКУ

нас із початку року були три страхові випадки». Зазначимо, що загалом таких випадків цього року зафіксовано лише чотири.

ЖЕРТВИ НАУКИ

«Попит породжує пропозицію, — каже Анастасій Морозов. — Тобто, в першу чергу компанії розробляють і віддають на дослідження препарати від найпоширеніших хвороб: онкологічних, серцево-судинних, захворювань нервової системи, органів дихання та алергічних реакцій».

На цьому етапі людство не може обійтися без клінічних досліджень на людях — довести цілковиту безпечність препарату без перевірки його на людях неможливо. «Клінічні дослідження — це не бійня, а наука, — запевняє Морозов, — метою якої є виключити виникнення будь-якої загрози для людини до того, як препарат потрапить на полиці аптек». Зараз уже є новітні технології, які дозволяють деякі дослідження, які раніше проводилися лише на людях, моделювати на комп'ютері. Але є речі, які такому моделюванню не піддаються.

Дослідження мають кілька фаз. На першій перевіряється безпека його використання. Потім збільшується кількість пацієнтів, тобто статистика дослідження розширюється. «Неякісний товар ніхто не зацікавлений продавати, — переконує заступник директора Державного фармцентру. — Адже розробка лише одного серйоз-

ного препарату триває 10 — 12 років, у фінансовому еквіваленті це сотні, а іноді й мільярди доларів — від розробки хімічної формули до потрапляння готового препарату до хворих. Зрозуміло, ніхто не хоче нечесними чи непрофесійними дослідженнями перекреслити всі витрати, оскільки одним неякісним препаратом фірма може вбити свій імідж і втратити місце на ринку».

Охайність всесвітньо відомих виробників ліків у випробуваннях своєї продукції на людях не завжди бездоганна. Зокрема, 1996 року фармацевтичний гігант Pfizer опинився в епіцентрі скандалу через експериментальний антибіотик Trovan, який компанія випробовувала в Нігерії. Унаслідок побічних ефектів препарату 11 дітей померли, ще близько 200 осліпли, оглухли і були частково паралізовані.

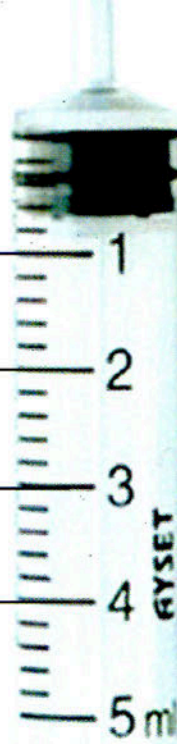
2007 року в Росії під час випробувань комбінованої вакцини проти паротиту, краснухи та вітрянки виробництва корпорації GlaxoSmithKline Varilrix лікарі клінік, на базі яких проводилося дослідження, не врахували протипоказань. Як наслідок — постраждали 37 людей.

У березні цього року стало відомо про порушення під час випробувань препарату компанії Astra Zeneca «Феррагуель» для лікування шизофренії. У клініках кількох країн (поміж них згадують й Україну, але офіційно це не підтверджено) піддослідних розподілили на дві групи: першим давали нові ліки, іншим — плацебо. Без підтримувальних препаратів стан хворих із другої групи критично погіршився, один пацієнт наклав на себе руки.

Торік із санкції уряду в Україні почали щеплення комбінованою вакциною проти кору та краснухи виробництва компанії Serum Institute of India Ltd. Препарат у нашій країні не сертифікований, виробник попереджає про серйозні побічні ефекти. Експерти сумнівалися в доцільності проведення тієї кампанії зі щеплення, оскільки лише 14% українців не мають імунітету проти згаданих хвороб, тож припустили, що індійську вакцину в нас випробовують. Однак кампанію було розпочато — десятки молодих людей потрапили до лікарні з ускладненнями, один підліток помер. Екс-головний лікар країни Микола Проданчук потрапив під слідство за перевищення повноважень.

Та міркування про те, що фармвиробники випробовують свої новинки здебільшого на мешканцях бідних країн, як-то Україна чи Нігерія, хибне. У США на 1 млн населення в 2007 році припало 38 клінічних досліджень, у Євросоюзі — 10, в Україні — лише 3,5. До речі, основний профіль шпиталю, де працював доктор Хаус із популярного телесеріалу, — саме клінічні дослідження. ■

Міркування про те, що фармвиробники випробовують свої новинки тільки на мешканцях бідних країн, хибне. У США на 1 млн населення в 2007 році припало 38 клінічних досліджень, у Євросоюзі — 10, в Україні — лише 3,5

ПІСЛЯ ГРИ

Родичі ігроманів радіють закриттю казино та гральних автоматів, а залежні від гри українці впадають у депресію і вчать грати в покер

АВТОР: Інна Завгородня

Численні гральні заклади, які витіснили по всій Україні крамнички та книгарні, припинили свою роботу. За ними

зникають і шеренги «одноруких бандитів», що встигли проникнути у найвіддаленіші куточки країни і спричинити чимало родинних та особистих драм. Вигідний для власників і згубний для клієнтів гральний бізнес вже давно потребував розумного законодавчого врегулю-

вання. Проте трагедія, що сталася 7 травня у Дніпропетровську (під час пожежі в залі гральних автоматів загинуло 9 і поранено 11 осіб), штовхнула парламентаріїв у популярську крайність. Напрочуд оперативно ухвалений Закон «Про заборону грального бізнесу в Україні» набрав

ФОТО: ІГОЛАЙ СІДОРОВ

віці. «Я багато грав десь із 13 до 16 років. Якщо чесно, за гроші, які я програв за весь час, можна було купити зо три машини та квартиру, — зізнається Сергій. — Заробив за день 300—400 грн — прийшов і всадив їх в автомати. Деколи 100 грн, деколи 200 грн — воно витрачається непомітно. Вже потім, порухавши, розумієш, що сума набігла чималенька. Але це як наркотик. Варто раз виграти, і вже не можеш зупинитися. Якось виграв 27 тис. грн, але все одно не відбив того, що витратив».

27-річна Наталя, яка працює продавчинєю на Святошинському ринку Києва, з проблемою грального бізнесу зіткнулася особисто — кавалер любив погуляти: «Міг за вечір тисячі дві легко спустити на автоматах. Зараз їх закрили — тиша і спокій, нічого людині не треба, сидить удома». Торговельна точка жінки розташована навпроти колишнього гального закладу, наразі закритого. Наталя пам'ятає й інші часи, коли він мав багато відвідувачів: «Грала всі: старі й малі, чоловіки й жінки... Зараз тут порожньо, а що буде далі, не знаємо. Може, знову відкриють. На метро «Житомирська» закрили, потім відкрили і знову закрили».

Заробив за день 300–400 грн – прийшов і всадив їх в автомати. Вже потім, порухавши, розумієш, що сума набігла чималенька

Для людей, які страждали від захоплення азартними іграми своїх рідних, заборона автоматів стала справжнім порятунком. «Усі батьки дуже раді, що їх закрили. Автомати — це страшно, — вважає мешканка селища П'ятихатки на Дніпропетровщині Тетяна Грішачова, яка ледве врятувала свого 16-річного сина Артема від згубної азартної лихоманки. — Я працювала у нічному барі, тож надивилася такого! Програлави гроші не лише молоді, а й літні люди, залишали і зарплати, і пенсії. Школярі ж кидали в автомати гроші, які взяли в батьків на обід».

НЕВРОЗИ НА ТЛІ ВІДМОВИ

Гравці примусово відлучення від гри переживають по-різному, подеколи й дуже болісно. «Одна моя пацієнтка перебуває у стані важкого неврозу, бо тепер (після заборони. — Рег.) не

може грати в автомати, — розповіла **Тижню** Марина Маценко, психіатр-нарколог, гештальттерапевт медичного центру «Достомед». — Певний час вона приховувала свою пристрасть, але потім з'ясувалося, що два роки безперервно грала. Жінка з таким захопленням та цікавістю розповідає, як чудово проводила час! Незважаючи на те, що програвала, вона отримувала задоволення».

Залежність від гри нерідко поєднується з іншими залежностями, що підсилюють одна одну. Поєднання алкогольної залежності з ігровою є, на думку Марини Юрїївни, найбільш згубним. Лікар зауважує, що звернень ігроманів у клініку останнім часом поменшало, але робити передчасні обнаділиві висновки ще зарано: «Більшість ігроманів перейдуть у якусь іншу залежність, зокрема алкогольну».

Загальних причин виникнення залежностей не існує, кожен випадок індивідуальний: «Зазвичай залежними стають люди, які жили у родинах залежних людей і самі були співзалежними. Великий відсоток ігроманів походить із родин алкоголіків. Вони постійно жили у стані страху, переживали і пригнічували свої почуття, емоції, не могли їх проявити,

тобто з дитинства формувалося не зовсім правильне сприйняття світу. Потім вони йдуть у до-

росле життя, приховуючи свої емоції, які знаходять вихід у залежностях. Ігромани вважають, що лише у гальних залах можуть пережити, нервувати, радіти, кричати, лягати. У звичайному житті вони робити цього не вміють».

НОВЕ ЖИТТЯ КАЗИНО

За кілька метрів від закритої гальної зали на Святошинському ринку столиці розташований бар «Алігатор», ще один колишній гальний заклад. На його вікнах замість закликів зірвати джек-пот, які висіли тут ще в травні, перелік наявних у меню кухонь. У напівпорожньому барі трійко відвідувачів за плетеними столиками. У протилежній частині зали поринули в темряву вимкнені автомати і порожні гальні столи.

Після заборони азартних ігор власники гального бізнесу нама-

чинності 25 червня і діятиме до прийняття законодавства про роботу гального бізнесу в спеціальних зонах. Поки що ж, згідно з другою, короткою і безапеляційною, статтею закону: «В Україні забороняється гальний бізнес та участь в азартних іграх». **Тижень** досліджував, як змінилося після заборони життя гравців, їхніх родичів та працівників гального бізнесу.

ПОРЯТУНОК ВІД АВТОМАТІВ

«Після заборони автомати справді звидусіль позникали, — зауважує мешканець Алупки Сергій Шубін. — Учорашні гравці або зовсім не грають, або знову взялися за карти, нарди, шашки. Звісно, на гроші. Грають і в центрі у забігайлівках, і в парках — хто де, але це переважно вже дорослі люди».

Сергій потрапив у залежність від ігрових автоматів ще в підлітковому

гаються перепрофілювати свої заклади, проте вдається це не всім. «Щоб серйозно переорієнтувати бізнес, було дано замало часу, — вважає віце-президент Української асоціації діячів грального бізнесу Григорій Трипультський. — Тож останні півтора місяця ігровики свій бізнес згортали: закривали гральні зали, відмовлялися від оренди, орендували склади для зберігання техніки, звільняли працівників». У Верховній Раді обіцяють створити робочу групу і впродовж трьох місяців розробити проект реанімації грального бізнесу в межах спеціально відведених зон. Але Григорій Трипультський сумнівається, що до виборів проблему буде вирішено.

«Загалом по Україні дуже багато казино перепрофілюються на покер-клуби», — розповів **Тижню** колишній круп'є тернопільського казино Тарас Даниленко (*ім'я та прізвище змінено на прохання оповідача*). Після набрання законом чинності його казино закрили, звільнивши близько 20 працівників. «Казино пробувало кілька разів підпільно грати, але приїхала перевірка і прикрила його», — розповідає Тарас. Натомість у тернопільському торговельно-розважальному центрі відкрився покерний клуб, у який і пішов працювати Тарас. Нагадаємо, що покер в Україні зарахований до видів спорту. Його турніри мають призовий фонд, але спортивний покер не вважається грою на гроші.

За роки роботи Тарас устиг познайомитися з багатьма клієнтами казино, деякого з них зустрічає зараз у покер-клубі: «Постійні клієнти казино так чи інакше продовжують грати, адже це хвороба. Вони зараз або грають поза гральними закладами, або просто чекають, доки казино, що закрилося порівняно недавно, знову відкриється. Найзаможніші їздять за кордон. Деякі вчать грати в покер».

Хірург однієї з київських лікарень Віктор Юхимович грає у преферанс і зупиняється не збирається: «Після заборони азартних ігор для нас нічого не змінилося — як грали, так і граємо. У нас своя компанія, збираємося у кафешці нашого приятеля і «пишемо пулю». У кризу заклад не має особливої популярності, то ж ми там бажані гості: замовляємо щось і сидимо собі в куточку, нікому не заважаємо. Якщо господареві зроблять зауваження, збиратимеся вдома або в когось на дачі».

Грає компанія обов'язково на гроші. «Гра на гроші й гра просто так — це дві різні гри, — стверджує пан Віктор. — Коли граєш не на гроші — це авантюра, можна сміливо називати різні комбінації. А перш ніж ризикувати грошми, десять разів подумаєш. Ми граємо на невеликі суми, але все одно не хочеться нікому програвати». Виграш, як і програш, залежить від ставок: «Наші ставки невеликі — 30 — 50 коп. вист. Поставивши вист 30 коп. за одну гру, можна виграти або програти 300 —

Постійні клієнти казино так чи інакше продовжують грати, адже це хвороба. Вони зараз або грають поза гральними закладами, або просто чекають, доки казино знову відкриється

400 грн. Якщо 50 коп. — програєш 500 — 600 грн. Від гривні починається серйозна гра на гроші, але ми рідко її ставимо. Я беру на гру 500 — 700 грн, до 1000 грн. Але щоб програти тисячу грн за один раз, треба бути або цілковитим дурнем, або великим невдахою».

ГЕТМАНСЬКИЙ ВЕГАС

Заборона грального бізнесу здатна вберегти грабельох від спокуси легких грошей, особливо такі групи ризику, як підлітки чи малозабезпечені. Проте азартні ігри як явище нікуди не зникнуть. Сходити у казино можна з власного комп'ютера — віртуально (хоча віртуальні казино також заборонені законом, міліції важко їх вистежити), а можна спробувати піти і

до реального, наприклад, постукати в його двері вночі. Не всі гральні заклади підкорилися забороні — за останній місяць правоохоронці конфіскували 170 гральних автоматів лише в Києві.

«Розміри тіншового сектору грального бізнесу зараз незначні — до 5% того, що було до заборони, — стверджує Григорій Трипультський. — Я очікував, що нелегальних гральних закладів буде набагато більше».

Та безсумнівна суспільна користь від закриття гральних закладів не наповнює місцевих бюджетів. Зокрема, внаслідок заборони тільки бюджет Солом'янського району міста Києва недоотримає близько

5 млн грн до кінця року, а бюджет столиці загалом — 200 млн грн. Місто Чигирин після заборони грального бізнесу взагалі збанкрутувало, втративши 76% міського бюджету. В гетманській столиці було зареєстровано фірму «Вегас», що володіла мережею гральних автоматів по Україні. До отримання податків «із азарту» місто було дотаційним, проте лише торік «Вегас» відрахував до міського бюджету 7,8 млн грн. Власники фірми заявляли, що обрали Чигирин для реєстрації свідомо, аби допомогти місцеві матеріально.

Хоча за умови виявлення порушників штрафи за провадження незаконної гральної діяльності (близько 5 млн грн) могли б дещо компенсувати бюджетні втрати. ■

ВІД ТОТАЛЬНОЇ ЗАБОРОНИ ДО ПОВНОЇ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ

Національні моделі регулювання грального бізнесу варіюються між повною заборонною, частковою заборонною та повною легалізацією. Повну заборону практикують країни з високим рівнем релігійності та традиційної моралі, зокрема Ізраїль. Проте виникнення гральних закладів на кораблях поблизу узбережжя поступово штовхає країну на шлях лібералізації грального законодавства. Заборонено гральний бізнес і на всій території Китаю, крім Макао й Гонконгу. Цілковито заборонено в Азербайджані, Ірані, Індонезії, Монголії, Таджикистані, Узбекистані. Модель регулювання грального бізнесу в США передбачає передачу повноважень із цього приводу штатам. Гральні заклади заборонені лише у двох, а в решті — легалізовано. Бізнес процвітає не тільки у великих містах, але й у спеціально відведених зонах, які винесено за межі населених пунктів. Так, Лас-Вегас, що з'явився посеред пустелі на початку минулого сторіччя, перетворився на світову столицю грального бізнесу.

У Росії всі гральні заклади, окрім букмекерських контор і тоталізаторов, з 1 липня цього року мають бути перенесені у чотири, через кризу ще не зовсім обладнані, зони: в Приморському й Алтайському краях, Калінінградській області, а також на березі Таганрозької затоки Азовського моря (майже на кордоні з Україною). Для згортання бізнесу власники російських гральних закладів мали майже три роки — з часу прийняття відповідного закону в грудні 2006 року.

У Великій Британії всі можливі прояви азарту — від казино до лотерей — регулює єдиний закон про гральні заклади, що з'явився лише в 2005 році. У Франції заборонено гральний бізнес у містах із населенням менше 500 тис. людей. Проте під боком цієї країни розташована мекка європейського грального бізнесу Монте Карло — казино тут одна з основних статей прибутку.

POK

НЕ ПОТРІБНО НАС УВАЖУВАТИ В ПОЛІТИКУ

Муфтій мусульман Криму Еміралі Аблаєв
про ісламський радикалізм
та діалог із православ'ям

СПІЛКУВАЛИСЯ:

Олександр Богомолов,
Ігор Семиволос

ФОТО:

Олександр Кадніков

Ми зустрілися з Еміралі-ефенді Аблаєвим у його невеличкому кабінеті поруч із піднятою з руїн у 1990-ті роки історичною мечеттю Кебір-Джамі у старому Сімферополі. Розмова була щиро приправлена запашною кавою та подеколи переривалася протяжними звуками азану — заклику на мусульманську молитву. Еміралі-ефенді з готовністю відповідає на запитання, іноді доволі емоційно. Особливо коли йшлося про проблеми, де, на думку Еміралі-ефенді, відчувається найбільше непорозуміння щодо прагнень та почуттів мусульман із боку представників влади.

У.Т.: Муфтію-ефенді, яку роль, на вашу думку, відіграє релігія в сучасному українському суспільстві?

— На жаль, зараз у нас усі кажуть, що поважають релігію, але це не більше ніж порожні слова. Коли ми хочемо побудувати здорове суспільство, то без неї це зробити неможливо. Я зовсім не закликаю до того, щоб усі проводили життя в молитві чи ставали професійними релігійними діячами, проте будь-яке суспільство повинно знати свою релігію — тоді жодних проблем виникати не буде. Щодо цього ми тепер рівні — й християни, й мусульмани: все минуле сторіччя релігії нікого не навчали. Якщо й готували священнослужителів, то не заради Всевишнього, а зовсім з іншою метою. Людина, котра не знає своєї релігії, ніколи не буде поважати й чужої — ми це особливо добре відчуваємо, живучи в Криму. Я б хотів бачити підтримку з боку держави традиційних конфесій, які існують в Україні здавна, а не різних радикальних течій і сект. Я хотів би бачити українську державу таким суспільством, де б ніхто не осуджував, не ображав одне одного ні за національною, ні за релігійною ознакою. А це можливо лише тоді, коли держава буде підтримувати традиційні конфесії.

У.Т.: Яку підтримку ви маєте на увазі — політичну, матеріальну?

— Релігію в жодному випадку не треба втягувати в політику — я категорично проти цього. Не варто й протиставляти релігію політиці. Кожного депутата чи іншого політика створив Бог, так само як і мене — й він так само потребує релігії, як і всі ми по-

требуємо політики. Нині люди зовсім не знають своєї релігії, і я вважаю, що держава повинна усвідомити це як проблему й допомогти її вирішити. Зокрема й матеріально.

У.Т.: Як складаються стосунки між мусульманами та православними в Криму?

— За ті десять років, що мене обрали муфтієм, жодних міжконфесійних проблем на місцях не виникало. Проблема, насправді, треба шукати в Сімферополі. Це все політика. Десять років працюємо — десять років говоримо: не втягуйте нас у політику. Близько десяти років ми не можемо отримати землю для будівництва соборної мечеті в Сімферополі. Чому до цього часу не вирішується це питання? Адаже ми не задля розкоші чи показухи хочемо збудувати цю мечеть. Подивіться, скільки людей приходять на п'ятничну молитву в Кебір-Джамі — більшості доводиться стояти на вулиці. Нам відверто кажуть: це політичне питання, йдіть і розбирай-

Навіть якщо бін Ладен принесе в Комітет у справах релігій статут, вони його зареєструють...

теся. З ким розбиратися? З мером Сімферополя, з головою Верховної Ради Криму чи з головою Ради міністрів АРК? Нам кажуть: якісь татари захопили землю одного депутата — поверніть її, й ми вирішимо проблему соборної мечеті. Хіба це розмова?

У.Т.: Яка причина появи автономних від муфтіату громад у Криму? Чому мусульмани йдуть від муфтіату?

— Мусульмани нікуди не йдуть. Я вам наведу один приклад. У 1783 році Російська імперія захопила Крим. Через рік мусульмани звернулися до губернатора, сказали: у нас нема глави, ми маємо обрати муфтія. Губернатор погодився: будь ласка, скликайте курултай і вибирайте. Було два кандидати — Асан і Усеїн. За Асана віддали 200 голосів, за Усеїна — 80. Губернатор запрошує Асана й каже йому: вітаю, народ довірив тобі бути муфтієм, а тепер прочитай цей папір і підпиши. Асан прочитав і каже: вибач, я повинен служити людям, так велять суна пророка й Усевишній Коран, я нікому більше слова дати не можу. Йому ска-

БІОГРАФІЧНА НОТА

Муфті мусульман Криму Еміралі Аблаєв

Народився 11 липня 1962 р. у селі Дальверзін Бекабадського району Ташкентської області Узбекистану.

У 1988 році разом із родиною переїхав до Криму.

З 1993 року одержував персональні уроки релігії від учителя, який прибув із Туреччини.

У 1998 році навчався в медресе, місто Маниса, Туреччина.

У 1999 році пройшов курси арабської мови в Лівані.

У 1995 році був обраний імамом села Золоте поле Кіровського району АРК, а згодом регіональним імамом Кіровського району.

У 1999 році на II курултай (з'їзді) мусульман Криму був обраний муфтієм мусульман Криму.

Член президії Меджлису кримськотатарського народу.

Одружений, має двох доньок, одного сина й двох онуків

зали: ти вільний, і запросили Усеїна. Говорять: хоча люди не за тебе проголосували, ми хочемо з тобою працювати, прочитай цей папір і постав підпис, інше — наша турбота. Усеїн прочитав і підписав. А власті знайшли користололюбних людей, котрі заявили, що курултай, на якому обрали муфтієм Асана, не легітимний, позаяк їх там, мовляв, не було.

З того часу 226 років пройшло, а ми бачимо ті ж методи. Людям казали, якщо вони зареєструють автономні громади, то зможуть створювати свої фірми, не платити податки, їхніх синів не забиратимуть до війська. Коли ми звертаємося в державні органи із запитанням, чому вони реєструють автономні громади, що представляють радикальні течії, ніхто не може до пуття відповісти. Навіть якщо бін Ладен принесе в Комітет у справах релігій статут, вони його зареєструють, зроблять кілька незначних зауважень: ось тут кома зайва, а тут крапку забули, й усе. Зараз у складі Духовного управління мусульман Криму діє приблизно 350 громад, і ми вважаємо, що цього цілком достатньо. Ми нікого не запрошуємо й нікого не виганяємо — кожний мусульманин знає, що він відповідає перед Аллахом, а не перед якоюсь посадовою особою. В міру сил ми сьогодні трудимось для нашого суспільства. І це хворе суспільство. Я не знаю, як у всій Україні, та про Крим я можу сказати це напевно.

Ще одна велика проблема — виховання священнослужителів. Скільки зусиль, коштів треба вкласти в їх

підготовку! Мінімум п'ять років іде на те, щоб підготувати імама. Адже ми не просто імамів готуємо, ми хочемо виховати освічених, порядних людей, гідних громадян. Окрім навчання необхідно забезпечити їх житлом, їжею. А нас при цьому звинувачують, мовляв, у своїх медресе ми готуємо радикалів. Я тут в одній газеті прочитав, що з чотирьох моїх заступників троє були радикалами. Так, існували проблеми з деякими молодими людьми, котрі вчилися в Саудівській Аравії та Лівані. Ми намагалися їх настановити на путь істини, не вишло. Проте моїми заступниками вони ніколи не були.

У.Т.: Нещодавно Віктор Плакіда, виступаючи під час круглого столу, заявив, що «Меджліс і Духовне управління мусульман Криму головну причину дестабілізації ситуації всередині мусульманських громад півострова бачать у діяльності голови Духовного управління мусульман України – Ахмеда Таміма». Прокomentуйте, будь-ласка.

— У нас ніяких проблем із Ахмедом Тамімом нема. Ні дружби, ні ворожнечі нема й не буде. Єдине, чого ми хочемо від нього: коли він приїжджає до Криму, погоджувати з нами свій візит.

Зараз нас намагаються посадити за круглий стіл із Ахмедом Тамімом. Який у цьому сенс? Ми Державному комітету в справах національностей та релігій сказали: не може бути муфтія України самопризначений. Зберімо курултай усіх українських мусульман й оберімо муфтія України. Якщо держава вважає, що така посада має бути, — будь-ласка, ми згодні. Інший варіант:

СЛОВНИЧОК

Хізб, або хізбут — так у Криму називають прихильників радикальної міжнародної мережевої організації Хізб ут-Тахрір (Партія ісламського відродження). Осередки ХТ з'явилися в Криму наприкінці 1990-х років.

Ваххабіт — так називали послідовників ісламського релігійного та політичного діяча кінця XVIII ст. Мухаммада Абдель-Ваггаба, який зробив важливий внесок у заснування сучасної Саудівської Аравії. В сучасному контексті так називають або мусульман, які дотримуються напряму ісламу, поширеного в Саудівській Аравії, або в ширшому контексті будь-яких консервативних (фундаменталістських) течій ісламу

У нас хворе суспільство. Я не знаю, як у всій Україні, та про Крим я можу сказати це напевно

Рада муфтіїв, аби рішення для українських мусульман приймали в одному місці. Процес створення Ради муфтіїв уже почався. Це наша ініціатива, Комітет у справах релігій нас підтримав. Тепер у Раду, крім Кримського муфтіяту, ввійшли Духовне управління мусульман України «Умма» (Київ) та Київський муфтіят. Передбачають, що головою ради буде керівник кожної з мусульманських організацій, що ввійшла до його складу, по черзі. Тобто працюватимемо за принципом ротації.

У.Т.: А як ви ставитеся до ідеї Плакіди створити при МВС та Республіканському комітеті у справах релігій спеціальний відділ «для вивчення міжнародного досвіду зі стримування ісламського радикалізму й аналізу процесів в ісламському середовищі півострова»?

— Немає в Криму ніякого ісламського радикалізму. Прем'єр Криму міг би знайти хоча б півгодини, аби зустрітися й обговорити зі мною ці питання. Навіщо принижувати всіх мусульман? Чому Плакіда, Гриценко чи якийсь інший чиновник може собі дозволити стверджувати подібне, хто дав їм таке право? Нічого створювати не потрібно, просто варто поміняти людину, котра керує Республіканським комітетом у справах релігій. Треба поставити того, хто б працював в інтересах як мусульман, так і православних. А відповідати за іслам у комітеті має людина, яка закінчила вищий духовний ісламський університет у Туреччині, й усе буде гаразд.

У.Т.: Муфтію-ефенді, як ви оцінюєте діяльність такої організації, як Хізб ут-Тахрір? Чи й далі вона знаходить нових прихильників?

— Є всяке... Сьогодні людина хізб **Ідив. словничок!**, завтра стала ваххабітом, **Ідив. словничок!** була ваххабітом, стала хізбом. Усяке буває. Все це гра. Якщо в державі, як каже Плакіда, існують радикальні партії, їх і створює, і забороняє та ж держава. Влада чудово знає про позицію Духовного управління. В

нас є таке прислів'я: коли тобі простягають руку, ти маєш простягнути руку у відповідь. Але коли хтось вважає, що лише одна сторона має простягнути руку, то це неправильно, такого не буває в житті. Повторю знову: Крим — це хворе суспільство. Люди, які тут живуть, не знають своєї релігії, а чиновники цим користуються. Сьогодні скрізь говорять про діалог між релігіями, між конфесіями — про який діалог ідеться? Та немає в нас жодних проблем між релігіями. Розумію це так: сьогодні я простягаю руку, й ти простягаєш мені руку у відповідь, а завтра навпаки — ти до мене звертаєшся, а я кажу: *хош кельди (ласкаво просимо — кримськотатарською. — Ред.)*. Ось це справжній діалог. А коли я буду вважати себе вищим за вас, старшим братом, то діалогу не буде. ■

www.ostbar.com.ua

Д Е Н Ї НЕЗАЛЕЖНОСТІ З МАХНОМ

ЛІТЕРАТУРНО - МУЗИЧНИЙ
АНДЕГРАУНДОВИЙ ФЕСТИВАЛЬ

голова оргкомітету фестивалю - Олесь ДОНІЙ

23-24 серпня
м. Гуляйполе
Запорізька область

організатор:

**ОСТАННЯ
БАРИКАДА**
МИСТЕЦЬКЕ ОБ'ЄДНАННЯ

найскандальніший
фестиваль країни!

шокуюче-мистецький перформанс "ПОЕТИЧНИЙ БОДІ-АРТ"

генеральний інформаційний партнер:

медіа-підтримка:

[канал чесних новин]

Україна **молода**

Тиждень
Культури та мистецтва

КОММЕНТАРИЙ:

левый берег

ГЛАВРЕД

сіті

НОВАЯ
РАДИО

glay red
медіа

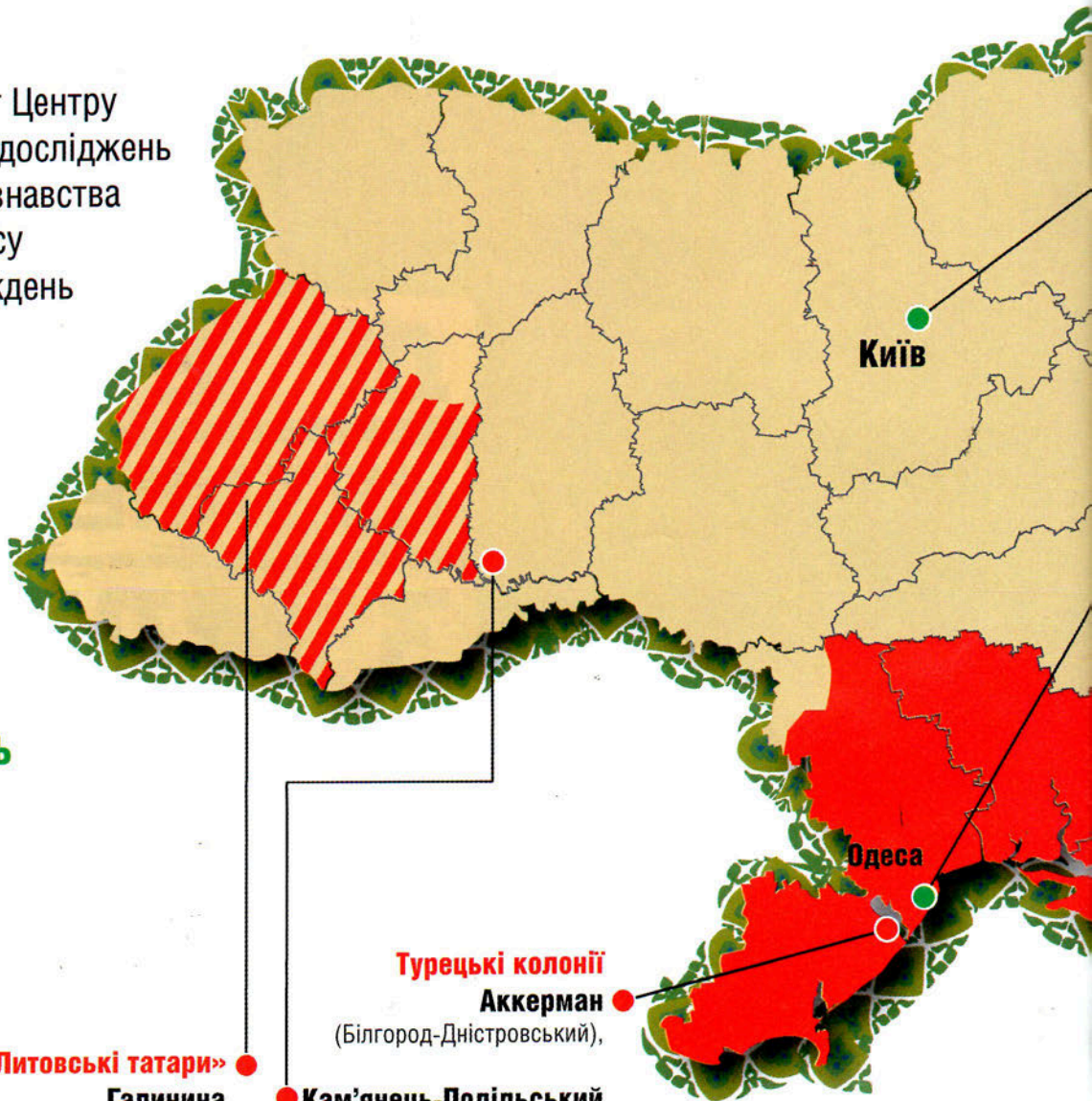
ПРОФИЛЬ

УНІАН

МУСУЛЬМАНИ В УКРАЇНІ

Спільний проект Центру
близькосхідних досліджень
Інституту сходознавства
НАНУ та часопису
Український Тиждень

- ІСТОРІЯ
- СУЧАСНІСТЬ

«Литовські татари»

Галичина

«Литовські татари» походили з вояків, що поступили на службу до литовських князів наприкінці XIV ст. із Золотої Орди, в т. ч. прями нащадки хана Мамай. Наприкінці XVI століття перейшли на староруську мову, пізніше асимілювалися серед поляків, білорусів, литовців, українців та росіян.

Кам'янець-Подільський

Фортеці, захоплені Османською імперією для подальшого наступу на Молдову та Річ Посполиту в XV–XVII ст., згодом втратили своє значення й були втрачені.

Турецькі колонії

Аккерман

(Білгород-Дністровський),

Одеса

988 р.

Київський князь Володимир відмовляється від ісламу, обравши як державну релігію християнство східного зразка

1266 р.

Після низки набігів татаро-монголи, які незадовго до того прийняли іслам, оселяються в Криму, змішуються з місцевим населенням. Хан Оран-Тимур стає володарем Кримського Юрту

XIV ст.

Кілька шляхетних татарських сімей із Золотої Орди стають на військову службу до Великих князів Литовських, отримують землю та формують татарські громади на території сучасних України, Білорусі, Польщі, Росії

1441 р.

Кримське ханство набуває незалежності від Орди. Першим володарем за підтримки Великого князівства Литовського стає хан Хаджі I Герай

XV – XVII ст.

Турецька Османська імперія чинить експансію на Північне Причорномор'я, захоплює кілька фортець і засновує свої колонії

Сучасні мігранти з колишнього СРСР та мусульманського світу

З-поміж вихідців із колишніх братських республік найкраще представлені азербайджанці, більшість яких з'явилися як біженців унаслідок конфлікту в Нагірному Карабаху на початку 1990-х р.р. Офіційно на 2001 р. їх налічувалося в **Донецьку 8 тис., Дніпропетровську – 5,6 тис., Харкові – 5,6 тис.** Серед представників інших мусульманських народів у країні присутні помітні діаспори з **Палестини, Туреччини, Ірану, Пакистану, Афганістану**, проте їхня реальна кількість не завжди піддається обрахунку, оскільки значна частина мігрантів перебуває у нелегальному становищі.

Волзькі татари

Донбас

Татари з Волги почали селитися наприкінці XIX – на початку XX ст. у ході промислового освоєння малозаселеного регіону, процес завершився під час індустріалізації 20–30-х рр. XX ст. Виникли так звані татарські слобідки робітничих селищ Донбасу. Татарське населення, особливо в післявоєнну добу стрімко втрачало свою ідентичність. **Нині в Донецькій області налічуються лише трохи більше ніж 19 тис. татар, у Луганській – 8,5 тис.**

Кримські татари

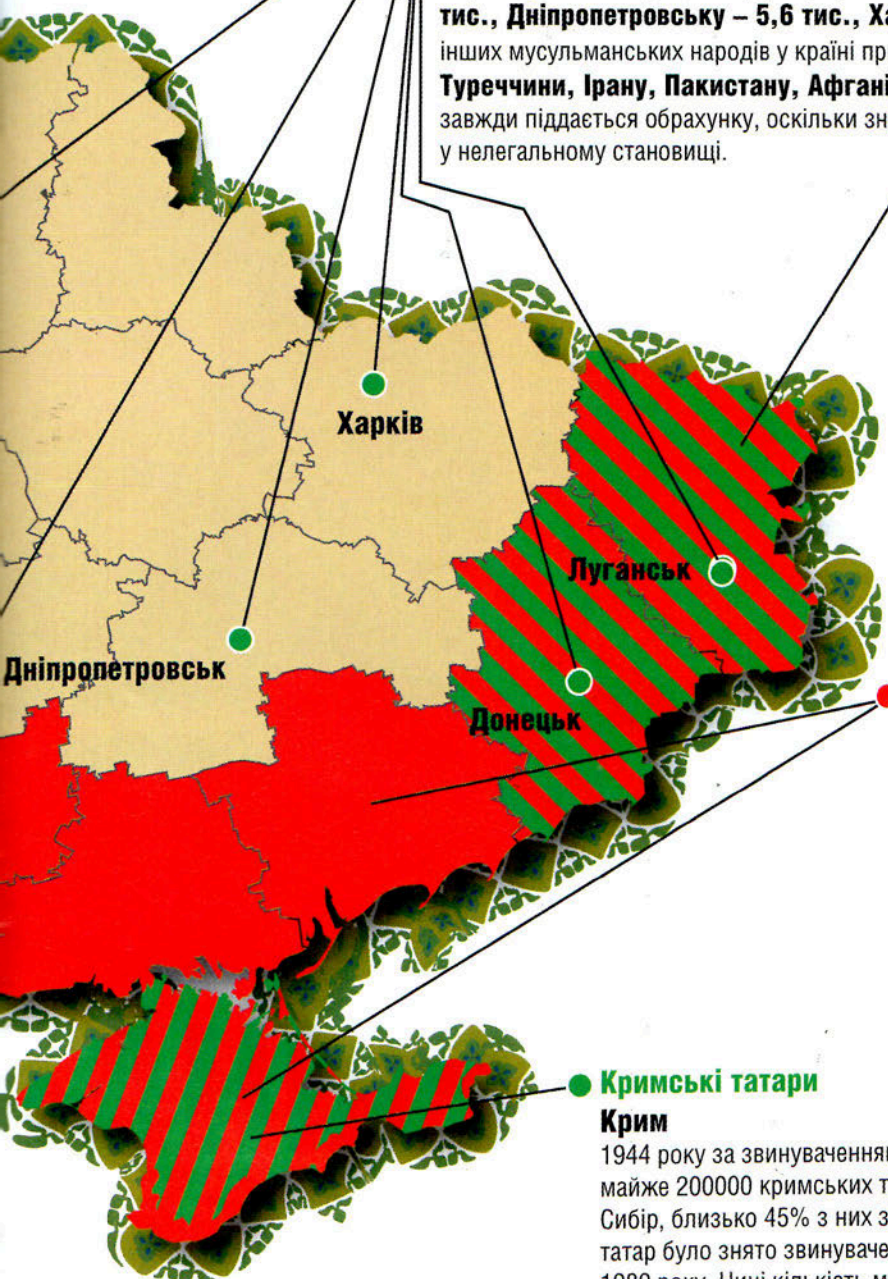
Крим

Кримське ханство сформувалося в XV ст. Населення – кримські татари, турки, українці, що прийняли іслам (головним чином захоплені під час набігів на Україну). У XVIII ст. потрапило під владу турецької Османської імперії. Наприкінці XVIII ст. після російсько-турецьких воєн було захоплене Російською імперією.

Кримські татари

Крим

1944 року за звинуваченням у співпраці з німецькими окупантами майже 200000 кримських татар було вислано в Середню Азію та Сибір, близько 45% з них загинули від голоду та хвороб. 1967 року з татар було знято звинувачення у зраді, репатріація почалася лише 1989 року. Нині кількість мусульман у Криму оцінюється в 260–270 тис. (243 тис. за переписом 2001 р.) Репатріація та реституція (повернення конфіскованого майна та землі) нашттовується на чималі перешкоди з боку місцевої влади.

1478 р. 1783 р. 2-га пол. XIX ст. – 30-ті роки. XX ст. 1944 р. 1989 р.

Кримське ханство втрачає незалежність і стає васалом Османської імперії. Призначення та усунення ханів відбувається зі Стамбула

Внаслідок російсько-турецьких воєн російська армія окупує півострів. Катерина II видає маніфест, за яким Крим стає територією Російської імперії

Під час промислового освоєння Донбасу значну кількість робочої сили завозять з російського Поволжя – головним чином татари з Пензенської губернії. Татарські слобідки виникають у великих містах України, зокрема у Києві

Після звільнення Криму від німецьких військ місцеве татарське населення звинувачують в співпраці з окупантами. Близько 200 тис. кримських татар депортують до Сибіру та Середньої Азії.

Починається стихійне повернення кримських татар на історичну батьківщину. 1991 року створюється Меджліс кримськотатарського народу

Ханська УКРАЇНА

Українські селяни шукали в ханських володіннях рятунку від закріпачення

АВТОР: Владислав Грибовський, кандидат історичних наук

Українську історію годі уявити інакше, ніж сповнену несподіваних поєднань мозаїку. Речі, що в будь-якій іншій культурі могли б виглядати чудернацькою еkleктикою, в Україні розквітали дивним

судцвіттям синтезу, не позбавленого своєрідності й гармонії. Таким синтезом було запорозьке козацтво, яке ввбрало в себе господарські та культурні уклади землеробської Півночі й кочового Півдня. Та й саме поняття «Україна», яке тривалий час існувало як позначення дотичного до степу порубіжжя, себто — землі козаків, лише в XIX сторіччі перетворилося на етнічну назву й для некозацьких Волині, Галичини та Буковини. Проте лишилися

регіони, де український синтез не відбувся сповна. Одним із таких є територія, де впродовж XV — XVIII ст. розташовувалося Кримське ханство. Дарма, що колись глухі закутки цього терену були відомі козацтву краще, ніж велелюдні галицькі середмістя. Сьогодні етнічна карта України демонструє жорстку закономірність: чим далі на південь, тим менше українського.

ВІТЕР ІЗ ПІВДНЯ

Україна здавна перебувала на перехресті геополітичних протягів, що часом ставали буревіями й троцили паростки державного й культурного

ІВАН АЙВАЗОВСЬКИЙ. «Чумаки відпочивають»

життя. В XVI — XVII ст. ішла жорстока боротьба Польщі й Росії за київську спадщину. Кримське ханство, дбаючи про баланс сил на сході Європи, напускало причорноморських кочовиків то на Росію, то на Польщу, однак щоразу — через Україну. Богданові Хмельницькому доводилося чутливо стежити за розою вітрів і вибирати з-поміж них той, котрий якщо б і не виніс його хиткий державний корабель на простори самостійного плавання, то хоча б не зламав щоглу. Гетьман відчайдушно маневрував вітрилом, ловлячи вітер то з Бахчисарая, то з Варшави, то зі Стамбула, то з Москви, а то й зі Стокгольма. Однак наприкінці XVII сторіччя північно-східний буревій став заглушати інші вітри. Польща слабла, Росія, підбивши під себе Лівобережну Україну, зміцніла,

а Крим розгублено озирався на Туреччину.

У 1691 році на Січі з'явився колишній писар Генеральної військової канцелярії Петро Іваненко, котрого, мабуть, із подачі Івана Мазепи принизливо звали Петриком. Наслідуючи приклад Хмельницького, він спробував, спираючись на Крим, підняти козацьке повстання, але тепер не проти Польщі, а проти Росії.

ПЕТРИКОВІ МРІЇ

Ідея союзу з Бахчисараєм не була для козацтва ні новою, ні одіозною. Давні економічні зв'язки Запорожжя й південних полків Гетьманщини з Кримом спонукали до політичної співпраці з ним. Руські дружини служили ще у війську золотоординських ханів, а один вояк-урус відзначився тим, що позбавив життя монгольського темника Ногая, розбитого ханом Токтою. Руси навіть у 60-х роках XIII ст. мешкали великою громадою в першій столиці татарського Криму — Солхаті. В наступні сторіччя руські квартали були в більшості великих міст Криму. В XVI ст. у Кафі (сучасній Феодосії) український квартал

Петрик уклав із Кримом союз «Князівства удільного Київського, Чернігівського й усього Війська Запорозького городового і народу малоросійського»

мав 27 дворів і православну церкву.

Та здебільшого українці потрапляли до Криму як ясир. Їхня доля після кількарічного перебування в рабстві складалася по-різному. Хто йшов жебракувати, а кому таланило завести сім'ю й господарство. Навіть в останні часи існування ханства в кримських селах мешкало багато українців — колишніх ясирів.

Отже, 26 травня 1692 року Петрик уклав із Кримом союз від імені вільної (як йому мріялося) держави — «Князівства удільного Київського, Чернігівського й усього Війська Запорозького городового і народу малоросійського». Влітку того ж року 20-тисячна орда з петриковими козаками рушила на Полтавщину. Люди привітно зустріли їх. Однак кримське розуміння війни як грабунку й здобуття полонених завадило походу, що так вдало почався. Вітер із півдня вко-

тре виявився руйнівним суховієм, а українська людність обирала менше зло — московську владу.

Утім, розчарування стосовно Петрика не було повсюдним. Мешканці порубіжжя залишали свої витолочені землі й переходили до Бузько-Дністровського межиріччя, себто до Кримського ханства. Потік переселенців від початку був значним і ще позбавився після поразки повстання Семена Палія, коли польський уряд ліквідував на Правобережній Україні козацький устрій. По інший бік польського кордону хан запровадив адміністрацію на чолі з Петриком, котрий із 1695 року іменувався «гетьманом Ханської України». Щойно заснованими в степу селами порядкували козаки, з-поміж яких були колишній прибічник Палія сотник Пляка, фастівський козак Гаврило Олейченко. Відомі імена й інших ханських гетьманів — Стеценка та Івана Богатого. Мрії Петрика збувалися, хоча не там і не так, як хотілося.

ДО ХАНА ПО ВОЛЮ

На початку XVIII сторіччя усталений ритм життя на степовому порубіжжі дуже змінився. Після поразки Івана Мазепи та невдалого походу Пилипа

Орлика на Правобережжя в 1711 році Росія остаточно приборкала Україну. Крим тоді став притулком для багатьох українських політичних емігрантів і всього запорозького козацтва. Та згодом настала черга

Криму: під час війни з Туреччиною 1735 — 1739 років російські війська вперше захопили Бахчисарай.

Проте наступні 30 років ханству вдалося прожити в мирі й відносному спокої. Лишалися в минулому кочівницькі наїзди на Україну, життя на порубіжжі ставало безпечним, і туди з аграрно перенаселених районів вихлопнулися потоки землеробського люду, котрий раніше волів триматися якнайдалі від степу.

Водночас у обжитих районах України відновлювалося знищене Хмельниччиною кріпацтво. Поміщик, який отримував шмат порожньої землі, ставив на видному місці хрест, на якому писав, протягом якого часу будь-хто міг селитися на ній і звільнявся від податків і панщини. Після закінчення терміну слобода перетворювалася на звичайне панське село. І зазвичай, щойно спливали пільги, селяни розбирали свої

хати й ішли шукати нові подібні хрести. Здавалося, вся козацька Україна стала на колеса; стихійно виникали й зникали слободи, степові шляхи заповнили потоки переселенців, котрі гнали худобу й на рипучих, запряжених волами возах везли розібрані хати з усіма пожитками. Отак вони рухалися все далі й далі на південь і нарешті доходили до володінь кримського хана.

У середині XVIII сторіччя в Побужжі вздовж річок Кодима і Ягорлик постали «ханські слободи»: Балта, Голта, Палієве Озеро, Перелети, заселені переважно українцями. Ханські слободи не були єдиними острівцями розселення української людності. Крим повнився українськими чумаками, котрі щовесни приїздили до перекопських лиманів громадити сіль. Ханський чиновник — диздар — щороку сповіщав запорозького кошового отамана про те, як визріває сіль на перекопських озерах і прохав його прислати чумаків, а біля солоних озер заготовляли сіно для чумацьких волів. Хто приїздив чумакувати, хто ставив кузню посеред степу, щоби підковувати татарських коней, чи шинок (відвідувачів не бракувало; шинкарством в Очакові займався сам Максим

Залізняк), а хто йшов у найми, як тоді казали — аргатувати.

ПАН ПІСЛЯ ХАНА

Переможні для Росії війни 1768—1774 і 1787—1791 років знищили кримськотатарську й турецьку владу в Північному Причорномор'ї. В степу постала Новоросія: з'являлися міста зі стилізованими грецькими назвами й російськомовним чиновним людом і

Ханський чиновник — сповіщав запорозького кошового отамана про те, як визріває сіль на перекопських озерах і прохав його прислати чумаків

села з українськими селянами, котрі так само, як і в часи Ханської України, просто шукали землю, вільну від пана. Коли таку землю ще можна було знайти, селянин мовчки збирав свій пожиток і переїздив на вільне місце — й байдуже, яка там влада: українська, російська чи ханська. Коли ні — так само мовчки терпів, аж поки терпець не уривався й починався стихійний бунт.

Воля мислилася селянами степового краю як перебування поза державною регламентацією. Вони не прагнули йти до міста, створювати

там свої громади й уливатися до міського самоврядування — як це з успіхом чинили селяни в Галичині, Прибалтиці й Фінляндії, де поволі з'урбанізоване селянство ставало провідником націотворення, поступово витісняючи з міста іншоетнічні елементи. Селянство ж українського степу прилаштувалося, бунтувало, але уникало міста й не прагнуло вплинути на державу так, аби вона рахувалася з інтересами сільських

тубільців. Російськомовне місто залишалося для степових сіл уособленням велетенського чудовиська, що звалось державою й існувало хіба для того, щоби примушувати до не-

зрозумілої роботи й здирствувати, стягуючи податки та хабарі.

Етнічний субстрат, із якого могла б творитися українська нація, на Півдні України був майже яловий. Етнограф Володимир Ястребов писав у 1885 році, що це «запорозьке захолюстя» не може похвалитися ані оригінальністю народного побуту, ані давністю й міцністю історичних споминів; тут часто мають труднощі з тим, щоби сказати, якою мовою говорить народ, звідки взялися обивателі й до якої нації належать. І це слухить «найвдячнішим ґрунтом для поширення трактирно-солдатської культури, котра тут глибше пускає коріння й дає бучний квіт, ніж деінде на Півдні Росії, приглушуючи останні куці залишки народної старовини». Кримінально-шансонної субкультури — сказали б ми сьогодні: коли стала неможливою втеча від держави в просторі, відсторонення від неї перейшло в культурно-психологічну площину. В 1918—1920 роках південноукраїнський селянин виявився чутливішим до анархо-комуністичних гасел Нестора Махна, ніж до українських державницьких закликів. Регіон не чутливий до них і сьогодні — дарма що за радянської влади він добряче урбанізувався; моделі поведінки, створені в часи колонізації степу, мабуть, сильніші за будь-які державні та демографічні метаморфози. Можна сперечатися щодо висновків і оцінок, та варто завітати до якоїсь пересічної кав'ярні на шляху, скажімо, між Запоріжжям і Дніпропетровськом, як мимоволі пригадуються слова Ястребова, а пошук першопричини тягне туди — до Ханської України. ■

КРИМСЬКІ ТАТАРИ. Малюнок XIX століття

КИЇВ 106.0 FM

ПЕРЕДПЛАТИТЬ «УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖДЕНЬ»

Вартість редакційної передплати журналу «Український тиждень»:

- 1 місяць – 14 грн;
- 3 місяці – 42 грн;
- 4 місяці – 56 грн.

За детальною інформацією звертайтеся за тел. (044) 351-13-00.
 Менеджер з передплати Семяновська Каріна
 K.sem@ut.net.ua

повідомлення	отримувач платежу	ТОВ «Український тиждень»	26007026823721	35392656
			поточний рахунок отримувача	код отримувача
касир	назва установи банку	Печерське відділення КМФ АКБ «УКРСОЦБАНК»		322012
		МФО банку		
	Прізвище, ім'я та по батькові платника			
	Адреса платника, телефон			
	вид платежу: за передплату на журнал «Український ТИЖДЕНЬ»			
	період:			
	платник (підпис)			
		сума, грн		

квитанція	отримувач платежу	ТОВ «Український тиждень»	26007026823721	35392656
			поточний рахунок отримувача	код отримувача
касир	назва установи банку	Печерське відділення КМФ АКБ «УКРСОЦБАНК»		322012
		МФО банку		
	Прізвище, ім'я та по батькові платника			
	Адреса платника, телефон			
	вид платежу: за передплату на журнал «Український ТИЖДЕНЬ»			
	період:			
	платник (підпис)			
		сума, грн		

Ісламська СПАДЩИНА

Перелік пам'яток мусульманської архітектури України не вичерпується загальновідомими туристичними атракціями

АВТОР: Катерина Липа

МЕЧЕТІ

Чи не кожен, хто бував у Криму, милувався найвідомішими мечетями півострова – Великою ханською, що входить до ансамблю ханського палацу в Бахчисараї, та євпаторійською Джума-Джамі, зведеною за проектом геніального турецького зодчого Ходжі Сінана. Але не менш цінною (хоча й не надто добре збереженою) є найдавніша з уцілих донині на півострові, збудована 1314 року мечеть Узбека в Старому Криму. Хан, що зробив іслам панівною релігією підвладного народу, прикрасив споруду різьбленим порталом та сталактитовими капітелями колон. На жаль, не збереглися візерунчасте брукування підлоги та різьблені з дерева (ймовірно, позолочені) склепіння мечеті

Велика ханська мечеть в Бахчисараї

ДОВІДКА

Як іслам прийшов на наші терени

Носіями цього вчення були, звісно, південні сусіди України – кримські татари. Коли воїни Золотої Орди у XIII сторіччі завоювали Схід, чимало з них прийняли іслам. Окрім представників народу, що осів у Криму та змішався з і без того строкатим місцевим населенням, також потроху ставали мусульманами. Але державною релігією іслам став на початку XIV сторіччя за панування хана Узбека, який був ревним мусульманином. Узбек подбав не лише про мечеті (їх споруджували і до нього), але й збудував медресе – освітній заклад, у якому виховали цілі покоління священнослужителів, громадських діячів та інтелектуалів

ДЮРБЕ

Ціх невеличких, але урочисто-витончених мавзолеїв, у яких спочивають визначні особи, в Криму чимало. Але оскільки дюрбе, як і належить меморіальним спорудам, споруджували переважно в тих, відлюдних місцях, не так уже й багато людей милуються їхньою красою. Втім, оскільки чимало VIP-ів зазвичай мешкало в Бахчисараї, то саме в його околицях можна побачити найбільше гробниць.

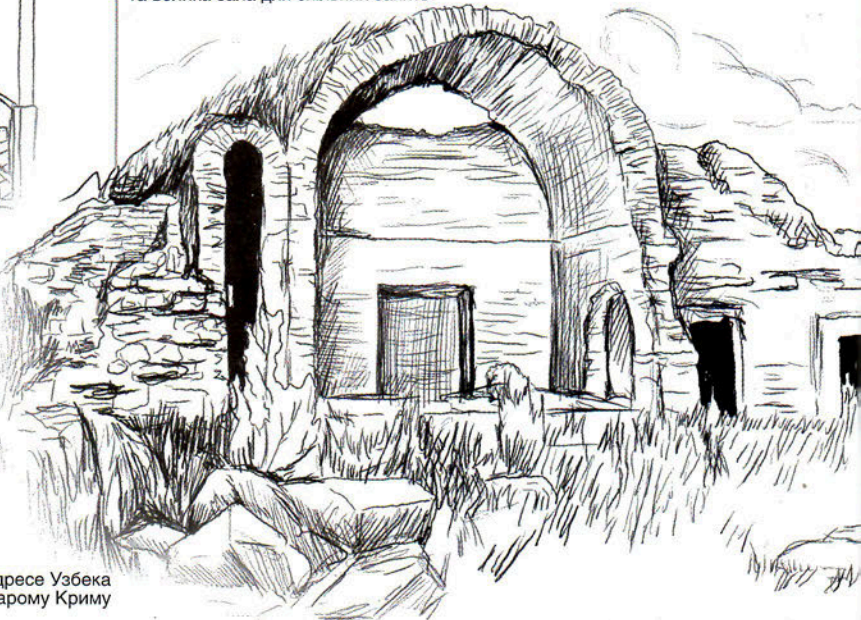
Найвідоміше дюрбе розташоване у фортеці Чуфу-Кале над самим урвищем, на тлі розкішного краєвиду. Тут спочиває улюблена донька хана Тохтамиша Ненекеджан-Ханим, померла у 1437 році. Менш відомі ханські дюрбе-близнюки XVII сторіччя на палацовому цвинтарі та пишна гробниця Діляри-Бікеч, улюбленої дружини хана Кирим-Гірея. А поблизу місця перших поселень, із яких згодом виникла столиця ханату, можна побачити цілий комплекс стародавніх дюрбе – Кирк-Азізлер (сорок святих). На жаль, мечеть, що була центром ансамблю, зруйнована щент, а від монастиря-теке залишилися тільки проповідницька кафедра-башточка – мімбер

МЕДРЕСЕ (РЕЛІГІЙНА ШКОЛА)

Від найстарішого медресе Криму, збудованого поруч із мечеттю Узбека у 1332–1333 роках у Старому Криму, на жаль, мало що залишилося. А колись це був ошатний комплекс об'єднаних аркадами приміщень та затишних двориків, прикрашених різьбленими, із фонтанами та квітниками.

Медресе Узбека послужило зразком для Зинджирли-медресе, збудованого у 1500 році поблизу від Ашлама-сараю, замської резиденції хана (нині – в межах Бахчисарая). Назва закладу походить від «зінджир» – ланцюг, оскільки цей предмет висів над вхідними дверима, примушуючи кожного, хто входив чи виходив, шанобливо схилити голову. Ззовні – глухі стіни, що відгороджували студентів від спокус придворного життя, а всередині – оточений аркадою двір із фонтаном, маленькі житлові кімнати та велика зала для спільних занять

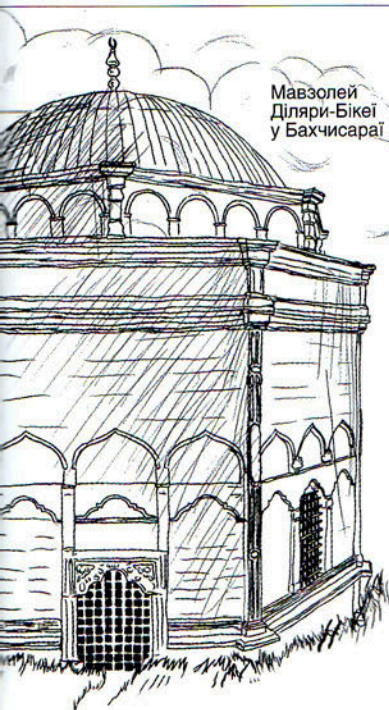
Руїни медресе Узбека у Старому Криму

Ісламська культурна спадщина у її, так би мовити, візуально-намацувальному варіанті завжди асоціюється з кримськими мечетями. Насправді ж мусульманські пам'ятки — це не тільки мечеті, й їх можна знайти не

лише в Криму. До пам'яток культурної архітектури можна зарахувати і медресе, і монастирі, і гробниці-дюрбе та розкішні надгробки. Звісно, на території колишнього ханату їх найбільше, але й поза його межами можна знайти цікаві

зразки. Залишмо на маргінесі фортеці, палаці, лазні, караван-сараї та інші цивільні будівлі, зведені на півострові за часів ханату. В Криму є чимало суто ісламських споруд, більшість яких невідома широкому загалу, але варта пильної уваги. ■

Мавзолей Діляри-Бікеї у Бахчисарая

МУСУЛЬМАНСЬКИЙ СЛІД НА ПОДІЛЛІ

У другій половині XVII сторіччя гетьман Петро Дорошенко знайшов спосіб створити незалежну державу хоча б на частині території України. Щоб відіграти край і від Речі Посполитої, і від Московського царства, він вирішив створити васальну державу під османським протекторатом. Вийшла з цього чергова, вже звична за доби Руїни війна. Але турки чесно виконали союзницькі зобов'язання: закріпившись на Поділлі аж на 25 років, вони закликали населення до спокою й запропонували у випадку чергових бойових дій шукати захисту у великих твердинях із турецьким гарнізоном.

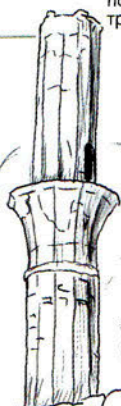
Однією з таких твердинь був Меджибіж. У цьому містечку збереглися два монументальні надгробки турецьких воєначальників. Це квадратні у плані по-своєму, на яких височать профільовані колони: на одному — квадратна, на другому — кругла в плані. Чи не найвідоміша мусульманська споруда за межами Криму — мінарет, що притулився до кафедрального Петропавлівського костелу в Кам'янці-Подільському. Місцеві гіді часто розповідають, що турки завзято плюндрували християнські храми в захопленому місті. Насправді ж османи виконували союзницькі обов'язки щодо карликової держави Дорошенка й православний люд та його святини не чіпали. А от католики пішли з міста разом із військом, і їхні храми стояли пустою. Тож практичні турки, яким, між іншим, теж треба було десь задовольняти духовні потреби, перетворили костел на мечеть. Коли Кам'янець повернувся під владу Речі Посполитої, католики наново освятили кафедральний собор і поставили на вершині мінарету позолочену скульптуру Матері Божої. Вийшло трохи курйозно, але символічно

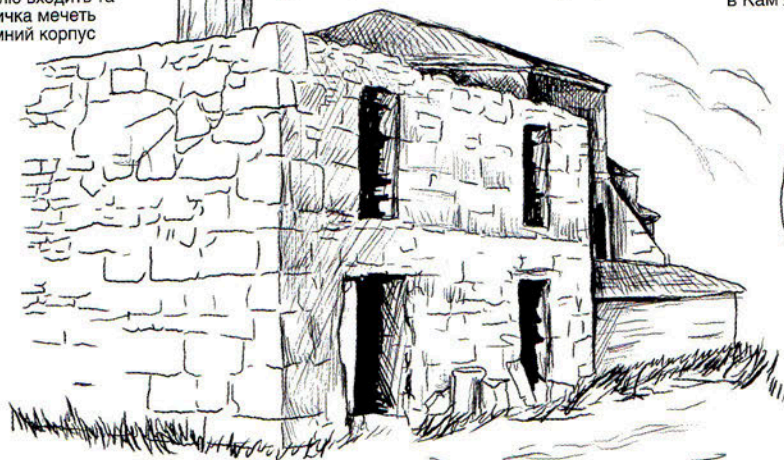
Мінарет біля Петропавлівського костелу в Кам'янці-Подільському

ТЕКІЄ (МОНАСТІР)

Монастирі в ісламській практиці не були таким поширеним явищем, як у християнстві. Тим ціннішою є унікальна пам'ятка — текіє дервішів — мусульманських ченців-жебраків, зведене в XIV–XV сторіччях у Євпаторії. Найцікавіша будівля комплексу — перекрита величезним склепінням зала, посеред якої дервіші кружляли у своїх медитативних танцях. Навколо центру розташовані крихітні келії, в яких мешкали аскети. До ансамблю входить також невеличка мечеть та прибрамний корпус

Текіє дервішів у Євпаторії

Степові БОЙКИ

Село Зміївка, знане в Україні як шведсько-німецьке, насправді розмовляє ще й гірською говіркою

АВТОР: Роман Кабачій
ФОТО АВТОРА

Південне сонце й тихе плесо Дніпра, барикади херсонських помідорів, винограду, кавунів, риби всіляких гатунків... І це все під соусом легенд про зміївських гадюк, про «старошведське» життя й про пригоди гірських бойків у степах України. Й ви вже розпитуєте, де ж та Зміївка, в біса, розташована й чи процвітає там зелений туризм?

Село стоїть на видноті: на високому півострові над Каховським водосховищем. Його видно з усіх закутків рукотворного моря, тож шанси

підробляти на пейзажах у селян є непогані.

«Мала Європа» — так ще називають Зміївку, первісна назва якої — село Старошведське. Більшість людей щось чули про неї завдяки минулорічному візиту до села короля Швеції Карла XVI Густава. Він відвідував нащадків колоністів, однак більшу частину німців і шведів, котрі проживали в таврійських степах із XVIII сторіччя, під час Другої світової звідси депортували як фольксдойчів до Казахстану. Назад у Зміївку повернулись окремі родини. Натомість сьгоднішні зміївчани — теж переселенці, переважно з Бойківщини. Це одне з найбільших на Херсонщині сіл є заповідником, чи, якщо хочете — резервацію тієї полі-

культурності, яка існувала на Півдні України протягом сторіч.

КОРОЛІВСЬКИМ ШЛЯХОМ

Активіст місцевої «Просвіти», вчитель фізкультури, а за сумісництвом краєзнавець Микола Куривчак вказує на шматок поораної землі неподалік від крамниці у Вербівці — одній зі зміївських діляниць. За задумом, тут має постати майбутній музей депортації [див. довідку], експонати до якого поки що лежать у місцевому будинку культури. Допомогати південним бойкам із цією ініціативою будуть побратими з галицьких громадських товариств «Устрики» та «Бойківщина», котрі вже мають подібні музеї.

НА ВИРІСТ. Нову церкву (ліворуч) добудовують усім миром, моляться поки у каплиці

Хоча дах місцевого клубу проти-кас, про свій персональний добробут змівчани не забувають: вирощують щорічно по два врожаї картоплі, цибулі та іншої городини, яку вивозять на Криворіжжя й навіть до Києва. Дехто працює у великих фермерів, один із яких узявся відроджувати знищені в горбачовські часи виноградники. «Хай як бідкаються, — оповідає шурин Курипчака пан Роман Моцьо (див. фото на стор. 48), — а через кожен дім мають власну машину, бо ж і їздити тепер можна: до візиту шведського короля збудували нормальну дорогу. Взагалі, лінним бути в селі — гріх». Окрім нової шосейки, варто відзначити змівську ідеальну чистоту: побілені хатки на тлі синього Дніпра й виметені вулиці з клумбами попід парканами.

Зараз у Зміївці три храми. Одна церква греко-католицька — її звели депортовані жителі трьох західно-бойківських сіл, котрі нині мешкають на території Польщі: Нанова (неіснуюче), Лодина й Береги Долішні. Інша церква — Київського патріархату — для місцевих «степових» українців та решти переселенців із Карпат. І, врешті, для автохтонної людності, тепер найменш представленої (до 60 осіб німців та кільканад-

цяти шведів), функціонує євангельсько-лютеранська кірха.

З БІЛОГО КАМЕНЮ

Уніатська парафія в Зміївці — найчисленніша в області. Якось на 30-річний ювілей місцевого пароха отця Степана Макара приїхала Людмила Полегенко, начальник відділу культури райадміністрації. Зайшла до каплиці на службу. «То вона була в шоці, коли почувла, що в нас увесь храм співає, а не лише хор, — розповідає Роман Моцьо. — Ходила церквою, як у кіно». Хор перебуває в умілих руках їмосці, дружини пароха, яка намагається не лише навчати сучасних розспівів, але й зберегти бойківський наспів.

Наразі чинною можна вважати лише невелику каплицю, натомість храм біля неї, вже вкритий бароковими банями, ще будують. У підмурку — кримський білий камінь, трохи вище — легший херсонський ракушняк. Сільрада виділила церкві громадську землю, й виручка від урожаю йде на будівництво. Вишуканий іконостас у каплиці подарували співвітрянні з-під Бродів, з ними місцева громада підтримує сталі стосунки.

Сам отець Степан, який одночасно очолює херсонський деканат

НАД КАХОВСЬКИМ МОРЕМ. Отець Степан Макар запрошує до Зміївки

(представництво) Одесько-Кримської єпархії УГКЦ, не без гордості повідомляє, що на Херсонщині зареєстровано 24 парафії, з яких 16 мають свого священика. Отець не любить слова «прихожани», яке часто вживають на Півдні, вважає, «прихожанин» — це той, що «прийшов-відійшов». Справжніх парафіян, які живуть із церквою, є 160 родин. Певна річ, доїздять із інших сіл, навіть із Берислава й Нової Каховки.

Греко-католицький парох повернув традицію ходити по селу й освячувати помешкання. Етнічна шведка

ДОВІДКА

Бартер територіями

1951 року відповідно до умови про обмін територіями між СРСР та Польською Народною Республікою Україна передала Польщі частину Хирівського та весь Нижньо-Устрицький район Дрогобицької області (існувала в той час). Взамін отримала ділянку навколо міста Христинополь — нині Червоноград. У зв'язку з цим бойківське населення карпатських районів (32 тис. осіб) виселили вглиб країни у трьох напрямках — в околиці Червонограда на місце депортованих поляків, на Донбас та в південні степи. Детальніше з цієї депортацією, яку часто плутають із операцією «Вісла», можна ознайомитись у книзі «Акція-1951» Наталії Кляшторної.

баба Ліля на Водохрещу виглядає передусім отця Степана, й вона не єдина з автохтонів, чиє серце пригорнулося до «віри бойків». Ще одна традиція, не найкраща, яку священник родом із Тернопілля намагається, навпаки, ліквідувати — це випивка на кладовищі в поминальні дні. Певних речей не толерує, хоч і зрісся з Херсонщиною та полюбив її звичаї: «Я би сказав, що Херсонщина є дуже українська на Півдні України. Це моє бачення, пережиття протягом 12 років. Обласна адміністрація принаймні намагається показувати в історії краю також і цих переселенців».

Те, що громада зберегла свою цілісність, заслуга й тих підпільних за радянського часу священників, які сюди приїздили з колишньої батьківщини — Дрогобиччини. Служби Божі відправляли по селянських хатах, таких, як у Марії Махник. Нині пані Марія опікується каплицею.

Роман Моцьо, який, окрім традиційних занять сільським господарством, ще й працює завклубом, хвалиться іншим досягненням. Зміївський музичний гурт «Бойківчани» тримає перед у виконанні повстанських пісень по районах області. «Нещодавно мене відділ культури запросив у сусідній райцентр Горностаївку на фестиваль військово-патріотичної пісні, то спитали, чи є в мене якісь «афганські» чи з Великої Вітчизняної? А я поставив умову, що поїду з ансамблем, але будемо співати повстанських пісень. Попросили дозволу з Херсона, а там не те що дали добро — зраділи».

Зміївка — одне з небагатьох населених пунктів на Півдні, де знесли пам'ятник Леніну. Хоч місцеві комуністи й виявляли незадоволення, рятувати ідола Ілліча ніхто не прийшов.

БАНДЕРІВЦІ-СТЕПОВИКИ

Іван Романів ходить до причастя в краватці з тризубом: «Онука вишила», — тішиться. Говорити, що се-

У лавах УПА Іван Романів воював і за Україну, що над Дніпром. До причастя завжди ходить у цій краватці

ред переселенців є чимало пов'язаних із УПА, зайве. Дід Романа Моця загинув у кривці в 1943-му.

У перше по переселенню Різдво 1952 року бойки пішли по селу вертепом, за що деякі — насамперед виконавець ролі січового стрільця — поплалися засланням до Сибіру. Нині зміївський вертеп знаний далеко поза межами області: в січні гурт із 11-ти чоловіків їздив на фестиваль до Івано-Франківська, де перевершив учасників «зіркового» вертепу в складі Олеса Донія, Богдана Бенюка, Юрія Луценка. А торік їздили до Одеси на переселенський фестиваль «Відлуння бойківського краю».

На Херсонщині, окрім Зміївки, вивезені під час акції 1951 року бойки живуть неподалік: у Дудчанах, Михайлівці, Золотій Балці. «То була комуністична помилка, — розселити нас уздовж Дніпра», — з усмішкою

констатує Роман Моцьо. Адже тепер переселенці та їхні нащадки з різних сіл мають змогу безперешкодно спілкуватися та плекати культуру й віру предків, що навряд чи сподобалося б владі, яка їх директивно переселяла.

Слухаючи про проведену зміївчанами минулого року «Бойківську ватру» — поїздку в рідні гори, організовану до 50-річчя депортації, переймається оптимізмом. Хоча, звісно, не всім вдалося тоді з'їздити, зараз це тим паче проблематично через шенгенські візи.

Колишня вчителька Марія Бандрівська, яка покинула рідне село Береги Долішні у віці восьми років, скаржиться: «Відтоді, як нас переселили, я там у горах не була. Хоч знайомі їздили туристами ще тоді, коли не треба було жодної візи. Мені запам'яталося, як перед виселенням ми востаннє пішли в

ліс на ожину. Її стільки було... А тут є морва. Знаєте, що це таке? Це шовковиця! Якби таке щастя усміхнулося нам — поїхати, але не так розкішно ми живемо, щоб на один раз паспорт виробляти...»

Для Романа Моця село Зміївка — батьківщина. В Лодині не довелося побувати, хоч полюбив її з розповідей бабусі: «Люди [після переїзду. — *ред.*] були зголодовані відсутністю церкви. Коли баба вмерла, то ніхто не мав сумніву, що піде прямою дорогою до Бога, стільки пережила. Війна, це переселення, батько мій все життя сиротою...»

Його батько пан Степан Моцьо посміюється: «А все ж нас навіть гадюки прийняли, — їх тут чимало, висять по вербах десятками. Проте жодного укусу за 50 літ не зафіксовано!» ■

Коронація слова

Шоколад «КОРОНА»
та телеканал «ІНТЕР» оголошують
Всеукраїнський конкурс
«КОРОНАЦІЯ СЛОВА — 2010»!

120 000 грн.

преміальний фонд конкурсу

- На конкурс приймаємо написані українською мовою: романи, пісенну лірику про кохання, кіносценарії та п'єси, які раніше не друкувалися, не виконувалися, не фільмувалися, та права на які не передані іншим (юридичним або фізичним) особам і не будуть передаватися до оголошення результатів конкурсу на церемонії нагородження у червні 2010 р.
- Твори надсилайте надруктованими на папері формату А4. Позначте на титульній сторінці тільки свій псевдонім, назву твору та номінацію. Вкладіть твір у папку разом з підписаним тим самим псевдонімом окремим заклеєним конвертом, в якому має бути: справжнє прізвище, ім'я, домашня адреса, контактний телефон, електронна адреса (якщо є) та заява в довільній формі про участь у конкурсі. Папку з твором вкладіть у конверт та надішліть поштою з «повідомленням про вручення поштового повідомлення».
- В номінації «пісенна лірика» приймаємо не більше 10 поетичних творів від одного автора. Твір не повинен бути більше ніж 32 рядки (або 8 строф).
- Анонімність авторів зберігається до церемонії

нагородження переможців, яких визначає авторитетне журі.

- Твори не рецензуються і не повертаються (залишайте у себе копію), листування з авторами не здійснюється.
- Усі автори, твори яких відзначені на конкурсі, зобов'язуються використовувати логотип «Коронація слова» при будь-якому оприлюдненні твору. Тобто: розміщувати знак на титульній сторінці, в афіші, титрах фільму, оголошувати про відзначення на конкурсі перед публічним виконанням твору, передачею в ефірі тощо.
- Конкурс розглядає всі подані твори, як такі, що захищені авторським правом. Реєстрація (або передача) авторських прав на твори є повноваженнями авторів творів та здійснюється авторами незалежно від конкурсу.
- Конкурс пропонуватиме твори видавництвам, музичним продюсерам, кінопродюсерам, кіностудіям, театрам, з якими переможці особисто домовлятимуться про умови. Конкурс не спонсорує подальшу долю твору.
- Автор має право брати участь у конкурсі повторно до отримання першої премії у номінації.

Оргкомітет конкурсу

Номінація «РОМАНИ»:
I премія — 20 000 грн,
II премія — 10 000 грн,
III премія — 5 000 грн,
+ 7 премій по 1 000 грн.

Номінація «П'ЄСИ»:
I премія — 10 000 грн,
II премія — 5 000 грн,
III премія — 3 000 грн,
+ 5 премій по 1 000 грн.

Номінація «КІНОСЦЕНАРІЇ»:
I премія — 15 000 грн,
II премія — 7 000 грн,
III премія — 3 000 грн,
+ 5 премій по 1 000 грн.

Номінація «ПІСЕННА ЛІРИКА ПРО КОХАННЯ»:
I премія — 8 000 грн,
II премія — 4 000 грн,
III премія — 3 000 грн,
+ 5 премій по 1 000 грн.

Спеціальні відзнаки:

- + За кращий романтичний твір
- + За кращий історично-патріотичний твір
- + За кращий гумористичний твір
- + За кращий дитячий твір

Лауреати та дипломанти конкурсу несуть відповідальність за сплату податків.

Докладніше про конкурс:
www.korona.ua
www.inter.ua

Довідки за телефоном:
8 (067) 252 50 20

Твори надсилаються до 1 лютого 2010 року на адресу:
Конкурс «Коронація слова», абонентська скринька № 25,
м. Київ-25, 01025

ІНТЕР

ГЕНЕРАЛЬНИЙ ІНФОРМАЦІЙНИЙ СПОНСОР

Тиждень

ІНФОРМАЦІЙНА ПІДТРИМКА

ВМГО "Студентська республіка" представляє

КОНКУРС КРАСИ "ПЕРША ЛЕДІ", "МІСТЕР СТУДРЕСПУБЛІКИ", ШОУ-КОНЦЕРТ, "МАФІЯ", КВЕСТ-ФЕСТИВАЛЬ, "НІЧНА ТУСА", ФЛЕШМОВ, ФОТО-КОНКУРС

Студентська республіка 2009

21-23 серпня
Крим, м. Євпаторія,
сел. Заозерне,
центр "Меркурій"

Тут збуваються заповітні мрії.
Тут починається завтрашній день!

За підтримки:

Міністерство освіти і науки України

Міністерство України у справах сім'ї, молоді та спорту

Партнери:

Український фонд миру

НАДМ

ТЕТ

Голова правління Людмила СУПРУН

Народно-демократична ліга молоді

Генеральний інформаційний партнер

Аналітичний партнер

Інформаційний партнер

Спеціальний радіо-партнер

Музичний партнер

Інтернет-партнер

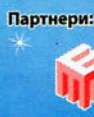
Подробиці на www.studrespublika.com

Голова правління
Людмила СУПРУН

Народно-демократична
ліга молоді

Генеральний інформаційний
партнер

Аналітичний партнер

Інформаційний партнер

Спеціальний радіо-партнер

Музичний партнер

Інтернет-партнер

ТРОЯНДА ПУСТЕЛІ

У Йорданії **Тиждень** ходив слідами біблійних пророків, оглядав старовинне печерне місто й потроху перетворювався на соляний стовп

АВТОР: Олена Чекан

*Зливо, зливо, перестань!
Нам дорога на Йордань:
Богу помолитися,
Христу поклонитися.*

Так співали в моєму дитинстві ворзельські діти, гасачучи під літнім дощем. Заздрила я страшенно. По-перше, їм дозволялося не

тільки босоніж бігати лісовою глицею, а й стрибати в калюжах, а мені — ні. Друга причина вагоміша: вони — а я свято вірила в це! — збиралися в подорож на Йордань. Далеко-далеко, де хрестили нашого Бога.

РІЧКА-БАПТИСТЕРІЙ

Той давній спогад миттєво вигулькнув із пам'яті, тільки-но поміж теракотових пагорбів завиднілася звивиста смужка високого яскраво-зеленого

очерету. Він боронить вузький каламутний потічок, що зветься Йордань, від піщаних буревіїв.

У пустелі між життям і прісною водою — вічний знак тотожності, але ця річечка спромоглася дати людству такий ковток віри, надії й любові, що вже понад два тисячоліття він утамує нашу спрагу. Тут перший новозавітний пророк Іоанн Предтеча охрестив Спасителя.

Тиша огортає навколишній світ, потихеньку сідає багряне сонце, а тіні

скель та поодиноких олив видовжуються. Наш випадковий тутешній знайомий, чернець ордену домініканців отець Андрій, ділиться біблійними й сучасними оповідками. Про те, як довго шукали правдиву Віфанію — місце, де Господь увійшов у води Йордані. Після багатолітніх археологічних досліджень учені довели, що вона знаходилася на східному березі — там, де зараз йорданське містечко Бейт-Хані. Наукові докази так переконливо доповнювали свідченнями Біблії, що Ватикан та більшість православних церков офіційно визнали це місце. А в травні цього року Папа Бенедикт XVI під час своєї близькосхідної подорожі заклав тут дві католицькі церкви.

Наш добровільний екскурсовод-домініканець народився у Львові в 1930 році. Перед Другою світовою війною родина переїхала до Італії, та все одно він розмовляє з нами галицькою говіркою, яку успадкував від батьків. У цих місцях отець Андрій не вперше, ще й автівкою керує, як автогонщик, тож кращого гіда годі шукати. «Подивіться он на ту гору. Саме з неї пророк Ілія стартував на вогняній колісниці в небо!», — вказує напрям пальцем правиці, між тим як ліва рука хвацько вивертає кермо, аби знайти найліпший маршрут битим шляхом. Просвіщає: «Вся територія колишньої Трансйорданії, яку після Другої світової розділили на Ізраїль із Палестиною та власне Йорданію, і є Святою землею трьох світових релігій. Тут пророк Магомет уперше відчув себе обранцем Аллаха, тут поховано пророка Мойсея і тут-таки сталася одна з чи не найтрагічніших подій Нового Заповіту — страта Іоанна Хрестителя».

Стрімко сутеніє, та отець Андрій не скидає швидкості, аби встигнути показати нам залишки палацу Ірода Антипи, де в підземеллі провів свої останні дні Іоанн Предтеча.

На верхівку гори дряпаємося, звісно, пішки. Повний місяць робить наше сходження легшим і безпечнішим. Уява розшукує в зоровій пам'яті зображення улюбленого сюжету багатьох європейських художників, від Джотто й Тіціана до Обрі Бердслея та Густава Клімта. І перед нами постає той моторошний день: звабливий танок Саломеї, і відгята голова на золотій таці, й смертна блідість обличчя, й останнє тріпотіння повік Хрестителя.

Мовчки рушаємо далі. На нас чекає наступна легендарна гора — Нево. Там ми вирішили зустріти схід сонця. Вночі в горах прохолодно, кутаємось у светри... Та перші ж вражінні промені розганяють морок і холоднечу. Перед нами під осяйним блакитним небом розчухується ніжно-смагродова долина. Саме такою побачив її пророк Мойсей. По 40 роках блукань пустелею він усе ж вивів свій народ до омріяної землі, а сам навк упокоївся на цій горі.

Неподалік — присадкувата візантійська базиліка, що прихистила аж три церкви: Іоанна Хрестителя, Пресвятої Богородиці та Святого Георгія.

Службу Божу тут правлять із IV сторіччя. Тихо, зосереджено, неквапливо. Й ми разом із отцем Андрієм відстояли. Біля підніжжя гори Нево прощаємось: йому повертатися до Ватикану, а ми поспішаємо до найсолонішого моря планети.

ЖИТТЯ МЕРТВОГО МОРЯ

На пляжі п'ятизіркового готелю «Кемпінскі Іштар» інструктор пані Катерина Абу-Кафф показує, яким чином треба входити в цю незвичну воду. Та все одно впоратися з морем мені вдається лише з третьої спроби. Тільки-но хочеш зануритись, а воно тебе не просто виштовхує, а ще й

ФОТО: REUTERS

ЖИВА ВОДА. Хрещення у водах Йордану

ФОТО: REUTERS

СКЕЛІ ТИСЯЧОЛІТЬ. Печерне місто Петра згадується ще в Старому Заповіті

перекидає! Але коли все ж розпластається горілиць на поверхні — на кшталт Леонардової людини! — й завмреш, ось тоді настає відчуття невагомості й нірвани. Проте втрачати пильності не варто: один незграбний рух — і опинишся «п'ятою точкою» догори. Надто треба берегти очі. Не дай Боже, потрапить крапля — пече страшенно.

Вода Мертвого моря масляниста, як нафта, важка й дуже тепла, майже гаряча. По суті, це ропа, розчин, що містить 300–310 грамів солі на літр. Хвилі лінкуваті, ледь-ледь помітні. Морська поверхня вкрита блискітками кристаликів NaCl. Коли пані Катерина відволіклася на чийсь зойки, я не втрималася й сховала одну таку грудочку на згадку. Хоч це суворо заборонено, так само як і відламувати друзки коралів, що великими білими й жовтуватими колоніями вместились уздовж води. «Перебувати в такому гіпермінералізованому середовищі можна не більше 20 хвилин через надмірне навантаження на серце, — застерігає інструкторка, — а от дихати треба на повні груди, бо повітря над морем насичене великою кількістю корисного броду».

Народилася пані Абу-Каффу у Харкові, закінчила медичний інститут, вийшла заміж за співкурсника йорданця й поїхала за ним. «Скільки дружин у вашого чоловіка?», — питаю. «Тільки я, — з розумінням сміється колишня співвітчизниця. — В нас полігамія не в моді. По-перше, утримувати чотирьох жінок занадто дорого, а по-друге, — молодь наслідує нашого короля, який має лише одну дружину. Бачили, яка вона гарна?»

Йорданія — монархія, й піддані обожають королівське подружжя. Король Абдулла II не тільки 43-й прямий нащадок пророка Магомета, але й випускник Оксфорду, пілот, парашутист і водолаз, зятятий колекціонер зброї та головний рушій політичних і економічних реформ у своїй країні. Королева Нуур — колишня стюардеса Йорданських авіаліній, із якою монарх познайомився під час польоту в державних справах — справді красуня, а до того ж, знана поетка.

Поки розмовляли з пані Абу-Каффу, промайнули мої 20 хвилин у морі. Вийшла на берег і за хвилину вкрилася білим блискучим шаром

ПЕРЕСИХАЄ І СОЛОНІШАЄ. Рівень води у Мертвому морі падає на метр щороку

СОЛНЦЕ ХРЕСТА. Грецька православна церква, де нещодавно правив службу Папа Римський Бенедкт XVI-й, стоїть біля джерел християнства

солі. Мабуть, так виглядала надміру цікава дружина біблійного Лота, яку Бог перетворив на соляний стовп.

Є на Мертвому морі й цілюща, як стверджують місцеві, чорна багнюка.

Нею за чималі гроші роблять обгортання в спа-салонах. Хто бажає заощадити — можуть вимазатися досхочу на місці, цієї багнюки на березі вдосталь. Мабуть, немає жодного ту-

ФОТО: REUTERS

ВАРТО ВІДВІДАТИ

Джераш – руїни давньоримської Герати (II–III ст.). Триумфальна арка імператора Адріана, амфітеатр, де щоліта проводять фольклорні фестивалі.

Карак – останній замок-фортеця Латинського королівства хрестоносців (XI–XIII ст.), який упав під ударами армії Саладіна. Пізніше використовувався як ісламський форпост, тому й зберігся непогано.

Ваді-Рам – пустеля, ушавлена «марсіанськими» пейзажами. Напровесні перетворюється на суцільне поле квітучих анемонів, орхідей, маків, чорних ірисів (національна квітка Йорданії).

Акаба – курортне місто на березі Червоного моря, єдиний порт Йорданії, вільна економічна зона. Сучасний Центр підводного плавання, фортеця султана Бейбарса (XIV ст.)

риста, який би не сфотографувався у вигляді чорношкірого африканця.

ТОРГІВЦІ СКЕЛЕЮ

Із дикунськими криками й розбишацьким свистом вони мчать на змилених скакунах, аби за півметра від тебе різко підняти коня дибки. Очі палають, посмішки – скалозубі. На розманіжених європейців поглядають зверхньо, навіть презирливо. Це місцеві бедуїни. Оцей проїзд

вершників – рекламний трюк, аби звабити туриста на кінну прогулянку. З кіннотником на ім'я Алі Хасан аль Шаралі домовляємося здійснити подорож пустелею верхи, однак тільки після відвідин печерного міста Петри, яке все ж варто оглядати пішки.

Це місто згадується в Старому Заповіті. Тут перетиналися торговельні шляхи купців Месопотамії, Єгипту, Іудеї, Ізраїлю, Сирії. Петра – оаза, де каравани могли перепочити. Можливо, саме тут зробили зупинку й волхви, коли прямували до Віфлеєма, аби вшанувати народження Божого дитятка.

Як називали свою 2000-літню столицю її першобудівники, плем'я набатейців, – наразі невідомо. Греки дали містові ім'я Петра (скеля), араби ж користуються словосполученням «Червона троянда пустелі». Бо потрапити сюди можна лише пройшовши через тріщину, кілометрову завдовжки й двохсотметрову заввишки, в суцільній багряно-червоній скелі. А сам вхід у місто такий вузький – метрів зо два, не більше! – що від-

разу розумієш, чому воно загубилося в темному середньовіччі. Лише 1812 року швейцарський мандрівник Йоган Людвіг Буркхардт повернув світові печерну Петру.

Марна справа описувати тутешні висічені в червоних, брунастих, рожевих і білих скелях палаци, горельєфи, храми й амфітеатри. Це – містичний симбіоз природи й людської творчості. Видовище спантеличує, чіпляє, розбурхує фантазію, щоб потім повертатись у снах. Не вірте, коли кажуть, що то був некрополь, – у місті мертвих не може бути таких кам'яних цистерн для збирання води, таких вигадливих керамічних водогонів. Петра – місто живих. Це стверджують і археологи, бо, попри багаторічні розкопки, жодних людських решток тут не знайшли.

Після чотиригодинної мандрівки захекані, змучені та щасливі повертаємося до входу-виходу. Ми й думати кинули про красеня-бедуїна, однак він досі чатує на нас.

Раніше місцеві бедуїни жили тут-таки в печерах Петри, яку вважають своєю власністю. Та після того, як місто стало чи не найпринаднішим туристичним об'єктом Йорданії, таки перебралися неподалік, у сучасне селище, яке збудували для них милістю короля. Згодилися за умови, що лише вони тут торгуватимуть сувенірами, частуватимуть відвідувачів прохолодними напоями, чаєм або кавою, возитимуть туристів на віслюках, верблюдах та конях.

Наш вершник Алі Хасан аль Шаралі добре володіє англійською, користується мобільним телефоном, на його візитівці – електронна адреса. Але зізнається: як і в давнину, інколи він повертається в пустелю, розбиває серед пісків намет і живе місяць чи два. Лише тепер на його наметі – супутникова тарілка.

Скажу відверто – боязкувата було сидати на його баского коника. Та все ж зважилась. От і стали в пригоді уроки верхової їзди на іподромі. В нагороду мені дісталася давно омріяна троянда пустелі. Що це? Тендітна жовто-рожева квітка-кристал, котра якимось дивом сама собою народжується в пустелях під багатометровим шаром піску. Полювала я на неї в Єгипті, Ізраїлі, Марокко, Іспанії, навіть у Києві по бутиках напитувала – ніде не траплялась. А от Алі десь дістав і подарував. За мою мужність, відвагу і \$10. ■

Так гартувався метал

White. «Срібний дощ уламками від хмар падає з небес на брудний асфальт...»

Або парадокси української важкої сцени

АВТОР: Олександр Євтушенко
ФОТО З АРХІВУ АВТОРА

Хард-н-хеві бум колосальної сили на одній шостій земної кулі трапився ще до того, як Країна Рад врізала дуба, але коли ознаки невиліковного захворювання — не тільки на її обличчі, але й по всьому тілу — було вже не приховати. Паралельно з чаклунами та екстрасенсами, на яких так раптово розбагатів перебудований Горбачовим і ним же прискорений народ, від Сяну до Дону, від Фінської затоки до Берингової протоки

карбувала переможний крок армада новоспечених металістів і хард-рокерів.

Більшість тодішніх важких груп постала з філармонійних ансамблів, що перекваліфікувалися під потреби часу, запропонувавши хліба й видовищ за допіву дозволим капіталістичним зразком. Грати справжній хард чи метал професійно майже ніхто з них не вмів, але це не заважало «знімати під нуль» типові фішки західної рок-сцени. Неминучий розвал Союзу супроводжувався жакливим металевим скреготом і зойками закутих у ланцюги патлатих суб'єктів, які іменували себе «рок-зірками».

КУЗНЯ «ЕДЕМУ», КОНЦЕПЦІЯ «САДУ»

Серед українських гуртів першої «важкої хвилі» найгучніше про себе заявили «Едем», «Перрон», «Ток», «Сад», «Дикий мед», «Кому Вниз»,

«Слід», «Білий загін», «Аптека», «Галактика», «Титанік». Донині, й уже в статусі патріархів, активно працюють лише «Сад» і «Кому Вниз». Останній від хардової естетики відмовився на користь готичної.

Міграція стилів — характерна риса українського року. На відміну від західної сцени, де хард і метал розвивалися послідовно й черпали наслідки з різних джерел, пострадянські музиканти «наздоганяли паротяг», тому освоювали їх паралельно. Зокрема, одночасно заявили про себе типово хардовий «Перрон» і типово металевий «Едем», який згодом наблизився до хард-н-хеві.

Історія «Едему» почалася з київського рок-клубу «Кузня» — після погджувальних комсомольських зібрань і великої «війни нервів» цей майданчик музичної свободи відкрили 1986-го на базі Будинку культури «Большовик». Рокери отримали

свій концертний зал і кілька репетиційних приміщень. У переможній ейфорії не зауважили, що молоді лєнінці контролюватимуть і тексти пісень, і участь або неучасть груп у клубних заходах.

Найбільше за всіх зраділи хлопці з «Едем» — вони вже кілька років шліфували майстерність у вогких жєківських підвалах, звідки їх регулярно виганяли. «Едем» як найкрутіша хєві-метал-банда мав закривати першу концертну акцію «Кузнї». Фанів прибуло втричі більше, ніж уміщав зал. Під час виступу групи ображена частина аудиторії почала бити вікна, аби потрапити досередини.

Вєчїрка ознаменувалася грандіозним скандалом. Водночас то була перша сходїнка до справжньої популярності команди. Рудий, як апельсин, лїдер-гітарист Юрїй Федоритенко, барабанщик екстра-класу Семен Римар, яскравий вокаліст Сергїй Лосик та власник громоподібного басу Віктор Лук'янов інтуїтивно відчували, в чому полягає секрет нестримної енергії та драйву.

«Едем» на той час був чи не єдиною суперфакховою металевою групою на наших теренах. Нєвипадково свої перші концерти в Києві московська «Коррозія метала» зіграла з ним у парі. А в подальшому концертний альянс «Едем — Коррозія» наприкінці 1980-х проїснував років п'ять у межах так званого залїзного маршру, який іноді прокочувався з півночі на південь СРСР. Цї гастролї не були безхмарними, оскільки лїдер російського гурту Сергїй «Паук» Троїцкїй сильно (і це було помітно) нервував через високїй професїйний рівень колег, поряд із якими його дїтище скидалося на льяльковий театр із бутафорськими труною, вурдалаками й скелетами.

І поки «Паук і компанія» компенсували брак якїсної музики страшилками, «Едем» усе глибоше занурювався в лабіринти віртуозної гри, доводячи саунд до досконалості. Над «райським» звучанням працював Богдан Кухарський — саме завдяки йому з'явилися чудові альбоми «Баласт» (1987), «Час безумцїв» (1988) і «Голгофа» (1989). Коли невдовзі Римар із батьками виїхав до США, а Федоритенко до Естонїї, щоби навчатися в католицькїй школі, «Едем» в іншому складі проїснував недовго.

Інакше склалася доля дніпропетровської формації «Сад». Крім авторитету в шанувальників, вона мала

ще й чїтку концепцію розвитку, чим вітчизняні рок-команди можуть похвалитися зрїдка. Її ідєє фіхе у найкращому розумінні стала поезія Тараса Шевченка, в яку лїдер-вокаліст і гітарист групи Сергїй Решетник вклав шал і пристрасть хард-року.

Важко повірити, але «Сад» живе у рок-андєграунді вже чверть столїття, й за плєчима в нього безліч живих виступів. Однак спеціальна сольна програма «Доле, де ти?», презентована 16 березня 2006 року в столичному Будинку офіцерів, має особливе значення і для гурту, і для вітчизняної рок-культури загалом. За словами Решетника, музика до «Кобзаря» писалася поволі, й у якийсь містичний спосіб мелодїї ніби «приходили згори» у вигляді повністю завершених композицій. Це було схоже на благословення. Потужний мелодїйний хард-рок «садівцїв» виявився цілком адекватною музичною формою для поезїй, сповнених колосальної сили драматизму й напруги.

ФЕНОМЕН «ПЕРЛИНИ БІЛЯ МОРЯ»

Одна з найяскравїших сторїнок української важкої сцени — одеський металевий сплеск 1980-их. «Провінція», «Трєш Машина», «Лєди Джейн», «Парниковий ефект», «Кратер» і «Бастион» практикували різні види металу й робили це колоритно, розкуто та видовишно. Винятком на загальному тлі був «Кошкин Дом» — група з харизматичним лїдером Максимом Лаңде, який рухався уповільнено й пластично і мав низький гіпнотичний вокал.

У той період одеськї металїсти давали фору будь-яким гастролєрам. На жаль, відїзд до США лїдера найшановнішого місцевого гурту «Кратер» Сергїя Кїстерова поклав початок розпаду «металевої сім'ї». Одна за одною зникали популярні команди, що в результаті й призвело до занепаду південної рок-школи. Сумно склалася доля фронтмена «Бастиона» Ігоря Данькевича, автора рок-шлягерів у дусї мїського фольклору. Він нагло помер від серцевого нападу в 1990-му. Відтоді щороку відбувається присвячений його пам'яті фестиваль «Пікейнї жилети», на який збираються групи з багатьох мїст.

Одна з них — київський «Перрон». І не варто дивуватися, що хард-формацію запрошують на металеве збїговисько: адепти цих напрямків

Pins. «Ловлю я снї, то мандри мої. Чому ти не поруч зі мною?..»

«ТОЛ». «Ми слїпі йдем за тобою, куди ти нас ведеш?..»

«Мерва». «Де була моя сила, то тепер тільки страх, із думок моїх ніжних бачу крах, тільки крах...»

хоча й не дружать, але в нас навчилися поважати заслуги одне одного та кепкувати з візаві без явних образ. Іронії тут не уникнути, бо кожен вважає своє історичне минуле найправильнішим: хард-музиканти пишаються тим, як вони розвинули блюзову традицію, натомість метал-виконавці вказують на Йоганна Себастьяна Баха або Едварда Гріга як на прямих попередників і пишаються тим, що своєрідно підтримують мислення великих форм. Протистояння народної та аристократичної культур іноді набуває не передбачуваних обрисів.

Але повернімося до «Перрона». Лідер-гітарист і автор репертуару Олександр Потьомкін створив формулу брутално-бруднуватого, «ейсідісіподібного» пролетарського року. Одним із найпопулярніших альбомів 1990 року став диск «Броненосець Потёмкин», що складався майже повністю з пісень про кохання, але у специфічно перронівському розумінні — «Пиво-блюз», «Ложись, мы будем делать любовь», «Я маю жінку», «Расставание на рассвете», «Я ненавижу тебя». Та відтоді як басист Олександр Леусенко виїхав із родиною до Канади, Потьомкін змінив профіль — працював звукорежисером поп-ансамблю «Іграшки», а нині він са-

ундпродюсер співачки Ірини Шинкарук.

Фантастично починала одна з найцікавіших формацій середини 1980-х «Галактика», в першому складі якої левова частка музикантів була родом з Одеси. Її на руїнах філармонійного ВІА «Красные маки» створили Всеволод Титаренко, Сергій Хмельов і В'ячеслав Сінчук. Записавши революційно-металевий, як на ті

На відміну від західної сцени, де хард і метал розвивалися послідовно, українські музиканти «наздогоняли паротяг», тому освоювали ці напрямки паралельно

роки, альбом «Лазарет», гурт почав підкорювати палаци спорту й стадіони. Триумфальна хода команди в її «золотому» складі завершилася виходом у 1989-му двох дисків на фірмі «Мелодія», перетворенням «Галактики» на «Красную площадь» і від'їздом до Штатів співака Слави Сінчука. Там він не без успіху працює в групі Red rage.

СТОЛИЧНА СОЛЯНКА

Після металевої істерії 1980-х різкий спад інтересу до важкої музики у

1990-х нагадував холодний душ. Ейфорія змінилася на містечкове сектантство, коли, аби вижити, групи мали вигадувати якісь нові фокуси, рухаючись у фарватері актуальних західних трендів. Наприклад, на схрещення хіп-хопу з металом Україна відреагувала появою Daz Machine і «Де Шифер». Серед команд, які вдавали, що грають екстремальний death, brutal або black-metal, вирізнялися Innercell та Infected. З андеграунду майже вибилися в оверграунд і більш-менш регулярно випускають релізи й тішать фанів концертами UnErase й Flying. Коли почав зростати в ціні симфо-метал, у Києві пішли вгору ставки таких гуртів, як Inferno й Те Deum, котрі мали натхнення до пишних і пафосних аранжувань.

Будучи байстрюком телевізійних і радіоефірів, якісний альтернативний метал демонструє «Армада», щоразу пропонуючи все більш «заморожену» суміш індастріелу, психоделіки та металу. У 2000-му хлопці випустили альбом «5 + 5» і просто шаманське відео на пісню «Кока-Лока». Зроблений за два роки диск «Ніжність» зафіксував усі особливості саунду цієї неординарної команди. До речі, саундпродюсером плати виступив Олег «Білий» Шевченко, а це одразу піднесло рейтинг альбому. Свою роль зіграв і сюрреалістичний кліп на пісню «Ненавиджу весну», знятий Віктором Придуваловим. А нинішнє музичне обличчя групи — суміш хіп-хопу, фанку й металу.

Розпускаючи свою групу «Білий загін», яка в рідному Львові мала

майже зоряний статус, лідер команди Олег Шевченко й гадки не мав, що через десять років збере її знову — цього разу в столиці й гратиме модернізоване хард-н-хеви, але в новому образі та з новим барабанщиком Владом

Хмарським. Перед тим Олег працював концертним звукорежисером і директором «ВВ», а згодом збудував на околицях Києва власну студію. Відновлену групу, як і студію, назвали White, а колообіг музикантів у природі підтвердив найсвіжіший хіт команди «Байкер Січ» — у відео до нього одну з байкерських ролей виконав Олег Скрипка.

Свого часу в «Промзоні», київському клубі поблизу метро «Більшовик», відбувався представницький форум вітчизняної метал-сцени

CoreFest. Пам'ятаю, як присутніх вразила авангардно-альтернативна команда Mental Demise — такого дрімучо-язичницького самобутнього звуку фани ще не чули. Колеги з харківської формації Conquest, котрі грали цілком комерційний пауерспід-метал, дуже подібний до Helloween, пізніше розповіли, що в їхньому місті є ще крутіша язичницько-металева банда. І її варто послухати.

ХАРКІВ ЯЗИЧНИЦЬКИЙ

Чутки про те, що в нашій першій столиці працює світового рівня блек-металева формація, диски якої видають найбільші метал-лейбли Європи та США, циркулювали з середини 1990-х. Дивно, але живцем ніхто з прихильників харківський феномен не бачив, а лише чув і підтверджує — рівень таки світовий. До кінця 1990-х металева тусовка вже обожнювала симфо-блек-метал гурт Nokturnal Mortum, в музиці якого наскрізним був український мелос.

Те, що учасники групи з християнством не хочуть мати нічого спільного, було видно з першого погляду на їхній логотип. Та й у своїх інтерв'ю саморобним «фензінам» лідер команди на прізвисько Князь, який дещо нагадує фронтмена «Кому Вниз» Андрія Середу, якби в того були борода й волосся, детально розтлумачує, що він язичник свідомий, тобто — ідейний.

Чути це і в музиці. Справді, Nokturnal Mortum підтримує ділові контакти з відомими західними лейблами, мало й рідко видає свій матеріал удома, натомість створив фестивалі язичницької субкультури «Коловрат». З-поміж аудіореалізів найбільше виділяються Lunar Poetry (1996), «Нехристь» (2000) і «Світогляд» (2004). Окремі треки вражають первісною енергією, особливо чіпляють композиції «Небесне срібло Перуна», «Карпатська містерія», «Варварські мрії», «Сльози язичника», «Крук». Між іншим, є в команди й суто патріотичні композиції — «Україна» та «Слава героям». За словами лідера цієї нетривіальної капели, гурт видає свої альбоми на Заході лише тому, що сподівається колись засяяти тамтешні землі «зерном святого українського язичництва».

ГРА ЗА ПРАВИЛАМИ

Чи не найбільшим захисником неформатної української музики на

«АННА». «Притаїлась у душі брудна потвора. Дуже бридка, без кісток і зовсім хвора...»

разі є Влад Ляшенко, який 2004 року став виконавчим директором української філії Міжнародного фестивалю The Global Battle Of The Bands. До фіналу відбіркового туру тоді вийшов київський «Оркестр Янки Козир», голос і сценічна драматургія якого вразила журі й публіку. За кілька років контактів із багатьма нашими музикантами Влад склав для себе правдиву картину стану, якості та перспектив музичного андеграунду. Водночас працював арт-директором столичного клубу «Бінго», безупинно влаштувавши розмаїті, але завжди концептуальні концертні програми. Паралельно займався продюсуванням двох, на його думку, найбільш перспективних альтернативно-металевих команд «ТОЛ» та «АННА».

А два роки тому нарешті втілив давню мрію — відкрив видавничий лейбл «Інша Музика», аби довести (передусім собі), що некомерційна творчість може бути конкурентоспроможною. І це попри майже повну відсутність мас-медіа, які б підтримували альтернативні напрямки. Нині видано 20 релізів, частина яких розійшлася під час тривалого «Карма.Треш.Туру» львівської «АННИ», яку охоче запрошують виступати в різних містах країни, а її дебютник «Карма-

треш» став третім у каталозі «Іншої Музики».

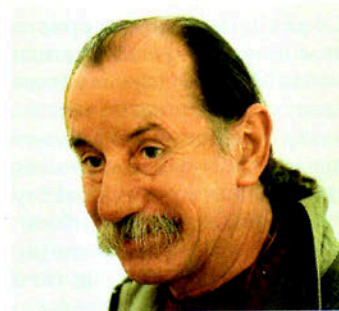
До речі: «АННА», «Мерва», «Карна» й Pins у різні роки були за крок до перемоги в конкурсі, аби завітати в фіналі The Global Battle Of The Bands і принагідно позмагатися за головний приз — \$100 тис. Потрапивши до п'ятірки фіналістів, вони й запам'яталися краще за інших: «АННА» — потужним емоційним драйвом, «Мерва» й «Карна» — добірним альтернативним ню-металом, Pins — психоделічним орієнтально-загадковим шармом. Але поїздки до Лондона здобув «ТОЛ» і там виборов четверте місце з-поміж 50-ти груп зі всього світу. Цікавий нюанс: харизматичний лідер-вокаліст формації на ім'я Prozogow паралельно грає на барабанах у команді DollHeads, яка нещодавно видала перший диск, а гітарист «ТОЛ'у» Сергій Любинський, відомий також як управний саундпродюсер Knob, створив просто фантастичний за звуком і концепцією дует зі співачкою Seine. Нещодавно тандем вийшов на люди з дебютником «Пальне», який, на мою думку, претендує на звання найкращого релізу поточного року. ■

Р. С. Наступна публікація Тижня буде присвячена українському фолк-року та етно-ф'южну

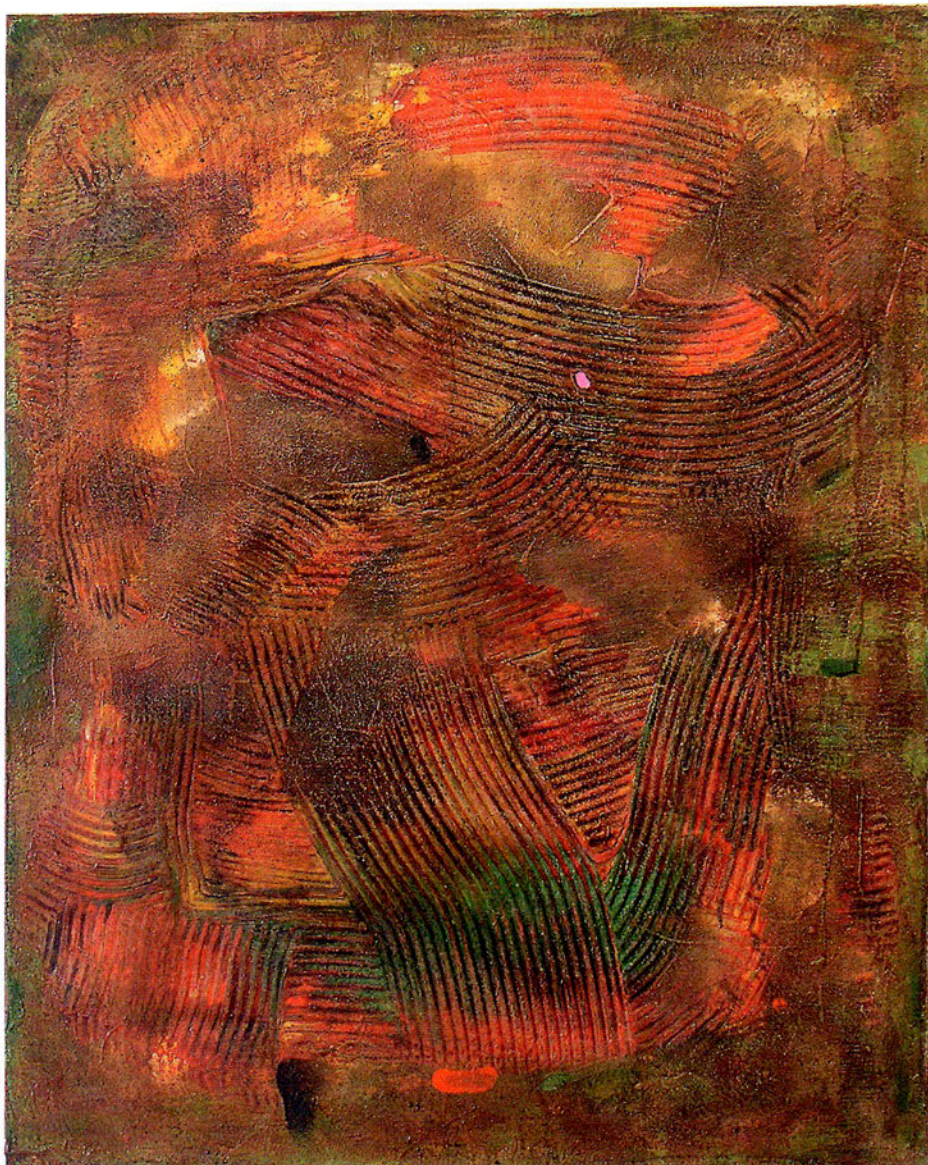
Шовкові відбитки

Живопис – не завжди тільки нашарування фарби на полотні, іноді він стає палімпсестом образів і смислів

АВТОР: Мар'яна Прут

ВАЛЕРІЙ ШКАРУПА
реставратор часу

«Рожева перлина», полотно, левкас, акрил

Творіння Валерія Шкарупи (складна мішана техніка – левкас, полотно, олія, акрил тощо) справляють дивовижне враження – природа справжніх матеріалів перетворюється на повну свою протилежність. Переливчастий абстрактний живопис на грубом полотні раптом представляється глядачеві вишуканим батиком або витертою тибетською танка, ба навіть плащаницею з прозорими відбитками чи то сліз, чи то квітів, чи то облич. І все це ніби проступає з глибин картини так, наче митець не малював, а навпаки, прошкрябував поверхню, обережно знімав шар за шаром зайвий леп, щоб нарешті з'явився першообраз. Недарма Шкарупа працював художником-реставратором і рисувальником в археологічних експедиціях. Пристрасть шукача правдивих імен, речей і лків минулого надихає й на створення власного «прасучасного» мистецького світу. Художник переосмислює споконвічні духовні пошуки людини, свідчення чого закарбовані на стінах неолітичних печер і почорнілих іконах. І пошук цей здійснюється напрочуд обережно, щоб не переривати ланцюга досвіду і вже знайдених попередниками істин. Тому, напевне, акрил вимальовує контури прадавніх символів, а з-під бронзової патини проступає золоте призабутих скарбів. Шкарупа спромігся реставрувати час, відтворюючи його сліди. Цікаво, а що знайдуть прийдешні шукачі смислів, реставруючи вже роботи самого майстра? ■

ПОГЛЯД

Свірж, який ми втратили

Найамбітніший фестивальний проект країни завчасно завершився фінансовим скандалом

АВТОР: Інна Завгородня

Я їхала на другий день фестивалю «Свірж» автобусом Київ – Неаполь через Львів. Як і інші працюючі, могла дозволити собі пофестивалити лише на вихідних. Коли десь по восьмій годині подорожі, спізнюючись години на півтори, автобус зупинився посеред Львова через те, що в ньому закінчилася солярка, один із пасажирів кинув: «Нічого дивного, це ж Україна». Хтось, хто саме їхав із цієї країни до іншої, певно, отримав для цього ще один аргумент.

А що і справді дивного в тому, що організатори фестивалю «Свірж», діючи за принципом пан або пропав, власне кажучи, пропали? Чи то пак «попали»? Понад сотня звернень до міліції, майже мільйонний борг технічним службам фестивалю, загроза судових позовів і знищена репутація. Ось що чекає на того, хто матиме аж такі добрі наміри і наважиться на ризик самоокупності без спонсорської фінансової подушки.

А задум, і це підкресливали у розмові з **Тижнем** навіть продюсери-конкуренти, справді був безпрецедентний. Починаючи з вдало обраної для такого дійства мальовничої місцевості й закінчуючи різноманітною програмою, що містила численні цікавинки і знахідки. На трьох фестивальных сценах мало відбулося понад 60 концертів, не рахуючи танцювальної, літературної, духовної сцен та нічних виступів театру пластичних мистецтв, – такого Україна ще не знала. Не знали ми і подібного краху очікувань.

Фестиваль – це не лише культурне дійство, це ще й біоуралети, організація торгівлі і нічлігів. Це рутинна робота, для виконання якої потрібні професіонали, з якими Свіржу не пощастило. Богдан Дзюнько, співзасновник компанії

«ArtMax engineering», відповідальної за технічне забезпечення фестивалю, так пояснив причини провалу: «Захід організувала непрофесійна фірма дуже молодих людей, середній вік яких – 20 років». Визнати це гірко, але пігулка сприятиме подорослішанню. Не знаю, чи було соромно організаторам, але всім іншим – так, особливо пояснювати численним іноземним гостям, що діється, в очікуванні надто вже передбачуваного висновок: нічого дивного, це Україна.

Треба було бачити, з якою впертістю заступник директора Свірзького замку обороняв пам'ятку від туристської «навали»

Взагалі, кожен сам робить вибір і вирішує, на якій зупинці йому вийти – у Львові чи вже в Неаполі. Я обрала Львів, бо мені у цій, саме такій, країні жити цікаво. Можливо, така молода й інфантильна, вона просто мені імponує, хоч у цій країні не можна бути впевненим у тому, коли і куди прийдеш, виїхавши рейсовим автобусом. Це країна авантюристів, а Свірж – одна з найбільших авантур останнього часу.

Тиждень, що долучився до авантури і забезпечував їй інформаційну підтримку, зобов'язується відстежувати ситуацію з поверненням коштів за квитки, від якого організатори все ще не відмовляються, приймаючи заявки на адресу svirzh@gmail.com.

Загалом фестиваль все-таки протривав три дні, хоч і без фінального концерту. Учасники ходили повз відділене парканом озеро, приватну власність місцевого князька, порушивши яку, напевно, ризик-

нули б життям. Купалися в іншому озері, тимчасово нічому, але з вічною табличкою «Купатися суворо заборонено». Мали нагоду побачити, в якому жалюгідному стані перебуває замок у селі Свірж, для реставрації якого фестиваль-банкрут начебто збирав гроші, й навіть намагалися взяти його приступом. Треба було бачити, з якою впертістю заступник директора замку обороняв пам'ятку від туристської «навали», ведучи словесні перепалки через загразоване віконце. Ані прохання, ані погрози, ані дзвінки з адміністрації, ані два телеканали, яких туристи погрожували запросити, не викликали в нього душевного трепету. Простіше кажучи, він нікого не боявся і нічого не хотів, окрім як утримати

ворота замку зачиненими. «Відчиніть, бо після такого до вас і так більше ніхто не приїде», – використовували свій останній аргумент туристи. Одна жінка змінила тон із ворожого на лагідний і попросила чоловіка бодай пофотографувати замок на просунутий через ґратки апарат. Хоч як не дивно, він погодився і за кілька хвилин «штурмувальники» по черзі подивилися крихітні зображення занедбаного внутрішнього дворика.

Дівчата, які стояли неподалік від мене під час останнього, вже «безплатного» для виконавців, концерту, запрошували на новий захід: «Ми організуємо фестиваль у Запоріжжі. Хедлайнер – Іггі Поп, вартість квитків – €500, не бажаєте придбати?» Тим часом молдовани зі «Здобші Здуб» кидали в публіку запальні ритми і меседжі: «Все зло у світі через гроші й нафту». А безплатна робота, як вам відомо, сприяє духовному очищенню.

DVD

Заповітне кохання

Сюжет психологічної драми «На дев'ятому небі» Андреаса Дрезена можна затиснути у трикутник (звісно, зі сталим епітетом «любовний»). Героїня фільму Інге розривається між двома чоловіками: з одним вона одружена, з іншим ледве знайома. Ця фабула — незламний композиційний хребет більшості мелодрам, однак німецька стрічка містить нюанс, який одразу розвіює сумніви щодо банальності теми. Річ у тім, що головні дійові особи стрічки — літні люди. Їхні стосунки у фільмі за температурою не поступаються підлітковим пристрастям, а «любов на пенсії» зовсім не тхне нафтаїном. «На дев'ятому небі» розпочинається сексуальною сценою між шістдесятирічною Інге та її коханцем Карлом (йому майже вісімдесят). Інтим знято без

ретуші: камера безжально фіксує фізичні вади пари, їхні неповороткі рухи і мляві доторки. Підкреслена реалістичність спершу викликає відчуття ніяковості. Але ось картинка змінюється: на крупних планах видно спокійні обличчя — очі старих переконують, що вони ще хочуть і вміють любити.

Зазвичай літнім людям відведено грати в кіно ролі розсудливих і безстатевих осіб, які мають забути про насолоду життя. Ан-

дреас Дрезен вважає таку традицію ганебною. «Я намагався розповісти історію так, неначе її герої були молодими», — пояснює свої мотиви режисер-реформатор. Якщо врахувати, що він зробив це у мінімалістичний спосіб, за відсутності повноцінного саундтрека, виразних діалогів (перші півгодини фільму майже мовчазні) та видовищного відеоряду, можна вважати, що експеримент був вдалим. А на тлі стрімкого старіння населення Європи ще й актуальним.

На дев'ятому небі. — Артхаустрафік, 2009

Наталія Петринська

CD+DVD

Помножити на два

Порівняно молода хмельницька формація «Мотор'ролла» дочекалася своєї першої збірки «Найкращого», а це дводисковий комплект, що складається з вибраних кліпів на DVD та аудіодиску. Граючи жвавий рок-мейнстрим, гурт зажив репутації стабільного колективу, який щосезону незмінно викидає на медіа-ринку дватри радіохіти й регулярно тішить фанів живими концертами. Секрет попиту на музику «Мотор'ролли» — грамотне дозування складових, де є фірмовий глем-роковий драйв, відвертість, іронія не без самоіронії та здоровий позитив. Наявність того, що називають «активною громадянською позицією», група не раз доводила під час турів («Не будь байдужим!», організованих для захисту й підтримки української мови поміж молоді).

Майже всі треки The Best Of... — це пісні-номінанти національних хіт-

парадів у період з 1996 по 2008 рік. Добре знаючи матеріал з дотепер виданих альбомів «Забави патріотів», «Тиск», «Що кому не ясно?» та «Кольорові сні», я зробив би іншу компіляцію з наголосом на жорсткіший нонконформізм, що домінував у творчості команди наприкінці 1990-х. Власне, тоді «Мотор'ролла» належала до альтернативної субкультури, а її тексти свідчили про болісні пошуки сенсу буття. Добре, що хоч «Революція», «Забави патріотів», «Моя голова — не мікросхема» у збірці присутні. Матеріал 2000-х («Восьмий колір», «Моя вода», «Полум'я») — пісні надзвичайно мелодійні та ліричні, відповідно мають підтримку ширшої аудиторії. Гостросоціальні треки з ліричними контрастують, хоча й становлять дві

сторони одного і того самого нетривіального явища під назвою «Мотор'ролла».

Мотор'ролла. The Best Of... — Moon records, 2009

Олександр Євтушенко

НАЙКРАЩІ СТРІЧКИ ПРО ЛІТНІХ ЗАКОХАНИХ

«Мости округу Медісон» (США, 1995).

вік якого наближається до пенсійного рубікону.

Сентиментальна мелодрама Клінта Іствуда вичавить сльозу в будь-якої домогосподарки. У стрічці йдеться про спалах пристрасті між немолодою затурканою мешканкою провінційного містечка та фотографом-мандрівником,

«Водка Лимон» (Франція – Італія – Швейцарія – Вірменія, 2003).

Режисер Хінер Салім зняв трагікомічну стрічку в душі поетичного кіно Еміра Кустуриці про незламний потяг до життя, який уособлює вірменський старий, що біля могили дружини знайомиться із симпатичною вдовицею свого віку.

«Любов за правилами та без» (США, 2003).

сцький дует Джека Ніколсона та Дайан Кітон.

Комедійна мелодрама Ненсі Майєрс про літнього ловеласа, який вважає жінку свого віку «відпрацьованим матеріалом», доки не закохується у п'ятдесятирічну жінку — матір своєї молодой пасії. Цей нехитрий сюжет повністю «витагнув» актор-

«Щоденник пам'яті» (США, 2004).

Романтична мелодрама Ніка Кассаветіса — класичний приклад зворушливого кіно про вічну любов, історію якої старий чоловік розповідає своїй дружині в лікарні, щоб до неї повернулася втрачена через вік і хворобу Альцгеймера пам'ять.

«Далеко від неї» (Канада, 2006).

ється новий етап існування.

У любовній драмі Сарі Поллі, відзначеній 2008 року Золотим глобусом, йдеться про подружжя з Онтаріо, яке щасливо живе разом понад 40 років, однак коли хвора дружина знаходить у лікарні іншого чоловіка, в «міцній» родині почина-

«Чотири пори кохання» (Росія, 2008).

затертих часом стосунків.

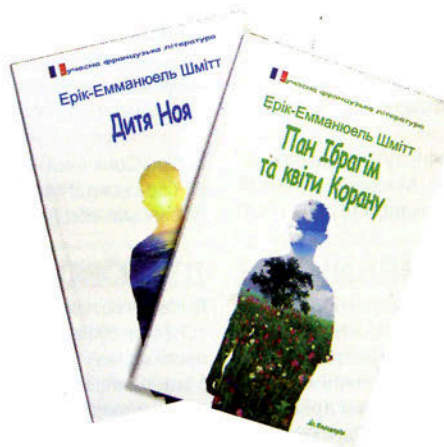
«У кожного своя любов», — повідомляє слоган стрічки Сергея Мокріцького, створеної у формі альманаху з чотирьох історій, де одну новелу присвячено немолодій парі, яка проводить ревізію старих фотографій і

КНИЖКА

Діти письменника Шмітта

Ерік-Емманюель Шмітт — людина різнобічних інтересів з найвищим коефіцієнтом корисної дії. Хотів стати композитором і передумав? Нехай, але тепер він працює з оперними лібрето і як піаніст записує диски, які згодом використовуються у постановках за його п'єсами. Викладав філософію, хоча прагнув літературного визнання? Будь ласка, в основу своєї драматургії письменник поклав сократичний діалог, коли до суті речей добираються завдяки пінг-понгу: запитання — відповідь, запитання — відповідь.

Публікацією книжок «Пан Ібрагім та квіти Корану» й «Дитя Ноя» видавництво «Кальварія» завершило роботу над перекладом прозаїчного «Циклу Незримого» (2006 року вийшла друком перша частина трилогії «Оскар і Рожева Пані»), де головні ролі делеговано дітям і підліткам, які опинилися в кри-

тичних ситуаціях. Приречений недугою Оскар розважається в лікарні складанням листів до Бога, поки безіменна медсестра не пропонує гру: кожен із десяти днів, які йому лишилися, вважати за десятиліття. Малий із за-

хватом віддається фантазії, а його наставниця попутно викладає йому основи християнства. Каркас усіх повістей практично однаковий: світ — суцільна стіна, яку намагаються пробити смертельно хворий Оскар, покинутий батьками Мойсей («Пан Ібрагім...») і розшукуваний нацистами Жозеф («Дитя Ноя»). На їхньому шляху завжди трапляється небайдужа особа, яка подає руку допомоги. Самого ж автора рятує від закидів у дитячій безпосередності гумор, фонтануюча уява й почуття міри. Без останньої складової ці тексти ризикували б перетворитися на сентиментальну жуйку.

Ерік-Емманюель Шмітт. Пан Ібрагім та квіти Корану. Дитя Ноя. — Л.: Кальварія, 2009

Галина Іваненко

ВИСТАВКА

МІКС

ФЕСТИВАЛЬ

ЛІТЕРАТУРА

ЗЛОВИТИ СВІТЛО

ФОТОГРАФІЯ Одесит Іван Цюпка з тих художників, які, опанувавши професію, вирішили жанрово й тематично себе не обмежувати. Він вправляє в живописі, фотографії, відеоарті й успішно працює як автор ідей і режисер з кліпами Каті Чілі, Гайтани, Джанго, «С.К.А.Й.» і DJ Move. Проект «Ігри світла» демонструє його фотографічний the best з 1996-го й дотепер. А дібрані для виставки роботи цілком відповідають її назві: сонячний промінь, відсвіт на воді, миготіння ліхтарів, вогні нічних доріг і глянець мокрого асфальту — тільки блискуче й красиве привертає увагу митця. «У момент зйомки... я майже ніколи не замислювався, навіщо це роблю і яка в мене «багатогранна концепція», — каже Цюпка. — Я просто бачив щось гарне і встигав натиснути кнопку фотоапарата, доки чарівність не зникла».

До 31 серпня
Галерея Brucie Collections
(Київ, вул. Артема, 55б)

УДОСКОНАЛЕННЯ

Невтомний Адам Нанкервіс з галереї на Андріївському узвозі переніс ідею «бездомного» тимчасового музею до «Мистецького Арсеналу», де відкриється експозиція «Гніздо альбатроса». Збірну солянку творинь не тільки українських художників куратор обіцяє постійно поповнювати роботами, доводячи виставку до досконалості.

11 – 27 серпня
Галерея «Мистецький Арсенал»
(Київ, вул. І. Мазепа, 28)

МІЖ СВІТАМИ

ІМПРЕЗА Близько 100 робіт художників і фотографів, понад 50 авторських стрічок, ді-джей-сети до світланку, виступи провідних рок-гуртів — такий принагідний калейдоскоп обіцяє Міжнародний фестиваль сучасного мистецтва «Сусідній Світ 2009». Організатори запевняють, що його програма цього року буде значно видовищнішою за попередні, оскільки кількість охочих відвідати дійство зростає разом із самим фестивалем. Відтак у складі учасників побільшало і хедлайнерів. Україну представлятимуть дніпропетровські експериментатори-мінімалісти «... і Друг Мой Грузовик», київська індіформація Singleton і криворізький Mamanet, який нещодавно визнали «найкращою новою групою» на Санкт-Петербурзькому фестивалі «Стереолого». Російські колективи не менш знані: «Елізіум», «Торба на Круче», Ілья Чьорт із рок-гурту «Пилот» і Александр Лаертський.

14 – 16 серпня
База відпочинку «Казантип»
(АР Крим, с. Мисове,
вул. Центральна, 117)

ВІД МАЛЕВИЧА

Супрематизм і музичний проєкт Supremus — одного поля ягоди. Довести істинність цього порівняння інтенсивним саундом з використанням простих музичних фігур на практиці взялися дніпропетровські гурти «Пересадочная станція», Jungleman, Silent Orchestra, Submatukana та київський Supremus.

9 серпня, 19.00
Клуб MasterShmidt (Дніпропетровськ, вул. Шмідта, 14)

СЛАВА ГЕРОЯМ!

ПРОСТО НЕБА Популяризувати українську національну ідею, прищеплюючи молоді здоровий патріотизм і прославляючи героїв, які воювали за незалежність країни, — таку місію взяв на себе фестиваль «Бандерштат». Гості фесту зустрічатимуться з ветеранами УПА, ознайомляться з доробком луцького молодіжного театру «Гармидер», відвідають літературний вечір і нічний кіносеанс стрічок повстанської тематики, матимуть змогу придбати етнічний одяг у містечку майстрів. Пропагують рідну мову та вітчизняну музичну культуру рок-гурти різного стилістичного спрямування. 8 серпня на сцену вийдуть «Брем Стокер», «Ролік'с», «Кебана», «Злам», «Пост-Сенс», «В.О.Д.А.», «Інші». Завершуватимуть свято «Хмародери», «Спалені вітрила», «Фіолет», «Мій Батько П'є», «Веремій», «Серцевий Напад» і «Тартак».

8 – 9 серпня
Табір «Сонячний»
(с. Гаразджа, Луцький р-н,
Волинська обл.)

ДУХ СВОБОДИ

Відтворять на фестивалі «Отроків 2009», згадуючи самопроголошену у XVIII столітті Миньковецьку державу. Поновити історичну пам'ять допомогатимуть екскурсії та майстер-класи народної творчості. За сучасність відповідатимуть формации SKOR Band, Dark Patrick, Thelen(ь), «Місто Казкових Мрій», «Теорія Гвалту».

14 – 16 серпня
с. Отроків, Новоушицький р-н,
Хмельницька обл.

ВІРШОСПІВИ

ФЕСТИВАЛЬ Літературна група «Максимум» (Максим Кабір та Ольга Хвостова) другий рік поспіль доводить, що у Кривому Розі живуть поети й музиканти, а не лише шахтарі та металурги. Поетичний фестиваль «Руді тексти 2009» засвідчує, що поєднати «фізику й лірику» індустріального міста цілком можливо. Програма дійства еkleктична: крім традиційних поетичних зустрічей (8 серпня о 15.30), відбуватимуться літературно-музичні читання за участю колективів «Кафедра зеленої музики» (акустичний рок) та «Лабораторія № 9» (авангард-джаз) (8-ме о 19.00). Тим, хто любить атмосферу змагання, варто потрапити на поетичний слем (9 серпня о 10.00) і нагородження переможців конкурсу «Народжені в Кривому Розі» (9-те о 12.30). А якщо хтось тяжіє до містичних екзерсисів, йому пряма дорога на віршоспіритуальний сеанс (9-те об 11.30).

8 – 9 серпня
Парк імені газети «Правда»
(Кривий Ріг, човнова станція)

РІЗНОСЛІВ'Я

Літературна сцена «Бандерштату» — це «маса патріотичної, непересічної, різної, грізної, щирої поезії». Її розмаїття забезпечать луцьке літературне угруповання «Лесин Кадуб», творче екстремістське об'єднання «Пліта» з Острога, київська гутірка поетів «Севама» та поет і перекладач Стронговський.

8 – 9 серпня, 16.00
Табір «Сонячний» (с. Гаразджа,
Луцький р-н, Волинська обл.)

РОК

КІНО

ДЖАЗ

КАЛЕНДАР ТИЖНЯ

«ВЕРТЕП»

Презентація альбому «Віршоспіви», всі композиції якого написані на слова сучасних українських поетів.
7 серпня, 20.00. Кафе «Гоголь у моря» (Одеса, Друга набережна, 26)

ESTHETIC EDUCATION

До п'ятиріччя гурту концерт у live-форматі.
8 серпня, 21.00. UA Beach Club (Київ, Гідропарк, Молодіжний пляж)

СЕЙШ

Рок-вечірка за участю молодих гуртів The Space Cakes (dance rock), Julia Sleeps At The Kitchen (indie pop, psycho folk) і Crocodiles In Tights (experimental electronic)
8 серпня, 21.00. Клуб «Хмельна Бочка» (Київ, вул. Б. Хмельницького, 36-1)

GOOD SUMMER NIGHT

Вечірка київських ді-джеїв, які грають хіп-брейк-фанк і надихаються кубинською розкутістю.
8 серпня, 23.00. Cuba Open Air (Київ, Труханів острів, праворуч мосту)

POST EVENING

До збірної рок-ваговиків увійшли українські формації Nice Wings, Icarus! (інструментальний пост-рок), Uprising Fomalhaut і My Dear Johnny. My Dear Friend (пост-метал) та Easymuffin Midnight Melodies Collective (електро-джаз).
9 серпня, 19.00. Клуб «Чеширський кіт» (Київ, вул. Скляренка, 9)

«МІЙ ПЕРШИЙ ДРУГ...»

Вистава московського театру «Монплезір», створена за мотивами спогадів Івана Пуцціна про свого ліцейського товариша Александра Пушкіна.
11 серпня, 20.00. Майстерня театрального мистецтва «Сузір'я» (Київ, вул. Ярославів Вал, 146)

«КОЛЬОРИ МАНДРІВ»

Серія пастелей Юрія Камишного – художній підсумок подорожей країнами Центральної Америки, Індією, Шрі-Ланкою та Андаманськими островами.
До 20 серпня. Будинок-музей Миколи Реріха (Одеса, вул. В. Арнаутська, 47)

«ЕКРАНИ»

У серії цифрових принтів Мирослав Кульчицький досліджує соціокультурні феномени та актуальні образи реальності.
До 30 серпня. Галерея Yatlo (Одеса, вул. Ніжинська, 50)

БЕЗ ЖАРТІВ

КОНЦЕРТ Німецький гурт Reason to Care – приклад вдалого поєднання хардкору нової емо-хвилі та старої важкої сцени. Гостросоціальні тексти команди здебільшого торкаються проблем сучасного суспільства. Музика теж не проста: похмура, мелодійна, з окресленим тяжінням до пафосно-епічного звучання. Чеський колектив The Black Reporter солідарний із сусідами: хардкор – жанр серйозний, тому завдяки йому хлопці приживляють підліткам вічні цінності, а не просто тішать їх постмодерними музичними вихлясами. Same Old Story з Польщі у месіанство поки що не бавиться, хоча й сповідує стрейтейдж і грає хардкор-панк у дузі гуртів Count Me Out, Atari та Turning Point. Київські музиканти з формації Hell FM теж мають поважне надзавдання – оскільки вони вважаються єдиною скакорн-командою України, популяризацію цього жанру покладено на їхні плечі.
7 серпня, 19.00
 Клуб «Квартал» (Київ, вул. Порика, 13а)

МОЛОДЬ

Сформований учасниками хардкор-проектів Trial і Champion американський гурт Wait in Wain відрізняється від колеґ оптимістичними текстами. Їхні земляки і побратими Outrage відомі менше, однак уже заслужили звання перспективного колективу. А українські адепти хардкору Remorse та Gorgona до цього статусу жваво наближаються.
9 серпня, 18.00
 Клуб «Сокіл» (Київ, вул. Березанська, 4)

НАЙКРАЩЕ

КОРОТКИЙ МЕТР «Ніч короткометражного кіно» зби́рала золоту колекцію зразків жанру з різних країн світу. Програма складається з понад 30 фестивальних шедеврів, обмежених хронометражем. Сінефільська ніч розпочнеться добіркою Future Shorts The Best, до якої ввійшли найцікавіші роботи останніх років від європейських та американських авторів. Зокрема, «Борідка» – французька варіація на тему сімейних стосунків, де головну роль зіграв Венсан Кассель; фільм «Життя однієї собаки» (США) – своєрідний погляд на тему свободи; шведське документальне кіно про втрату цноти «Перший раз не повториться». Друга частина безсонного проєкту – романтичні короткометражки «Магічний Париж», просякнуті атмосферою кохання, звуками шансону і запахами свіжих круасанів. А завершить «Ніч...» збірка «Лондон, я люблю тебе» – режисерські реверанси у бік британської столиці.
14 серпня
 Кінотеатр «Родина» (Одеса, вул. Мечникова, 104)

ПРИСТРАСНО

«Розірвані обійми» – четверта робота Педро Альмодовара та Пенелопи Крус, що вкотре підтверджує талановитість дуєту. Рука маєстро впізнається одразу: жагучі пристрасті, сумна іронія та карнавальна картинка. У центрі фільму – історія успішного режисера, однак не вірте своїм очам: Альмодовар знову жартує, тепер із власної творчості.
3 6 серпня
 Кінотеатр «Київ» (Київ, вул. В. Васильківська, 19)

ЗВУКИ РЕТРО

ІМПРОВІЗАЦІЯ Концерт квартету Володимира Лихошви і розпалі джазового затишся – щось справді примне та переконаливе. Адаже саме ці музиканти, знаючи один одного як свої п'ять пальців, можуть зібрати весь запас творчого натхнення і дозволити собі розкіш слухової та душевної концентрації у потрібному місці й у потрібний час. Гітарист Володимир Лихошва давно вважається спеціалістом зі створення шедеврів у процесі live-музикування. Чутливий клавішник Родіон Іванов і міцна ритм-секція з контрабасиста Сергія Макарова та ударника Олександра Лебеденка внесуть у цей процес свої неповторні ноти. Концерт загалом налаштує слухачів на заспокойливу плінність гітарного ретро, бурхливе розмаїття латиноамериканських ритмів і запаморочливі хвилі джазового мейнстріму. Одним словом, американські гірки та індійська нірвана у стінах одного київського клубу.
11 серпня, 21.00
 Арт-клуб «44» (Київ, вул. Хрещатик, 44)

ДИКСИЛЕНД

Диксиленд «Хрещатик» належить до нечисленної когорти столичних джазових колективів, під гру яких зовсім не гріх провести вечір. Особливо коли цей вечір проходить у «Диксиленді» – своєрідному джаз-клубі, де до останнього клієнта правлять бал європейська гармонія, американська мелодія та африканські ритми.
7 серпня, 20.00
 Ресторан «Диксиленд» (Київ, вул. Кирило-Мефодіївська, 14/2)

КРАЇНА УСМІШОК

Таїланд — буддйська країна, тож набурмосеного тайця можна побачити дуже рідко. Майже всюди вас оточують щирі, усмінені люди. Але мені здається, є ще одна причина того, чому Таїланд називають «країною усмішок». Це мовний бар'єр. Незважаючи на те, що країна буквально наповнена туристами, на диво небагато тайців володіють «лінгва франка» сучасного світу — англійською. І навіть у туристичних містах у крамницях можна часто зустріти продавця, який не знає жодного англійського слова. Що робить у такому випадку тасць? Він просто усміхається. А туристові доводиться шукати місце, де його зрозуміють. ■

▲
**ДМИТРО
ГУБЕНКО**

▲
**АНДРІЙ
ЕРМОЛЕНКО**

ЕКЗАМЕН

Почув, напевне відчув чийсь подох поруч, і зрозумів: чоловічий світ — дебільний! світ гельмінтів та лахудр! Дихати... відчувати поруч жінку так просто, і так складно. Ми дебіли та, типу, завойовники!!! Реалії перетворюються в дефініції, чоловіки перетворюються на членестоногих, а лишається лише запах, яким просякло простирадло. Я перестав себе відчувати ендеміком — відчув себе просто запахом. Навіть доторк має свій запах та смак, ВІН ВИКАРБОВУЄТЬСЯ В ТВОЙ ПАМ'ЯТИ асоціативним рядом, немов іспити в школі, що пов'язані з запахом бузку та з його терпким смаком. Що сказав би Фройд, дивлячись на те, що я написав: жінка — екзамен... але ти його складаєш лише тоді, коли... А от саме «коли» і немає — цей іспит я складаю весь час. ■

НАШІ ЛЮДИ

Поїзд із Франика до Києва. Ніч, 00.39. Усі туалети зайняті, навіть у сусідньому вагоні. Провідниця, галицький варіант Верки Сердючки, посміхається: «Так то ж ваші люди все позаймали, не спиться їм». У голосі чути легке роздратування: мовляв, нормальні люди давно мусять спати. «Наші люди» — це піввагона поверненців із фестивалів у Свіржі й Славському. Зрозуміло, з рюкзаками, зрозуміло, патлаті, у вишиванках та етноодязі від фірми Мокша. По гарячих слідах під пиво та винце обговорюють конкуренцію фестів та виразний провал Свіржа. А проте вимученими «наші люди» не виглядають, радше навпаки: готовність «залічити» ще зо два фестивалі горить у очах. Знай наших! ■

▲
**РОМАН
КАБАЧІЙ**

▲
**ТАНЯ
ОВЧАР**

ДИТЯЧА БЕЗПОСЕРЕДНІСТЬ

Колись давно любив мій син одну симпатичну дівчинку. Вони вже навіть про весілля говорили й про діток. Та ніяк не могли порозумітися в одному: працювати дівчинці після одруження чи ні. Любили вони одне одного майже місяць. А потім щось сталося між ними, й мій син закохався в іншу. І любить її вже два роки, й про інших чути не хоче. Але цікавою була сцена з'ясування стосунків із «колишньою». Син каже: «Юлечко, я знайшов іншу. Це нічого?» Вона відповідає: «Слава Богу. А то в мене в садочку такий хлопчик! Я лише не знала, як тобі про це сказати. Він такий хороший, такий красивий». Син: «І моя Софіяка красива». ■

СТОЛИЦЯ

Коли закрили велотрек на Хмельницького, почала шукати просторе й зелене місце для вранішніх пробіжок. Щодня десь о пів на сьому виходила з хати й години дві ходила-бігала в різних напрямках, поки не згадала про Пейзажну алею біля Історичного музею. Боже ж мій, який брудний, обшарпаний і страшний Київ уранці! Вдень місто ховається за людським натовпом, галасом, відчиненими крамницями, автомобільними корками, а вранці — зграї безпритульних собак, стійкий сморід сечі мало не з кожного підвороття, купи сміття й розкидані пластикові пакети з недоїдками біля контейнерів, недопалки, бляшанки з-під пива — й жодного двірника. Яка до біса євроінтеграція, яке Євро-2012! Забудьте, або надайте Києву статус Євробідонвіля. ■

▲
**ОЛЕНА
ЧЕКАН**

▲
**БОГДАН
БУТКЕВИЧ**

ВІКНО У ВАННІЙ

У моєї ванній кімнаті є широке вікно — таке саме, як у звичайних кімнатах. Люди, що вперше потрапляють туди, завжди дуже дивуються — мовляв, як ти можеш спокійно митися, коли все на видноті, розслабитися ж неможливо. А я ось, навпаки, терпіти не можу ванн без вікон — у них просто задихаюся. Не подумайте, що я ексгібіціоніст і люблю ходити в довгих шкіряних плащах, під якими нічого немає. Просто так класно залізти, наприклад, узимку під теплі струмені води й дивитися на снігопад за вікном. Чи влітку стояти під контрастним душем і бачити вкриті рясним потом обличчя людей, що пробігають повз моє вікно. ■

Fellini

р е с т о р а н

**Працюємо для Вас
24 години на добу**

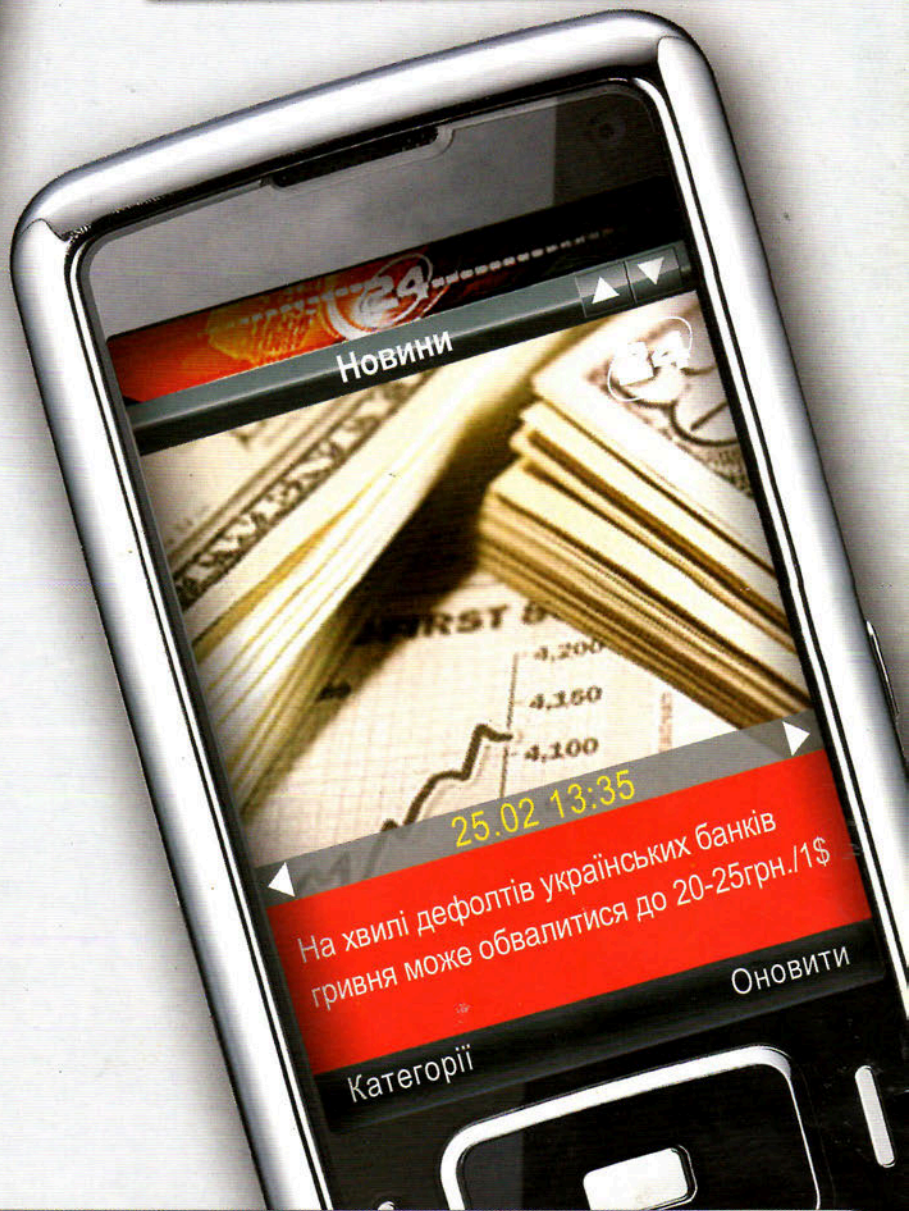
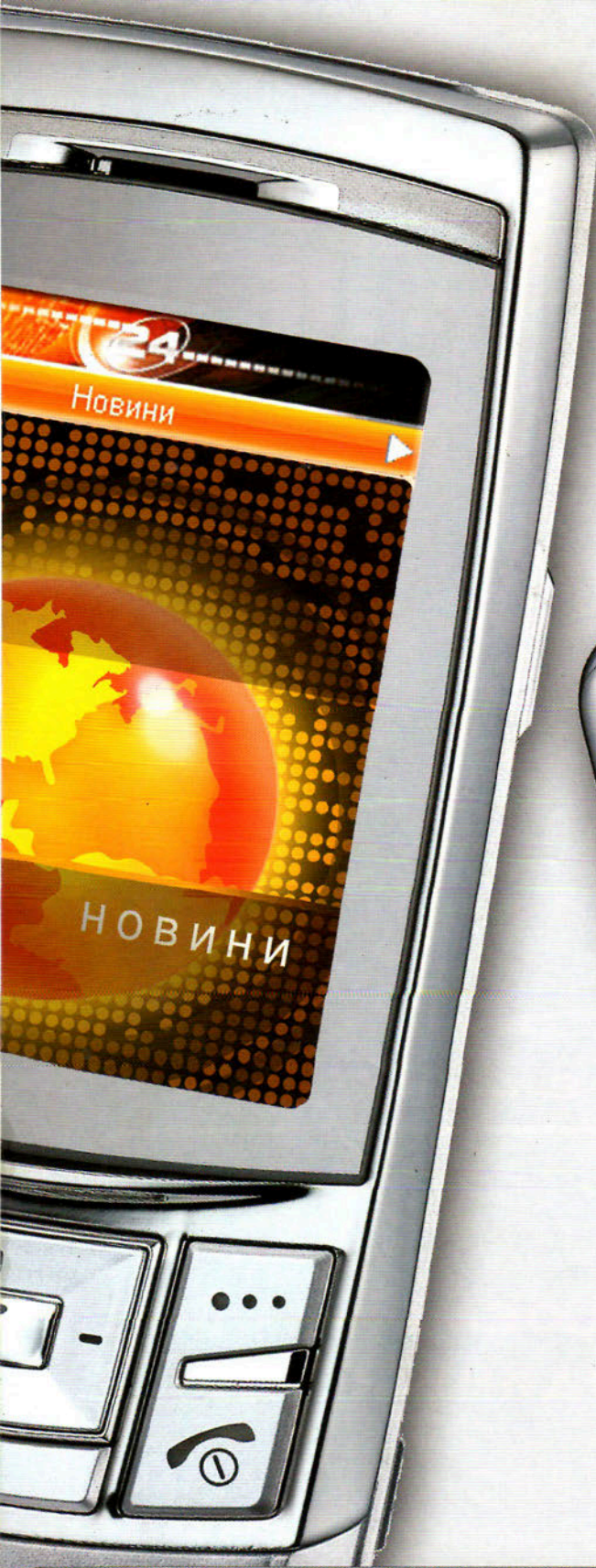
НОВЕ ВЕСНЯНЕ МЕНЮ
від шеф-кухаря Андре Пельтре

м. Київ, вул. Городецького 5
Телефон: **279-5422, 279-6822**
у житті-як у кіно...

текстове повідомлення

ЗАХОДЬ НА
mobile.24tv.com.ua
і встановлюй
БЕЗКОШТОВНО

ДИВИСЬ НОВИНИ
КОЛИ ЗРУЧНО

телеканал новин

ПОДРОБИЦІ НА САЙТІ
www.24tv.com.ua